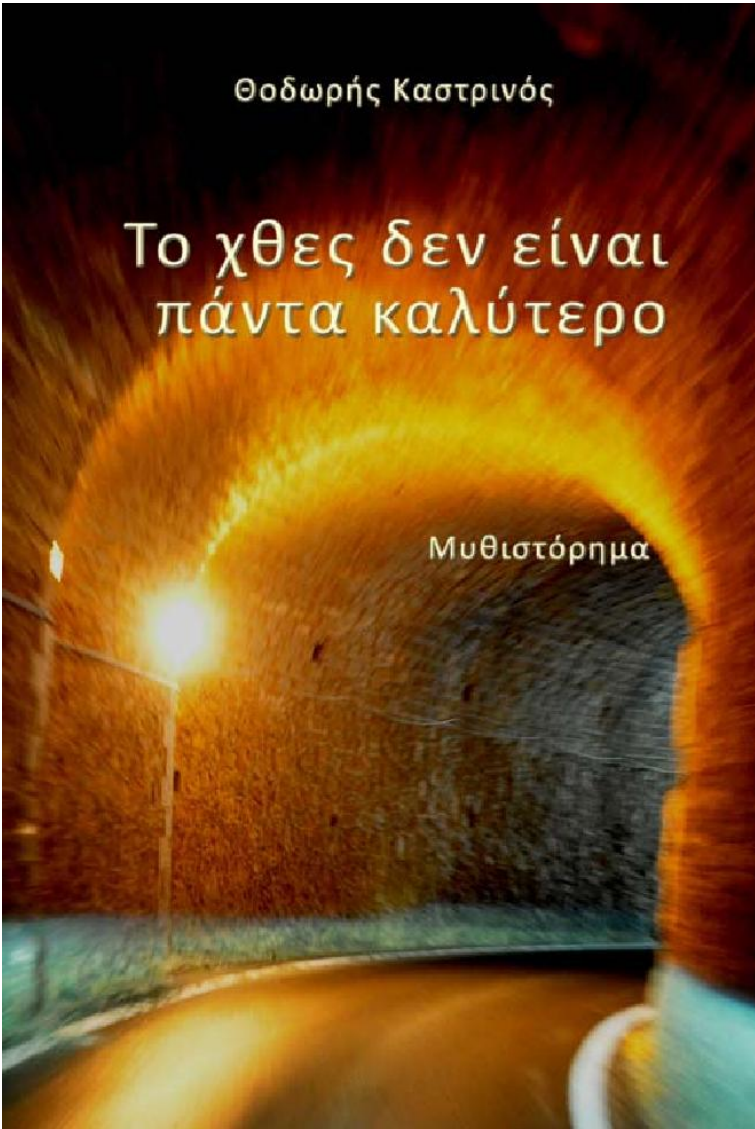

Θοδωρής Καστρινός

Το χθες δεν είναι πάντα καλύτερο

Μυθιστόρημα

Θοδωρής Καστρινός

**Το χθες
δεν είναι
πάντα
καλύτερο**

Μυθιστόρημα

Copyright © για την Ελλάδα και για ολόκληρο τον κόσμο

Θοδωρής Καστρινός

Κρόνου 11 - 17561 Παλαιό Φάληρο

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του συγγραφέα. Νόμος 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

I.

«Τι θέλω εδώ μέσα;».

«Κάτι πρέπει να γίνει».

Αυτές οι φράσεις ηχούσαν ασταμάτητα μέσα στο μυαλό του. Είχαν αρχίσει σαν ψίθυροι. Ύστερα έπιασαν να δυναμώνουν. Δυνάμωναν αργά αλλά σταθερά μέχρι που είχαν γίνει ανυπόφορες σαν μεγάλες καμπάνες.

«Τι θέλω εδώ μέσα;».

«Κάτι πρέπει να γίνει».

Είχε πετύχει όλους τους στόχους που είχε βάλει στη ζωή του και σήμερα, έχοντας περάσει τα πενήντα, κατάλαβαινε πως ουσιαστικά δεν ήταν καθόλου ικανοποιημένος με το αποτέλεσμα.

Είχε παγιδέψει όλη του τη ζωή μέσα σ' αυτό το μοντέλο και τώρα η διέξοδος φαινόταν πολύ μικρή για να μπορέσει να ξεφύγει.

Είχε σπουδάσει, ήταν διευθυντής σύνταξης στην εφημερίδα του, ήταν αρκετά εύπορος. Τα είχε πετύχει όλα. Και το σπουδαιότερο, αυτοδημιούργητος. Τι άλλο έμενε λοιπόν;

Είχε κάνει ότι έπρεπε και μάλιστα με απόλυτη επιτυχία.

Τι ήθελε άραγε;

Στα όρια του εσωτερικού του διαλόγου ξαναδοκίμασε τις δυο τελευταίες φράσεις τονίζοντας δυο λέξεις που του φάνηκε πως είχαν σχέση μεταξύ τους.

Είχε κάνει ότι «έπρεπε» και μάλιστα με απόλυτη επιτυχία.

Τι «ήθελε» λοιπόν;

-Μάλλον «ήθελα» κάτι διαφορετικό απ' αυτό που «έπρεπε», σκέφτηκε.

Ναι, μάλλον αυτό ήταν! Ήθελε κάτι διαφορετικό από το «έπρεπε». Το «έπρεπε» που δεν ήταν τίποτε άλλο από το «θέλω» των γονιών του. Δηλαδή λίγο πολύ το κοινά αποδεκτό της προηγούμενης γενιάς που αφορούσε σε μια άλλη εποχή, μια άλλη κοινωνική πραγματικότητα, έναν άλλο κόσμο τελικά.

Ένας βαθύς αναστεναγμός, που δεν ήταν αναστεναγμός ανακούφισης βγήκε από το στήθος του.

Και τώρα τι γίνεται; Σκέφτηκε

Ήταν δυνατόν να γίνει κάτι που θα άλλαζε την κατάσταση;

Δύσκολο πράγμα. Ένοιωθε πως έπρεπε να γκρεμίσει τον εαυτό του μέχρι και την τελευταία πέτρα και να ξαναβάλει όλες τις πέτρες σε νέες θέσεις. Μόνο έτσι θα μπορούσε να ξεφύγει από τις παγίδες που θα οδηγούσαν στο ίδιο αδιέξοδο. Να διαγράψει όλες εκείνες τις πεποιθήσεις που είχε αποκτήσει

ή που είχε αποδεχτεί ως μοναδική ορθή κοινωνική συμπεριφορά.

Δύσκολο πράγμα.

Και πόσο άραγε καιρό χρειαζόταν;

Του έφτανε ο χρόνος που του απέμενε;

Δεν είχε απαντήσεις.

Κι ακόμη, το σπουδαιότερο, δεν ήξερε αν είχε τη δύναμη για κάτι τέτοιο.

Από την άλλη όμως έβλεπε πως μια τέτοια ζωή δεν άξιζε. Δουλειά, καθήκον, ρουτίνα, μιζέρια.

Τι θα έλεγε στον Αρχάγγελο όταν θα ερχόταν να τον πάρει;

-Συγνώμη αλλά το μόνο που κατόρθωσα ήταν να διαχειριστώ ικανοποιητικά τη μιζέρια μου.

Σχήμα λόγου, δηλαδή, καθώς δε περίμενε κανένα Αρχάγγελο, οι απαντήσεις έπρεπε να δοθούν στον εσωτερικό του αντίλογο που είχε γίνει τελευταία πολύ πιεστικός.

Κι αν τα παράταγε όλα κι έφευγε τι θα γινόταν;

Όλα;

Δύσκολο πράγμα. Δεν αποχωρίζεσαι εύκολα όλα εκείνα που πάσχισες ν' αποκτήσεις όσο άχρηστα, όσο ανούσια κι αν είναι.

Τελικά διαπίστωνε πως αντίθετα με ότι πίστευε, όχι μόνο δεν του ανήκαν όσα είχε, αντίθετα εκείνος τους α-

νήκε και μάλιστα πολύ. Όχι μόνο δεν είχε κατακτήσει κάποιες δυνατότητες, αντίθετα εκείνες τον είχαν κατακτήσει.

Το ραδιόφωνο έπαιζε: Η ζωή περνά και χάνεται...

Κούνησε το κεφάλι του συμφωνώντας κι ένας δεύτερος αναστεναγμός ακολούθησε.

-Κάτι πρέπει να γίνει, ψιθύρισε ξανά. Στο κάτω κάτω ποτέ δεν είναι αργά. Πάντα μπορούμε να προλάβουμε, αν όχι όλα, έστω κάτι από εκείνο που θέλουμε. Έστω και στο παρά πέντε, υπάρχει χρόνος.

Είχε αρχίσει να αισθάνεται πως η ιδέα της ανατροπής είχε μπει για τα καλά στο μυαλό του.

Ένα αίσθημα προβληματισμού ανάμικτο με μια γλυκιά διάθεση του έφερε ένα πονηρό μειδίαμα στα χείλη.

-Έχω τρελαθεί, σκέφτηκε κι αμέσως ήρθε ο αντίλογος, εκτός αν μόλις τώρα άρχισα να λογικεύομαι.

Ήξερε πως το θεμελιακό ζητούμενο ήταν η σωστή αξιολόγηση του μεγέθους χρόνος και η σημασία του στην ταξινόμηση των προτεραιοτήτων και των στόχων.

Ήξερε πως η αναγνώριση της σημασίας του μεγέθους άλλαζε καθώς η ηλικία προχωρούσε.

Ήξερε πως τώρα έβλεπε με τα μάτια του ώριμου ενήλικα, κι έβλεπε εντελώς διαφορετικά απ' ότι παλιότερα.

-Κρίση ηλικίας, σκέφτηκε.

-Ασφαλώς, πήρε την απάντηση από τον εσωτερικό αντίλογο.

-Τι να κάνουμε, απάντησε σιωπηλά στον εαυτό του, θα το υποστούμε. Απλά πρέπει να ξανασχεδιάσουμε το πλάνο υπολογίζοντας τη παράμετρο χρόνο στις νέες της διαστάσεις.

Αισθάνθηκε πως ο εσωτερικός αντίλογος τον ειρωνεύτηκε, κερδίζετε λουκούμι για την ανακάλυψη, προχωρήστε παρακάτω.

Άναψε ένα τσιγάρο κι άφησε το βλέμμα του να ξεφύγει προς το ταβάνι ταυτόχρονα με τον αναστεναγμό.

-Για να δούμε, σκέφτηκε. Ας υποθέσουμε πως πρέπει να περιμένουμε τη σύνταξη, πόσα χρόνια θέλουμε;

Πολλά, ήρθε η απάντηση, και μάλιστα τότε θα έχουμε φτάσει τα 62 δηλαδή το ματς θα είναι στο 87', τι στο 87' δηλαδή στις καθυστερήσεις θα είναι. Άσε δεν μας παίρνει.

-Όμως να τα παρατήσουμε όλα έτσι στα καλά καθούμενα, αναρωτήθηκε αντιτιθέμενος στην απορριπτική σκέψη;

-Και γιατί όχι, άλλωστε είναι η τελευταία ευκαιρία. Αρκετά χρόνια ξοδέψαμε για να εξαγοράσουμε την ελευθερία μας. Γιατί τι άλλο είναι η δουλειά από διάθεση χρόνου για εξοικονόμηση χρήματος που παρέχει ελευθερία.

-Μόνο που καμιά φορά το ξεχνάμε και τελικά δε προφταίνουμε να ζήσουμε το χρόνο που εξαγοράσαμε.

Μας προλαβαίνει ο νεκροθάφτης, ήρθε ο ειρωνικός εσωτερικός αντίλογος.

Δουλειά, σύνταξη, σπίτι, εξοχικό. Κάνουμε λες και μόλις ήρθαμε, ενώ θα έπρεπε να ετοιμαζόμαστε για να φύγουμε.

-Τι πράγμα κι αυτό, μονολόγησε, μήπως δε πάμε καλά;

Η σιωπή του εσωτερικού αντίλογου ήταν εντελώς περιπαικτική.

Άρχισε να θυμώνει, άρχισε να σκέφτεται διάφορα ακραία κι αμέσως αισθάνθηκε καλύτερα. Ίσως ο θυμός είναι το καλύτερο φάρμακο. Η ανατροπή είναι λυτρωτική πράξη.

Λοιπόν, όλα αυτά που θεωρούνται σωστά είναι ένα μοντέλο που μας έχει επιβληθεί σαν μοναδικό σωστό και που αφού έχει γίνει κοινά αποδεκτό πιστεύουμε πως οφείλουμε να το ακολουθούμε. Οφείλουμε να το ακολουθούμε γιατί μόνο έτσι είμαστε αποδεκτοί ως μέρος του συνόλου, πράγμα που έχουμε πιστέψει πως αποτελεί υποχρέωσή μας.

-Αυτό είναι, σκέφτηκε. Εδώ είναι η παγίδα. Και τι με νοιάζει εμένα η γνώμη της κυρούλας της διπλανής πόρτας ή του διπλανού τηλεοπτικού παράθυρου.

-Μήπως θα θύμωνα με το σκύλο που με γάβγισε;

-Μήπως θα στεναχωριόμουν επειδή ο σκύλος διαφωνούσε μαζί μου;

-Αξία έχει μόνο η γνώμη εκείνου που θεωρούμε αξιόλογο.

-Γιατί θα πρέπει να είμαστε αρεστοί σε όλους;

-Γιατί αναζητάμε την επιβράβευση από άτομα που δεν εκτιμάμε;

-Μήπως επειδή θέλουμε να ανήκουμε στην ομάδα;

-Και τελικά ποια είναι αυτή η ομάδα;

-Τι μας κάνει να αισθανόμαστε πως «πρέπει» να ανήκουμε στην ομάδα;

Ο καταιγισμός των ερωτημάτων διακόπηκε απότομα. Τον διέκοψε προσπαθώντας να ανακτήσει επαφή με το αρχικό του ζητούμενο.

-Θέλω, είπε σχεδόν μεγαλόφωνα, και σταμάτησε. Έψαχνε τι ακριβώς ήθελε πραγματικά κι αφού απέκλεισε τις πρώτες βιαστικές σκέψεις που ήρθαν στο μυαλό του, σκέψεις όπως θέλω μια τροπική παραλία με πρασινογάλαζα νερά κι άλλα τέτοια, διαπίστωσε πως το βαθύτερο θέλω του δεν ήταν εύκολο να προσδιοριστεί ακριβώς.

Έμεινε άφωνος κι απορημένος για λίγο.

-Θέλω, ξαναείπε σχεδόν μεγαλόφωνα, ανασυγκρότηση, επανατοποθέτηση, αναδιάρθρωση, επανεξέταση, αναπροσδιορισμό, επαναξιολόγηση.

Όχι, τόση αοριστία του περίσσευε. Ξαναδοκίμασε.

-Θέλω χρόνο κι ηρεμία να γκρεμίσω το είναι μου μέχρι τη τελευταία πέτρα και να το ξαναφτιάξω από την αρχή. Να ξαναφτιάξω το κόσμο με το μέτρο του δικού

μου θέλω. Θέλω να ζήσω τη χαρά, την ανεμελιά, την ηρεμία. Χαλαρά και απλά.

Έμεινε για λίγο σιωπηλός. Το ξανασκέφτηκε και μάλλον το ενέκρινε.

-Καλό είναι για αρχή, μονολόγησε. Καλό ακούγεται.

Είχε βρει επιτέλους κάτι που ήθελε κι αυτό τον ανακούφισε.

Η αίσθηση πως δεν ήθελε τίποτα του είχε φέρει μια αναστάτωση στο στομάχι. Είχε αισθανθεί πως το να μη θέλεις τίποτα οδηγεί στο χάος, αν και ο εσωτερικός του αντίλογος επεξεργαζόταν ταυτόχρονα την ακριβώς αντίθετη προσέγγιση.

Έγειρε πίσω κι έκλεισε τα μάτια του. Αυτό είναι σκέφτηκε ανακουφισμένος. Δεν είναι θέμα διορθώσεων ή διαχείρισης. Είναι θέμα κατεδάφισης κι αναδόμησης.

Και καλά όλα αυτά. Αλλά πως γίνεται άραγε κάτι τέτοιο; Μήπως το είχε ξανακάνει; Όχι βέβαια.

Ίσως αυτός είναι ένας λόγος που πολλοί αποφεύγουν να μπαίνουν σε τέτοιες περιπέτειες σκέφτηκε. Ασφαλώς πρέπει να πάει κανείς πολύ πίσω για να αρχίσει μια τέτοια επιχείρηση. Πάρα πολύ πίσω, στα παιδικά του χρόνια. Τότε που οι πρώτες πληροφορίες, τα πρώτα «πρέπει» έμπαιναν στο μυαλό και δημιουργούσαν αρχές. Αρχές, δηλαδή περιορισμούς. Δηλαδή εμπόδια σ' ένα χαρούμενο, ήρεμο κι αισιόδοξο σήμερα.

Ένοιωσε το θυμό να μεγαλώνει μέσα του. Αγρίεψε κι αισθάνθηκε ακόμη καλύτερα. Στο μυαλό του έλαμψαν

εικόνες ρήξης. Σκέφτηκε τον εαυτό του μπροστά στον υπολογιστή και μειδίασε. Όχι δεν είναι θέμα delete, είναι θέμα format σκέφτηκε. Ένα σατανικό γέλιο ήχησε μέσα του. Αυτό είναι format, format C.

Του άρεσε πολύ αυτό το format C. Η ορολογία των υπολογιστών είχε γίνει καθημερινότητα και στη περίπτωση αυτή ο παραλληλισμός ήταν καταλυτικός. Format C. Που σημαίνει διαγραφή κάθε πληροφορίας κι επανεκκίνηση από το μηδέν.

Και πως επανακινείται κάποιος από το μηδέν;

Διαγραφή αρχών. Διαγραφή ιστορικών και προσωπικών εμπειριών. Διαγραφή εμμονών. Διαγραφή θέσεων κι απόψεων. Δηλαδή διαγραφή των «πρέπει». Ασφαλώς συνολική διαγραφή αφού όλα αυτά είναι «πρέπει» αν και κάποια μοιάζουν να είναι «θέλω». Τι θέλω δηλαδή, και το θέλω «παιίζεται».

Κανείς ποτέ δε μπόρεσε να πει με σιγουριά αν αυτό που θέλει είναι πραγματική δική του επιθυμία ή υποβολή από εξωγενείς παράγοντες όπως ή μαμά, η γειτόνισσα ή η τηλεόραση.

-Ωραία, ακούστηκε ο εσωτερικός αντίλογος που τώρα λειτουργούσε υπέρ της προσπάθειας, μη πλατειάζεις και φεύγεις από το θέμα. Συγκεντρώσου και συνέχισε.

Λοιπόν, ξανά από την αρχή.

-Ας πούμε πως δοκιμάζουμε να σβήσουμε το «πρέπει». Γίνεται; Ίσως αλλά θέλει δουλειά. Θέλει και μια νέα

αντιμετώπιση της καθημερινότητας. Το να ζεις χωρίς πρέπει σημαίνει πως όλα μπορούν να είναι αποδεκτά και συνεπώς τίποτα κατακριτέο. Αυτό ίσως θα προκαλούσε πολλά προβλήματα. Προσωπικά και κοινωνικά. Θέλει προσοχή το ζήτημα.

Άρχισε να νοιώθει άβολα. Έμπαινε στα βαθιά και δυσφόρησε. Είναι απαραίτητο να αρχίζει κανείς από κάπου για να ξαναχτίσει. Είναι ανάγκη να βρεθεί πρώτα απ' όλα ο θεμέλιος λίθος. Ένας λίθος που θα είναι ανθεκτικός και που θα είναι παράλληλα τόσο απλός ώστε να μη ξαναμπούμε στην διαδικασία κατεδάφισης λόγω ακαταληλότητας του θεμέλιου λίθου.

-Τι σημαίνει άραγε απλός κι ανθεκτικός στην περίπτωση μας;

Απλός σημαίνει απαλλαγμένος εμμονών και ιδεών που θα ξεστράτιζαν τη κατασκευή από το ορθό. Δηλαδή κάτι που θα είναι κοινά αποδεκτό και δίκαιο.

-Ωραία λοιπόν και το ανθεκτικό πως ορίζεται;

Ανθεκτικό είναι κάτι που παραμένει αναλλοίωτο στο χρόνο, κάτι διαχρονικό.

Μάλιστα, λοιπόν ζητάμε κάτι κοινά αποδεκτό, δίκαιο και διαχρονικό για να βασιστούμε επάνω του και να ξαναχτίσουμε το είναι μας απαλλαγμένο από τα άχρηστα που μας βασανίζουν.

Τα υπόλοιπα, όλα τα υπόλοιπα θα πεταχτούν στο Καιάδα. Όλα ανεξαιρέτως. Κάποια απ' αυτά ίσως τα ξαναανακαλύψουμε στο μέλλον και τα ξαναμαζέψουμε προ-

σεγγίζοντάς τα με διαφορετικό τρόπο. Αυτά όμως θα είναι καινούργια πράγματα. Καινούργια ακόμη κι αν είναι πανάρχαια.

Πέταγμα λοιπόν. Πέταγμα χωρίς διακρίσεις. Όλα αρχές, θέσεις, όρους, τα πάντα.

-Κατάλαβες τι λες, ακούστηκε ο εσωτερικός αντίλογος. Μιλάς για δύσκολα πράγματα. Μπορείς να σκεφτείς ζωή χωρίς υποχρεώσεις;

-Πως; Ξανασκέφτηκε, χωρίς υποχρεώσεις; Δηλαδή «δεν οφείλω».

Μάλιστα, είναι δυνατόν;

Και γιατί όχι. Ίσως εδώ ακριβώς είναι το σημείο εκκίνησης.

-Ναι, συμπλήρωσε, εδώ είναι.

Δεν θέλω τίποτα, δεν οφείλω τίποτα.

Αυτό είναι. Είχε την αίσθηση πως ανακάλυψε την Αμερική ή πως πάτησε το πόδι του στον Άρη.

-Ναι, επανέλαβε, δεν θέλω τίποτα, δεν οφείλω τίποτα.

Άρχισε να καταλαβαίνει πως τελικά το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν ακριβώς εκεί. Στο «οφείλω».

«Οφείλω», το επόμενο, η συνέχεια, ο μηχανισμός έκφρασης κι επιβολής του «πρέπει».

Πως θα είναι άραγε αν δεν οφείλω, σκέφτηκε. Πολύ άνετα, πάρα πολύ άνετα, ήρθε η απάντηση.

Ίσως είναι παραπάνω άνετα απ' όσο μπορεί ν' αντέξει κανείς.

Κί' όμως, μονολόγησε, σε προσωπικό επίπεδο είναι βέβαιο πως έχω κάνει περισσότερα απ' όσα το κοινώς αποδεκτό θεωρεί ως «οφειλή». Σε συλλογικό, κοινωνικό επίπεδο βέβαια το πράγμα είναι διαφορετικό. Εκεί οφείλουμε ουσιαστικά μόνο ένα πράγμα. Να μη κάνουμε στους άλλους ό,τι δε θέλουμε να κάνουν εκείνοι σε μας.

Ωραία, σκέφτηκε, αυτή είναι η μόνη αρχή, ο θεμέλιος λίθος για την οικοδόμηση της κοινωνικής μας συμπεριφοράς και στάσης. Τίποτε άλλο.

Για κάθε τι άλλο προσερχόμαστε και συμμετέχουμε μόνο επειδή μας ευχαριστεί. Καμιά οφειλή. Καμιά ψυχολογική δέσμευση σε ομάδες ή ιδέες.

Ένα σαρδόνιο μειδίαμα χαραχτηκε στο πρόσωπό του. Πολλοί θα ξαφνιαστούν από μια τέτοια αλλαγή, σκέφτηκε. Πολλοί θα τρίβουν τα μάτια τους και δε θα καταλαβαίνουν.

Το μειδίαμα έγινε μελαγχολικό. Πολλοί δε θα καταλάβουν και θα πετροβολήσουν, συνέχισε. Τι να γίνει, είναι μοιραίο ν' αφήνεις πράγματα όταν κάνεις ανατροπές. Εδώ η ανατροπή είναι μεγάλη, συνεπώς κι οι απώλειες θα είναι μεγάλες.

Άσε, πρόλαβε τον εσωτερικό αντίλογο, το έχω αποφασίσει, είμαι έτοιμος να πληρώσω το αντίτιμο.

-Δε θέλω τίποτα, δεν οφείλω τίποτα, μουρμούρισε λες και ήθελε να χωνέψει τη φράση. Να εμπεδώσει δια της επαναλήψεως.

Δε θέλω τίποτα, δεν οφείλω τίποτα. Σηκώθηκε και πήγε στο μπάνιο, έριξε νερό στο πρόσωπό του και κοίταξε το καθρέπτη.

-Γέρασα, μονολόγησε, λες και έβλεπε για πρώτη φορά τις ρυτίδες που είχαν γεμίσει κάθε γωνιά του προσώπου του.

-Γέρασα και δε το πήρα χαμπάρι, είπε μεγαλόφωνα.

Ξανακοίταξε με προσοχή. Μόλις διαπίστωνε πως είχε κλείσει τα δεκαοκτώ. Διαπίστωση που έπρεπε να είχε κάνει πριν μερικές δεκαετίες.

Μάλιστα, σκέφτηκε, άργησα αλλά το κατάλαβα. Κάλιο αργά παρά ποτέ. Έστω και τώρα. Τουλάχιστον δεν είναι εντελώς, κατόπιν εορτής. Ή μήπως είναι;

-Θα δείξει, ήρθε η παρατήρηση του εσωτερικού αντίλογου. Το μέλλον θα δείξει.

Ένοιωσε την ανάγκη να βγει έξω.

Ντύθηκε βιαστικά, φόρεσε το παλτό του κι έκανε τις συνηθισμένες κινήσεις. Πήρε τα κλειδιά, το πορτοφόλι και το κινητό τηλέφωνο.

Προχώρησε προς τη πόρτα και κοντοστάθηκε. Έβγαλε το κινητό από τη τσέπη και το άφησε στο τραπέζι.

-Όχι, δε θα σε χρειαστώ σήμερα, είπε στο τηλέφωνο, και μειδώντας με νόημα βγήκε και έκλεισε τη πόρτα.

Δεν πήρε αυτοκίνητο, περπάτησε προς το κέντρο της πόλης.

Το κρύο ήταν αρκετό. Σήκωσε το γιακά του παλτού του και αισθάνθηκε πως είχε κρυφτεί μέσα στο ρούχο, όχι τόσο για να μη κρυώνει όσο για να διατηρήσει μια απόσταση από το περιβάλλον.

Προχώρησε μέσα στους δρόμους με τις φωτισμένες βιτρίνες.

Το πρώτο πράγμα που πρόσεξε ήταν ένα ρολόι στο βάθος μιας βιτρίνας. Δέκα και μισή, μονολόγησε, η μέρα πέρασε αλλά η νύχτα είναι ακόμη μπροστά.

Προχωρούσε αργά αναπνέοντας τον κρύο βραδινό αέρα που του πάγωνε τη μύτη.

Θα είχε κάνει τουλάχιστον δυο χιλιόμετρα όταν στάθηκε μπροστά σε μια βιτρίνα με ρούχα.

Το βλέμμα του καρφώθηκε στο πλαστικό πρόσωπο μιας κούκλας που φορούσε ένα ακριβό σκούρο βραδινό κουστούμι.

Στο μυαλό του οι σκέψεις χοροπηδούσαν. Το πλαστικό πρόσωπο του δημιουργούσε ατέλειωτους συνειρμούς.

Ένας κόσμος ολόκληρος μετουσιωνότανε στη κενότητα του πλαστικού προσώπου. Το ακριβό κουστούμι επένδυε κι υποδήλωνε τη κοινωνική θέση της συγκεκριμένης κενότητας.

Σκέφτηκε πόσες φορές είχε φορέσει το ακριβό κουστούμι του και φαντάστηκε το πρόσωπό του πλαστικοποιημένο και γελοίο.

Σιχαινόταν τα κουστούμια και τις γραβάτες. Είχε αναγκαστεί όμως αρκετές φορές λόγω δουλειάς να κάνει τον καραγκιόζη καθώς το απαιτούσαν οι περιστάσεις.

Αυτές οι περιστάσεις. Αυτές οι επισημότητες, οι καθωσπρεπισμοί, όλη αυτή η ξεφτίλα. Ο κόσμος του δήθεν και του φαίνεσθε. Οι ατέλειωτες ώρες των ανούσιων συζητήσεων με αδιάφορους συνομιλητές. Οι χαμογελαστές χαιρετούρες και το κουτσομπολίστικο ενδιαφέρον των φουαγιέ.

Αυτός ο ασήμαντος, ο γελοίος κόσμος που ξοδεύεται ανακυκλώνοντας τη κενότητά του.

Αυτή η απερίσκεπτη απώλεια χρόνου.

Το έντονο φως της βιτρίνας σε αντίθεση με το χαμηλό φωτισμό του πεζοδρομίου έκανε τη κούκλα να δείχνει πως στεκόταν στο προσκήνιο ενώ εκείνος παρατηρούσε από το παρασκήνιο.

Σκέφτηκε πως αρκετές φορές κάποιοι άλλοι θα βρισκόντουσαν στη δική του θέση όταν εκείνος βρισκόταν στη θέση της κούκλας κι αισθάνθηκε άβολα. Αισθάνθηκε γελοία.

Ναι, αρκετές φορές είχε αποδεχτεί να παίξει το ρόλο του «επί του προσκηνίου» και τώρα ένοιωθε μια αναγούλα γι' αυτό.

Έριξε ένα τελευταίο αυστηρό και υποτιμητικό βλέμμα στο πλαστικό πρόσωπο και συνέχισε να περπατάει.

Στην είσοδο μιας στοάς λίγο πάρα κάτω, παρατήρησε δυο άτομα να συναλλάσσονται ρίχνοντας ανήσυχες ματιές γύρω τους. Το αλισβερίσι της πρέζας.

Κι άλλα πλαστικά πρόσωπα, σκέφτηκε χωρίς να αφήσει ούτε το μικρότερο μυ του προσώπου του να συσπαστεί.

Αυτός είναι ο κόσμος μας, σκέφτηκε νοιώθοντας συνυπεύθυνος. Τα κοινωνικά προβλήματα είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών στρεβλώσεων και σ' αυτό συμμετέχουμε όλοι. Διαταράξαμε την ισορροπία και τώρα βλέπουμε τα αποτελέσματα.

Συνέχισε να περπατάει με σκυμμένο το κεφάλι μέχρι τη μικρή πλατεία με τα καφέ. Μπήκε στο γωνιακό με τη μεγάλη τζαμαρία και κάθισε ακριβώς δίπλα στο τζάμι για να βλέπει έξω.

Το κόκκινο χρώμα κυριαρχούσε στο χώρο και μαζί με το μαύρο των τραπεζιών δημιουργούσαν μια ατμόσφαιρα μεσοπόλεμου. Ένα σαξόφωνο έπαιζε σουίνγκ από το στέρεο κι η αίσθηση πως είχε μπει σ' ένα άλλο κόσμο τον κατέλαβε.

Η διαφορά θερμοκρασίας από τη παγωνιά του δρόμου ήταν μεγάλη κι αυτό του δημιούργησε μια ευφορία. Άφησε το βλέμμα του να πλανηθεί στην άδεια πλατεία κι ετοιμάστηκε ν' ανάψει ένα τσιγάρο.

-Τι θα πάρετε;, άκουσε μια γυναικεία φωνή δίπλα του.

Γύρισε κι είδε το πρόσωπο της νεαρής κοπέλας που στεκόταν πλάι του κρατώντας ένα μπλοκάκι.

Παρατήρησε σχολαστικά τα υπέροχα πράσινα μάτια που στόλιζαν το όμορφο νεανικό πρόσωπο.

Ένα αίσθημα ενοχής του επισήμανε πως αν κι η ομορφιά είναι πάντα αξιοθαύμαστη, η ηλικία του δεν του επέτρεπε να παρατηρεί με τόση σχολαστικότητα ένα νεαρό κορίτσι στην ηλικία της κόρης του.

-Είστε καλά; άκουσε τη φωνή της κοπέλας που ανησύχησε από τη καθυστέρησή του να απαντήσει.

-Ναι, μια χαρά είμαι, είπε αμήχανα, ένα καπουτσίνο παρακαλώ.

-Με κρέμα ή με σαντιγί;, ρώτησε η κοπέλα.

-Με κρέμα, απάντησε προσπαθώντας να αποσύρει το βλέμμα του από το πρόσωπό της.

Η κοπέλα απομακρύνθηκε προς το βάθος του καταστήματος.

Παρατηρούσε τη σιλουέτα της και την αέρινη κίνησή της. Θυμήθηκε τις ρυτίδες που είχε δει στο καθρέφτη του κι έκλεισε τα μάτια του.

-Η ζωή συνεχίζεται αγόρι μου, είπε μέσα του, αλλά εσύ έχεις προσπεράσει και καλό είναι να είσαι προσεκτικός.

Άναψε το τσιγάρο που κρατούσε. Μια μελαγχολική διάθεση τον γέμιζε. Μια διάθεση που προέτρεπε σε παραιτήση.

-Καλά ρε γαμώτο, πότε πέρασε ο καιρός, αναρωτήθηκε. Πότε έγινε και δε το πήρα χαμπάρι;

Η αέρινη παρουσία ξαναφάνηκε μαζί με το καφέ του. Τον άφησε στο τραπέζι μ' ένα πλατύ χαμόγελο σα να είχε διαβάσει τις σκέψεις του. Τουλάχιστον εκείνος έτσι αισθάνθηκε.

Εκείνη τη στιγμή θα πούλαγε ευχαρίστως τη ψυχή του στο διάβολο για να αποκτούσε το κατά τεκμήριο ηθικό δικαίωμα ν' ασχοληθεί εκτενέστερα με το υπέροχο νεαρό θηλυκό.

Ένα ειρωνικό μειδίαμα φάνηκε και πάλι στο πρόσωπό του. Έκανε μια γκριμάτσα που μεταφραζόμενη θα σήμαινε, τι να κάνουμε, και ρούφηξε τη πρώτη γουλιά του ζεστού καφέ που άχνιζε μπροστά του.

Εκείνο που τον βασάνιζε ήταν το πώς πέρασε τόσος καιρός χωρίς να υποψιαστεί τη καταλυτική παρέμβαση του χρόνου στο γίγνεσθαι του.

Αισθανόταν πως μόλις είχε ξυπνήσει από μια βαθιά νάρκωση και βρισκόταν σ' ένα κόσμο εντελώς διαφορετικό.

Συνέχισε να παρακολουθεί τους λιγοστούς διαβάτες που περνούσαν βιαστικά από τη πλατεία. Η μουσική είχε αλλάξει. Στη θέση του σαξόφωνου είχε μπει κάτι ηλεκτρονικό κι ο ρυθμός είχε γίνει γρηγορότερος.

Τελείωσε το καφέ του κι άφησε στο τραπέζι ένα χαρτονόμισμα που υπερκάλυπτε την αξία του καφέ κατά τέσσερις φορές. Σηκώθηκε και προχώρησε προς τη πόρτα. Άκουσε πίσω του τη φωνή του νεαρού κοριτσιού να λέει:

- Κύριε, τα ρέστα σας.

Χωρίς να γυρίσει το κεφάλι του έκανε μια κίνηση με το χέρι που σήμαινε, είναι εντάξει, και έπιασε το χερούλι της πόρτας.

Βγαίνοντας έριξε μια λοξή ματιά στο άφωνο πρόσωπο του κοριτσιού.

Του φάνηκε πως η έκπληκτη έκφραση έκρυβε κάτι περισσότερο. Ίσως έφταιγαν τα δικά του μάτια, όμως διέκρινε ένα υπονοούμενο.

Απομακρύνθηκε αργά νοιώθοντας το κρύο να αναζωογονεί το πρόσωπό του. Λεφτά είχε, μόλις είχε αφήσει αυτή τη δύναμη να λειτουργήσει. Δεν αισθανόταν παρωχημένη τη συμπεριφορά. Δεν ήταν εξαγορά. Ήταν απλά το περιθώριο που διέθετε η κατά τα άλλα απελπιστική θέση του. Σήκωσε το γιακά του παλτού του κι απομονώθηκε.

-Μπορώ να αγοράζω, σκέφτηκε. Μπορώ να αγοράζω οτιδήποτε. Αυτό το εξασφάλισα θυσιάζοντας χρόνια, και συνέχισε, το ζήτημα είναι αν με ενδιαφέρει να αγοράζω.

Η ερώτηση έμεινε μετέωρη αν και η απάντηση ήταν γνωστή. Δεν τον ενδιέφερε, όμως φοβόταν να το παρα-

δεχτεί αποποιοούμενος της μόνης δυνατότητας που προς το παρόν γνώριζε ότι διέθετε.

Τα βήματά του τον οδηγούσαν πίσω στο σπίτι. Είδε την επιστροφή συμβολικά και κοντοστάθηκε. Η σκέψη που πέρασε από το μυαλό του ήταν πως γύριζε εκεί που δεν ήθελε. Πως είχε παραιτηθεί πολύ εύκολα από κάθε προσπάθεια.

-Όχι, είπε μέσα του, δεν είναι έτσι. Η θαλπωρή της φωλιάς δεν είναι εφιάλτης. Η εμμονή στην υπεραξιολόγηση της σημασίας της φωλιάς είναι πρόβλημα. Ο απογαλακτισμός είναι στόχος αλλά δε λύνει το πρόβλημα, απλά οδηγεί προς τη σωστή κατεύθυνση.

Μπήκε στο σπίτι και πήγε κατευθείαν στη κουζίνα. Άνοιξε το ψυγείο και πήρε ένα κομμάτι τυρί. Το έβαλε πάνω σε μια φρυγανιά και το έφαγε. Γδύθηκε και ξάπλωσε. Άναψε ένα τσιγάρο και αντιστάθηκε στο πειρασμό να πατήσει το κουμπί του τηλεκοντρόλ. Η αντίσταση στην τηλεόραση είναι επαναστατική πράξη, σκέφτηκε.

Τράβηξε μια βαθιά ρουφηξιά και προσπάθησε να εντοπίσει πότε ακριβώς έπαψε να αντιλαμβάνεται το ότι ο χρόνος περνούσε ερήμην του.

Πότε; Όταν άρχισε να καταξιώνεται στη δουλειά του; Όταν άρχισε να κερδίζει πολλά; Ή μήπως παλιότερα, τότε που έδινε εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο, κάτι που θα του εξασφάλιζε χρήμα, κοινωνική θέση και καταξίωση;

Κι όμως τα φοιτητικά χρόνια ήταν καλά και ανέμελα. Μάλλον αργότερα είχε αρχίσει το πρόβλημα, εκτός

αν όλα έγιναν σιγά-σιγά. Έκτός αν ο σπόρος είχε μπει πολύ παλιά και το λουλούδι άνθισε αργότερα.

Αυτό ήταν, μάλλον η αρχή έγινε σε ανύποπτο χρόνο, χωρίς φανφάρες και το αποτέλεσμα προέκυψε επειδή ο στραβός δρόμος οδηγούσε κάθε μέρα μακρύτερα από την επιθυμητή κατεύθυνση.

-Κορόιδο, είπε στον εαυτό του. Κοιμόσουν και νόμιζες πως είσαι έξυπνος. Να σε βράσω.

Ποιο ήταν άραγε το σημαντικότερο εκείνες τις ώρες της περισυλλογής και της κατήφειας.

Να αναπολήσει όσα έκανε για να αναθαρρήσει ή να μελετήσει όσα δεν τόλμησε για να πεισμώνσει και να ξαναβάλει εμπρός τις μηχανές.

Το παιδί μέσα του ήταν πάντα αγριεμένο και ανυπόμονο.

Έσβησε το τσιγάρο κι έκλεισε τα μάτια του.

Η τελευταία σκέψη του ήταν χαλαρωτική.

Θέλω να ονειρευτώ αυτό που «θέλω», σκέφτηκε.

II.

-Δεν ήταν δυνατόν, μονολόγησε, να ξανακτίσω από την αρχή όσο βρισκόμουν στο ίδιο περιβάλλον. Αυτό το περιβάλλον είναι κομμάτι των δεδομένων που πρέπει να αναδομηθούν.

Άνοιξε τα μάτια του, ο δυνατός μεσημεριάτικος ήλιος τον τύφλωσε.

Έπιασε το ποτήρι που βρισκόταν στο τραπεζάκι δίπλα του και ρούφηξε μια γουλιιά εξετάζοντας περίεργα τη ροδέλα του ανανά που στόλιζε το χείλος του ποτηριού του.

Το δυνατό ρούμι του έκαψε το λαιμό.

Άφησε το βλέμμα του να πλανηθεί στο απέραντο γαλαζοπράσινο τοπίο που απλωνόταν μπροστά του. Η ζεστή θάλασσα του έβρεχε τα πόδια. Πάνω από το κεφάλι του ένα φοινικόδεντρο σάλιευε αργά τα σπαθωτά κλαριά του ανταποκρινόμενο στις βουλές της απαλής αύρας.

Βρισκόταν ξαπλωμένος σε μια πάνινη σεζλόνγκ λίγα εκατοστά από τα τροπικά νερά της Κουβανέζικης παραλίας.

Έτσι το είχε φανταστεί πριν πολλά χρόνια. Αν και ήξερε πως ήταν ένα εντελώς επιφανειακό «θέλω» το βρήκε εξαιρετικά πρόσφορο για ν' αρχίσει από αυτό την απόπειρα αλλαγής.

Μια πάνινη σεζλόγκ λίγα εκατοστά από το νερό, κι ένα παγωμένο λόνγκντριγκ στολισμένο με ανανά κι ομπρελίτσα κάτω από τη σκιά ενός φοινικόδεντρου.

Για μια στιγμή μόνο είχε σκεφτεί αν ήταν σωστό αυτό που έκανε. Αν ήταν σωστό ν' αφήσει τα πάντα πίσω του χωρίς εξήγηση και να φύγει.

Το είχε σκεφτεί μόνο για μια στιγμή. Ύστερα είχε αποδεχτεί χωρίς ενδοιασμούς το ότι δεν όφειλε τίποτα και σε κανένα. Αυτό ήθελε, αυτό έκανε!

Άφησε το ποτήρι του και σηκώθηκε. Περπάτησε πέντε βήματα κι ένοιωσε το νερό να καλύπτει το σώμα του.

Αφέθηκε στο αναζωογονητικό αγκάλιασμα κοιτώντας το άδειο κάθισμα που μόλις είχε εγκαταλείψει.

Έβλεπε αυτή την εικόνα που τόσες φορές είχε φανταστεί. Μια λευκή πάνινη σεζλόγκ με μια κίτρινη και μια ξεθωριασμένη γαλάζια ρίγα δίπλα σ' ένα τραπεζάκι μπαμπού μ' ένα μακρύ ποτήρι στολισμένο με ανανά κι ομπρελίτσα κάτω από τη σκιά ενός φοινικόδεντρου.

Είχε την εντύπωση πως αυτή η εικόνα, αυτό το φάσμα που τόσα χρόνια αποτελούσε την πεμπτουσία των φαντασιώσεών του ήταν πολύ φτωχό. Άρχισε να σκέπτεται πως ίσως ήταν μια ανόητη σκέψη χωρίς ουσία.

-Ναι, σκέφτηκε, είναι μια ανοησία. Και τι έγινε; Τι δεν είναι μια ανοησία; Είναι μια επιθυμία που έχει την αρχή της στα «θέλω» της συγκεκριμένης λογικής που έ-

στησε το καθετί στη ζωή μου ως τώρα. Είναι ένα απ' αυτά, όμως ίσως είναι το καλύτερο.

-Τραγουδά, είπε στον ενοχλητικό αντίλογο, εγώ θα το απολαύσω.

Γύρισε προς το πέλαγος κι έκανε καμιά εικοσαριά απλωτές. Αισθάνθηκε να κουράζεται.

Δε βαριέσαι, σκέφτηκε, δε πρόκειται να κατέβω στους αγώνες. Βούτηξε το κεφάλι του στο νερό και το τίναξε ψηλά. Άρχισε να επιστρέφει στη παραλία με αργές κινήσεις.

Βγαίνοντας πρόσεξε τη σκιά του. Είχε πάρει τουλάχιστον 5 κιλά και φαινότουσαν.

-Πάντα πάχαινα όταν δεν ήμουν καλά, μονολόγησε, τώρα θα αρχίσω να τα χάνω. Αρνήθηκε να μπει στη μίζερα των δυσάρεστων διαπιστώσεων και ξανακάθισε στη σεζλόνγκ χαλαρός και ήρεμος.

Η ολόχρυση παραλία ήταν διάσπαρτη από μελαψά λυγερά κορμιά.

-Ωραία, μονολόγησε, πολύ ωραία.

Ένας σερβιτόρος με μαύρο παντελόνι, λευκό σακάκι, λευκό πουκάμισο και μαύρο παπιγιόν ήρθε και στάθηκε δίπλα του κρατώντας ένα μενού.

Με σπαστά Αγγλικά τον ρώτησε, χαμογελώντας κάτω από το μαύρο μουστάκι του, αν θα ήθελε να του σερβίρει το μεσημεριανό του.

Έριξε μια ματιά στο μενού. Αστακός, караβίδες, ψάρι, φιλέτο αλά μαδέρα, σνίτσελ Βιεννουά.

Όχι, σκέφτηκε, όχι.

-Θέλω μια σαλάτα, μια ομελέτα, μια μακαρονάδα με τυρί και κόκκινη σάλτσα κι ένα μπουκάλι λευκό ξηρό παγωμένο κρασί, του είπε.

Ο σερβιτόρος άνοιξε τα μάτια μ' έκπληξη και έδειξε πως δεν κατάλαβε.

-Αυτό θέλω, του είπε χαμογελώντας βλέποντας την αμηχανία του. Αυτό ακριβώς.

Ο σερβιτόρος ανασήκωσε τα φρύδια του και πάντα χαμογελαστός απάντησε, «βεβαίως κύριε», πριν χαθεί προς το μέρος του χαμηλού κτιρίου που βρισκόταν πίσω και που ήταν το εστιατόριο του συγκροτήματος.

-Κόκκινη σάλτσα και λευκό κρασί, αυτό είναι, μονολόγησε. Τι θα πει δεν πάει το λευκό κρασί με την κόκκινη σάλτσα; Γιατί όχι; Ποιος αποφασίζει;

Πριν λίγες ώρες είχε τηλεφωνήσει στην εφημερίδα του και τους είχε πει πως θα έκανε χρήση άδειας για μερικές μέρες ή βδομάδες. Αυτό το έκανε όχι γιατί τον ενδιέφερε η επάνοδός του αλλά γιατί ήξερε πως οι συνάδελφοί του δεν θα καταλάβαιναν και θ' ανησυχούσαν γι' αυτόν.

Μπήκε στη σουίτα του φορτωμένος με τσάντες και τον γκρουμ να τρέχει πίσω του φορτωμένος κι αυτός με δέματα και κουτιά.

-Άσε τα εδώ, του είπε απλώνοντάς του το χέρι που κρατούσε ένα χαρτονόμισμα.

Ο γκρουμ άφησε όσα κρατούσε, πήρε το χαρτονόμισμα κι εξαφανίστηκε κάνοντας μια βαθιά υπόκλιση.

Άρχισε να ανοίγει τα ψώνια του και να τα βάζει πάνω στις πολυθρόνες και στο κρεβάτι. Είχε αγοράσει περισσότερα ρούχα και παπούτσια από όσα συνήθιζε να παίρνει σε δυο χρόνια.

Η διάθεσή του ήταν πολύ συγκεκριμένη. Ήθελε να λάμψει. Είχε την ανάγκη να λάμψει. Άλλο ένα εντελώς επιφανειακό «θέλω» που αισθανόταν πως έπρεπε να ικανοποιήσει.

Ήθελε να ντυθεί μια φορά για τον εαυτό του, όχι επειδή έπρεπε να πάει στη δεξίωση ή την επαγγελματική συγκέντρωση. Ήθελε να ντυθεί για τη πλάκα του, όχι για τα πλαστικά πρόσωπα.

Ήθελε να ντυθεί με το δικό του γούστο και όχι με τα «προβλεπόμενα» από τα στάνταρ του χώρου που ζούσε.

Κάθισε σε μια πολυθρόνα και για αρκετή ώρα κοίταζε ευχαριστημένος τα καινούργια του ρούχα.

Ύστερα πήγε στο μπάνιο κι άνοιξε τις βρύσες για να γεμίσει τη μπανιέρα με ζεστό νερό.

Σήκωσε το τηλέφωνο και παράγγειλε ένα μπουκάλι Dom Perrignon.

Γδύθηκε και φόρεσε την καινούργια ολόλευκη μεταξωτή ρόμπα του. Σε λίγα λεπτά η σαμπάνια είχε έρθει. Γέμισε το κρυστάλλινο κολονάτο ποτήρι και μπήκε στη μπανιέρα. Το ζεστό νερό τον αγκάλισε ερεθιστικά. Άναψε ένα λεπτό πούρο κι έπιασε το ποτήρι. Έφερε το χέρι με το ποτήρι μπροστά του και το κοίταξε.

-Αυτό είναι, μονολόγησε και πλησίασε το ποτήρι στα χείλη του χαζεύοντας το λογχοειδές φυτό που βρισκόταν στη μαρμάρινη γλάστρα στην άκρη της μπανιέρας.

Ρούφηξε μια γουλιά και προσπάθησε με αυτή τη γεύση να ξορκίσει όλη τη μιζέρια που είχε βιώσει, μαζί κι όλη την «κομ ιλ φο» άνοστη καλοπέραση των ενήλικων χρόνων του.

-Κάποια πράγματα είναι εντελώς ασήμαντα όμως μ' ένα μαγικό τρόπο μπορούν να μας ρυθμίσουν καταλυτικά τη διάθεση, σκέφτηκε. Αισθανόταν έτοιμος να κατακτήσει το κόσμο, έτσι μέσα στη παραζάλη μιας ουτοπίας. Μέσα σε μια πολυτέλεια που σε όλη του τη ζωή περιφρονούσε και κατέκρινε. Δεν ήξερε αν αυτό που έκανε, αν αυτό που του συνέβαινε ήταν ξεπεσμός ή ανάταση. Δεν ήθελε να μάθει τι ήταν. Ήθελε να το ζήσει.

Ήθελε να είναι αυτός μέσα σε μια λευκή μπανιέρα με ένα λογχοειδές φυτό σε μια μαρμάρινη γλάστρα στα πόδια της, στη σουίτα του πολυτελούς ξενοδοχείου μ'

ένα ακριβό πούρο κι ένα κρυστάλλινο κολονάτο ποτήρι γεμάτο Dom Perignon.

-Όλα είναι μια ιδέα, μονολόγησε, μόνο που οι ιδέες μπορεί να είναι πλούσιες ή μίζερες.

Ο επώδυνος στίχος ήρθε ξαφνικά να βασανίσει τη σκέψη του.

Η ζωή περνά και χάνεται...

Αντιστάθηκε αμέσως μ' έναν άλλο στίχο που είχε κρυμμένο κάπου στο μυαλό του για ώρα ανάγκης.

Είμαστ' ακόμα ζωντανοί, στη σκηνή, σαν ροκ συγκρότημα...

Το πνεύμα της ματαιότητας υποχώρησε κι η αισιόδοξη διάθεση κέρδισε τη μάχη.

Δεν σκόπευε να διαπραγματευτεί με τη μίζερια.

Μπήκε στη μεγάλη σάλα του music hall του ξενοδοχείου και κατευθύνθηκε προς τη τεράστια σκαλιστή ξύλινη μπάρα. Κάθισε σ' ένα σκαμνί στην άκρη κι έριξε μια ερευνητική ματιά γύρο του.

Στην άλλη άκρη βρισκόταν το πάλκο και η δωδεκαμελής ορχήστρα με τα κόκκινα φουλάρια και τα κίτρινα

πουκάμισα γέμιζε το χώρο με γρήγορους λατινοαμερικάνικους ρυθμούς.

Στο ενδιαμέσο δεκάδες τραπεζάκια με κεράκια στη μέση, γεμάτα κόσμο συμπλήρωναν ότι βρισκόταν στο οπτικό του πεδίο.

Φορούσε τα καινούργια ρούχα που είχε αγοράσει το απόγευμα. Όλα όσα φορούσε ήταν καινούργια. Τα φορούσε για πρώτη φορά. Όλα, ακόμη και οι κάλτσες, και τα εσώρουχα. Αυτό του δημιουργούσε μια ιδιαίτερη αίσθηση πολυτέλειας.

Κοιτάχτηκε με τρόπο στο μεγάλο καθρέφτη του μπαρ.

Το εκρού σακάκι με τη λαμέ γραβάτα και τα χρυσά ξενόκουμπα που γυάλιζαν στις άκρες των μανικιών του, αλλά και τα φρεσκοχτενισμένα μαλλιά του έφεραν ένα μειδίαμα ικανοποίησης.

Αισθάνθηκε τον εσωτερικό αντίλογο να τον παρατηρεί σιωπηλός μειδιώντας ειρωνικά.

Απάντησε στην πρόκληση με ένα εξίσου ειρωνικό μειδίαμα.

Πήρε το ποτό που του είχε φέρει στο μεταξύ ο μπάρμαν, ο οποίος μάθαινε αμέσως τις συνήθειες των καλών πελατών κι άρχισε να εξετάζει προσεκτικότερα τη σύνθεση των πελατών που βρίσκονταν στα τραπεζάκια.

Στο επόμενο λεπτό είχε ήδη εντοπίσει τη πρώτη μοναχική κυρία που είχε στέψει το βλέμμα της προς το μέρος του. Συνέχισε τη διερεύνηση της σάλας κι όταν

επανάηλθε στην κυρία πρόσεξε ότι του χαμογελούσε. Σήκωσε το ποτήρι του σε ένα διακριτικό χαιρετισμό και το χαμόγελο της κυρίας πλάτυνε.

Όχι δεν θα άφηνε την ευκαιρία, ήταν αρκετά έμπειρος και απόλυτα έτοιμος.

Σηκώθηκε αμέσως από το σκαμνί και πήγε κατευθείαν στο τραπέζι της.

-Επιτρέπεται, είπε δείχνοντας το κάθισμα δίπλα της.

-Ασφαλώς, απάντησε εκείνη χαμογελαστά.

Κάθισε συστήθηκε και τα επόμενα δέκα λεπτά είχε τελειώσει με όλα τα προκαταρκτικά.

Την πήρε και χόρεψαν. Ήπιαν ένα μπουκάλι σαμπάνια κι εκεί ακριβώς που θα έπρεπε να ακολουθήσει ως φυσική συνέχεια η μετακίνησή τους προς κάποιο υπνοδωμάτιο κάτι χάλασε.

Είχαν προηγηθεί οι λεπτομερέστερες συστάσεις και τα απαραίτητα βιογραφικά, ή τουλάχιστον τα προβαλλόμενα βιογραφικά και μια σειρά από υπαρξιακά ερωτηματικά είχαν απρόσμενα δημιουργηθεί στο μυαλό του.

Τι ήθελε άραγε; Αφού είχε κάνει ότι μπορούσε για να προκαλέσει το ενδιαφέρον, αφού ουσιαστικά διεκδικούσε το να τον επιλέξουν γι' αυτό που προέβαλε, τι τον ενοχλούσε;

Η κυρία ασφαλώς τον διάλεξε προσβλέποντας σε κάτι περισσότερο από μια βραδιά. Αν ήθελε κάτι τέτοιο

θα διάλεγε το μπάρμαν ή κάποιο από τα παιδιά της παραλίας.

Αυτό ήταν σαφές και το καταλάβαινε. Όμως αυτό ακριβώς ήταν εκείνο που τον ενοχλούσε. Ήξερε πως δεν ήταν επιλέξιμος για μια βραδιά, ήταν επιλέξιμος στη βάση μιας μελλοντικής προσδοκίας που πιθανά αποσκοπούσε στην αποκατάσταση της κυρίας κατά το παραδοσιακό δοκούν.

Αισθανόταν αδικαιολόγητα ηττημένος και η διάθεσή του χάλασε.

Η κυρία δεν καταλάβαινε τίποτα. Ίσως μάλιστα να σκεφτόταν εντελώς διαφορετικά απ' ό τι εκείνος και ρώτησε μήπως έπρεπε να φύγει.

-Όχι, της απάντησε και προσπάθησε να δικαιολογήσει την απότομη κακοδιαθεσία του.

Εκείνη δοκίμασε ν' ανοίξει κουβέντα και τότε εντελώς απρόβλεπτα και απροκάλυπτα της μίλησε ανοιχτά για τα όσα σκεπτόταν.

-Δεν ξέρω γιατί είσαι τώρα μαζί μου κι όχι μ' ένα από τους δεκάδες πρόθυμους νεαρούς που τριγυρίζουν εδώ, τη ρώτησε.

-Και γιατί θα πρέπει να προτιμώ τους νεαρούς; του απάντησε εκείνη.

-Θα ήταν λογικό να προτιμήσεις κάτι σφριγηλό και ακούραστο, της είπε.

-Δεν το βλέπω έτσι, απάντησε εκείνη και συνέχισε, άλλωστε υπάρχουν κι άλλα πράγματα που αξιολογούνται.

-Τι πράγματα; τη ρώτησε.

-Δε θα πω η ευγένεια που αποπνέει το παρουσιαστικό κι η στάση, ούτε η πείρα που λογικά υπάρχει. Θα πω απλά, η ανάγκη να διατηρεί κανείς ένα επίπεδο αξιοπρέπειας που οδηγεί σε συμβατές επιλογές κι όχι σε εφήμερες ακρότητες.

-Δηλαδή επιλογή με προοπτική; τη ρώτησε.

-Ακόμη κι έτσι, του απάντησε, μήπως είναι κακό;

-Όταν βλέπεις προοπτικά, συνέχισε εκείνος, επιλέγεις με υστεροβουλία.

-Όχι δα, του απάντησε, σίγουρα αξιολογείς κάθε τι, ακόμη και τις λεπτομέρειες όμως δε πιστεύω πως αυτό είναι κακό, ώστε να μπορείς να το λες υστεροβουλία.

-Βλέπω πως πιθανά αναζητάς μόνιμη σχέση, της είπε.

-Δεν την αναζητώ αλλά αν προέκυπτε δε θα την άφηνα, του απάντησε.

-Μόνο που εμένα αυτή η δομή σχέσης με σκοτώνει, της είπε. Θέλω να επιλέγω κάθε μέρα χωρίς δεσμεύσεις κι υποσχέσεις του χθες.

-Και ποιος σου είπε πως εγώ επιθυμώ μια τέτοια σχέση, του απάντησε. Άλλωστε κι εσύ θα μπορούσες αντί

να κάθεται εδώ να επέλεγε μια από τις μικρούλες που τριγυρίζουν πρόθυμες εδώ γύρω.

-Ίσως αυτό που θέλω, της είπε, είναι αποδοχή γι' αυτό που είμαι κι όχι γι' αυτά που μπορώ να πληρώσω.

-Τότε, δεν καταλαβαίνω γιατί δεν αποδέχεσαι το ίδιο και για τους άλλους, του απάντησε.

-Επιμένω να διακρίνω υστεροβουλία σε κάθε επίδωξη μονιμότητας, της αντέκρουσε.

-Θα μπορούσε να είναι κι έτσι, του απάντησε, αλλά αυτό μπορεί να συμβαίνει κι από τις δυο πλευρές.

-Δε θεωρώ λιγότερο πόρνη τη γυναίκα που προσπαθεί με δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία να εξασφαλίσει οικονομικά οφέλη με ένα γάμο, από τη πιτσιρικά που πουλά τοις μετρητοίς το κορμί της, της είπε.

-Δε θα διαφωνήσω, του απάντησε και συνέχισε, θα άντεχες μια σχέση χωρίς αποκλειστικότητες και ζήλιες. Μια σχέση που εκτός από το μαζί, επιτρέπονται κι όλα όσα ο καθένας επιθυμεί κάθε στιγμή;

-Ναι, απάντησε αυθόρμητα, σίγουρα ναι. Όσο κι αν αυτό χτυπιέται με εκείνα που μου έμαθαν σαν σωστά, ασφαλώς θα την άντεχα και θα μου έκανε περισσότερο από κάθε άλλη.

-Είσαι σίγουρος, τον ξαναρώτησε;

-Αν αυτά που λες τα εννοείς, της απάντησε, νομίζω πως έχουμε να πούμε πολλά.

Η διάθεσή του είχε αποκατασταθεί πλήρως. Έλαμπε και πάλι. Είχε ξεκινήσει άσχημα αλλά τώρα στεκόταν μπροστά σε μια προοπτική που θεωρούσε ιδανική και μη αναμενόμενη. Ναι, αυτό που ήθελε ήταν μια σχέση που θα στηριζόταν στην εκτίμηση και στο σεβασμό και που θα επεκτεινόταν στο σεξ χωρίς να επιβάλλει περιορισμούς και χωρίς να ζητά στερήσεις για να επιβεβαιώνεται.

Εκείνη του χαμογελούσε μ' ένα αίσθημα σιγουριάς. Την κοίταζε διερευνητικά κι αναρωτιόταν αν αυτά που έλεγε τα εννοούσε ή αν ήταν απλά ένα μέρος κάποιου σεναρίου για να τον παραπλανήσει.

Θα μπορούσε να είναι κι έτσι, σκέφτηκε, δε χάνω τίποτα να το δοκιμάσω.

Σηκώθηκε και την έπιασε από το χέρι.

-Πάμε, της είπε, πάμε μια βόλτα στη παραλία.

Έκαναν έρωτα σαν ασυγκράτητοι έφηβοι στην αμμουδιά, εκεί δίπλα στην σεζλόνγκ με τη κίτρινη και τη ξεθωριασμένη γαλάζια λουρίδα. Με τα κορμιά τους να βρέχονται μέχρι τη μέση από τα τροπικά νερά κι ενώ ο ήχος της σάμπας ακουγόταν από μακριά συμπληρώνοντας το τροπικό σκηνικό.

Ύστερα, έμειναν εκεί ανάσκελα κρατημένοι χέρι-χέρι κοιτώντας αμίλητοι το φεγγάρι που πήγαινε προς τη δύση.

Θα έβλεπαν ακόμη αρκετά φεγγάρια μαζί.

Η Λάιλα, η Μαροκινή μελαψή σαρανταπεντάρα ήταν η πρώτη μεγάλη έκπληξη στη ζωή του από τότε που έφυγε από την Αθήνα.

III.

Στο Πάκο- πάκο έφτασε μαζί με τη Λάιλα. Περνούσαν καλά μαζί κι εκείνη τον ακολούθησε στον επόμενο σταθμό της περιπλάνησής του.

Εκείνος επέμενε να εξαντλήσει όλες τις επιφανειακές, τις παιδιάστικες επιθυμίες του και το Πάκο-πάκο ήταν μέρος αυτής της διαδικασίας.

Η φαντασίωση προέβλεπε λάγνους χορούς στην παραλία το ηλιοβασίλεμα. Χορούς που συνεχίζονται γύρω από τη φωτιά μετά τη δύση. Χορούς από λυγερόκορμες νεαρές Πολυνήσιες, γυμνόστηθες, με χορταρένιες φούστες και μακριά μαύρα μαλλιά στολισμένα με λουλουδένια στεφάνια.

Στη συνέχεια ακολουθούσαν ερωτικές φαντασιώσεις υπό τους ήχους των πρωτόγονων τύμπανων.

Το σκηνικό πραγματοποιήθηκε τουλάχιστον ως προς το πρώτο μέρος. Η συνέχεια βέβαια, λόγω της παρουσίας της Λάιλα τροποποιήθηκε.

Ο χορός στη παραλία ήταν μαγικός. Το μοβ ηλιοβασίλεμα κι οι φωτιές λίγο αργότερα δημιουργούσαν ένα εντελώς διονυσιακό κλίμα καθώς τα λυγερόκορμα κορίτσια λίκνιζαν ερωτικά τα σώματά τους και τις χορταρένιες φούστες.

Όταν, αργά πια, ήρθε η ώρα των ερωτικών περιπτώξεων κοντά στα κορίτσια ήρθαν και κάποια αγόρια.

Τότε διαπίστωσε πως πολλά από όσα πίστευε πως είχε ξεπεράσει ήταν ακόμη εκεί. Όταν είδε τη Λάιλα με το λουλουδένιο στεφάνι στα μαλλιά της, αγκαλιά με δυο νεαρούς Πολυνήσιους έπαθε.

Εκείνος που με τόση έμφαση της εξηγούσε γιατί δεν πρέπει να ζηλεύουμε. Εκείνος που κατηγορηματικά δήλωνε πως η αγάπη δεν αποδεικνύεται από τα πόσα στερείται ο άλλος. Εκείνος που φώναζε πως η αγάπη είναι υπόθεση εκτίμησης, σεβασμού κι αναγνώρισης χωρίς η ερωτική πράξη να αποτελεί εμπόδιο. Εκείνος που τόνιζε πως η επιθυμία του συντρόφου είναι και δική μας επιθυμία, τώρα δυσανασχετούσε κι ανέτρεπε ολόκληρο το οικοδόμημα.

Κατάλαβε για μια ακόμη φορά πως όλα εκείνα που ήταν ώριμα στη λογική δεν ήταν ταυτόχρονα ώριμα και στο θυμικό.

Δε φτάνει να το ξέρεις πρέπει και να το νοιώθεις, σκέφτηκε νοιώθοντας ανάμικτα θλίψη και πόνο.

Αδιαφορώντας για τα θερμά χέρια των τριών κοριτσιών που είχε γύρω του, άπλωσε το χέρι του αναζητώντας το χέρι της Λάιλα που βρισκόταν λίγα εκατοστά δίπλα του ανάμεσα σε δυο αγόρια. Εκείνη το κατάλαβε, τον κοίταξε κι άπλωσε το χέρι της.

Την επόμενη στιγμή ήτανε αγκαλιασμένοι σφιχτά και φιλιόντουσαν σα να ήθελαν να καταπιούν ο ένας τον άλλο. Οι Πολυνήσιοι αιφνιδιάστηκαν και σε λίγα λεπτά

είχαν απομακρυνθεί. Έμειναν αγκαλιασμένοι με κολλημένα τα χείλη, το πάθος της πρώτης τους επαφής στη Κούβα ξαναζούσε με την ίδια ένταση.

Όταν ύστερα από ώρα βρέθηκαν όπως τότε στη Κούβα να κοιτάνε αμίλητοι το φεγγάρι κρατημένοι χέρι-χέρι αντιλήφθηκαν πως γύρω τους υπήρχε μόνο η φωτιά ενώ κάθε ανθρώπινη παρουσία είχε χαθεί.

Εκείνος γύρισε στο πλάι και τη κοίταξε. Το λουλουδένιο στεφάνι στόλιζε ακόμη τα μαλλιά της. Σταγόνες ιδρώτα λαμπύριζαν στο ολόγυμνο μελαψό κορμί της. Έβλεπε μια έφηβη σαρανταπεντάρα που τον ξεσήκωνε.

-Συγγνώμη, της είπε, δε μπορούσα να φανταστώ ότι θα προέκυπτε μια τέτοια εξέλιξη. Νόμιζα πως είχα ξεπεράσει κάποια πράγματα. Λυπάμαι που σου χάλασα τη βραδιά.

-Αντίθετα, του απάντησε εκείνη, μου την έφτιαξες. Είμαι σίγουρη πως αν δεν είχες κάνει εσύ τη κίνηση, θα την έκανα εγώ την αμέσως επόμενη στιγμή.

Έσκυψε και τη φίλησε.

-Δεν ξέρω αν είναι απλά θέμα επιλογής, της είπε, πάντως αν δεν είναι τότε ανάμεσα στην ερμηνεία και στην επιθυμία υπάρχει το χάος.

-Φοβάμαι πως είμαι ερωτευμένη, του είπε.

-Φοβάμαι πως καταφέραμε να ξαναδώσουμε νόημα στη ζωή μας, της απάντησε.

Τον αγκάλιασε και σφίχτηκε πάνω του.

Ήταν ερωτευμένος και το έβρισκε υπέροχο. Του συνέβαινε ακριβώς αυτό που είχε πάψει να ελπίζει πως μπορούσε να του συμβεί. Αναρωτήθηκε αν όλες οι ανησυχίες του κι οι αναζητήσεις του είχαν σχέση με το ότι είχε πάψει να ελπίζει πως μπορούσε να ερωτευτεί. Να νοιώσει εκείνη τη μοναδική αίσθηση της απώλειας του ελέγχου. Να βρεθεί σ' εκείνη την απερίγραπτη κατάσταση που κάποιος άλλος γίνεται σημαντικότερος από τον ίδιο σου τον εαυτό.

Κατά βάθος ήξερε πως τα πράγματα δεν ήταν τόσο απλά όμως τώρα ήθελε να το απολαύσει, ήθελε να το γευτεί μέχρι το μεδούλι. Άφησε τον εαυτό του να αλλοτριωθεί μέσα στον ερωτικό πυρετό που τον καταλάμβανε.

-Ναι, είπε μέσα του, ξέροντας πως δεχόταν μια ελεγχόμενη υπόθεση σαν σημείο αναφοράς. Θέλω να ζήσω αυτό τον έρωτα, αυτή την ουτοπία.

Κόλλησε τα χείλη του στο στήθος της και σκαρφάλωσε πάνω της. Εκείνη δέχτηκε τη πρόκληση και τύλιξε το πόδι της γύρω από τη μέση του απλώνοντας τα χέρια της στην άμμο σε μια κίνηση παράδοσης. Κυλίστηκαν για μια ακόμη φορά στην υγρή άμμο αφήνοντας κάθε πρωτόγονη επιθυμία να αναδυθεί από το βαθύτερο είναι τους.

Με την Λάιλα έμειναν δυο βδομάδες στο Πάκο Πάκο. Δυο βδομάδες γεμάτες χαρά, ξενοιασιά και έρωτα.

Έκαναν εκδρομές στα κοντινά νησιά και χόρτασαν ατέλειωτες παραλίες, κατακόκκινα ηλιοβασιλέματα και άφθονο ρούμι.

Εκείνος ήταν τόσο ευχαριστημένος που ονειρευόταν την υπόλοιπη ζωή του κοντά σε εκείνο το υπέροχο θηλυκό που βρέθηκε τόσο απρόσμενα στο δρόμο του.

Όμως δεν ήταν γραφτό να του συμβεί.

Ένα πρωινό, δυο βδομάδες μετά την άφιξή τους εκεί, ξύπνησε και η Λάιλα δεν ήταν δίπλα του.

Σηκώθηκε και την αναζήτησε. Υπέθεσε ότι θα ήταν στο μπάνιο ή θα είχε βγει να περπατήσει ή κάτι τέτοιο τέλος πάντων.

Δεν την βρήκε, όμως βρήκε ένα σημείωμα στο τραπέζι της κουζίνας και πάνω του ένα άνθος tiare, μια τροπική γαρδένια της Πολυνησίας.

Το πήρε και διάβασε:

«Πραγματικά λυπάμαι που σ' αφήνω. Είναι επαγγελματική υποχρέωση και δεν παίρνει αναβολή. Δεν αντέχω τους αποχαιρετισμούς και δεν μπορώ να σου πω τίποτε περισσότερο για τη δουλειά μου. Μη με αναζητήσεις. Θα σε βρω εγώ με την πρώτη ευκαιρία. Είσαι υπέροχος και σ' αγαπώ. Φιλιά. Λάιλα»

Δίπλωσε το σημείωμα και έμεινε να κοιτάζει τον ορίζοντα.

Η Λάιλα είχε πάρει το πρωινό αεροπλάνο και ήξερε πως ήταν άσκοπο να την αναζητήσει.

Ποιά ήταν αυτή η παράξενη γυναίκα, αναρωτήθηκε και τότε θυμήθηκε ότι καθημερινά έκανε ένα τηλεφώνημα που όταν την είχε ρωτήσει του είχε πει πως ήταν επαγγελματικό και πως δεν μπορούσε να του πει κάτι περισσότερο. Ακριβώς τα ίδια λόγια που του έγραψε και στο σημείωμα.

Θα τον έβρισκε εκείνη;

Πως άραγε, τόσο απλό ήταν;

Μόλις συνειδητοποιούσε πως ήξερε ελάχιστα πράγματα για εκείνη. Είχε προσπαθήσει να μάθει. Την είχε ρωτήσει διακριτικά διάφορα πράγματα, όμως το ίδιο διακριτικά κι εκείνη απέφευγε να του δώσει στοιχεία για τη ζωή της.

Ήταν εύπορη, είχε κάποια σχέση με μια μεγάλη εταιρεία εισαγωγών, δεν είχε μόνιμη διαμονή, ταξίδευε συχνά, δεν είχε παιδιά, δεν είχε μόνιμη σχέση, δεν ήταν παντρεμένη, δεν ήθελε να τη φωτογραφίζουν.

Αυτά ήξερε. Δεν θα μπορούσε ποτέ να την βρει με αυτά.

Ένα πέπλο μυστηρίου σκέπαζε τη Λάιλα και δεν είχε ούτε μια φωτογραφία μαζί της, όχι πως αυτό θα άλλαζε τα δεδομένα.

Δεν την ξαναείδε ποτέ. Ύστερα από χρόνια είδε μια φωτογραφία της σε μια εφημερίδα. Είχε σκοτωθεί σε μια ανταλλαγή πυροβολισμών έμπορων ναρκωτικών με ειδικούς πράκτορες της δίωξης. Όπως έγραφε το ρεπορτάζ

εκείνη ήταν μια υποτιθέμενη υποψήφια αγοραστής, όμως τα πράγματα δεν είχαν εξελιχθεί καλά. Τελικά ήταν πράκτορας των μουσικών υπηρεσιών. Αυτό εξηγούσε πολλές απορίες του.

Μετά την αναχώρηση της Λάιλα αποφάσισε να φύγει κι εκείνος από το Πάκο Πάκο. Τακτοποίησε τα πράγματά του και προγραμμάτισε την αναχώρηση. Όμως δεν ήταν γραφτό να γίνει έτσι.

Το ίδιο βράδυ πήγε μόνος στο παραλιακό μπαράκι που συνήθιζαν να πηγαίνουν για ένα ποτό.

Με τον Μάθιου γνωρίστηκαν κάπως απρόβλεπτα. Εκείνος καθόταν σε ένα τραπεζάκι και ο Μάθιου έπινε το ποτό του στην μπάρα.

Δεν υπήρχαν πολλοί ξένοι εκείνο το βράδυ στο μαγαζί και οι μουσικοί έπαιζαν κάτι αργό. Όλα ήταν σκέτη χαλάρωση.

Κάποια στιγμή τα βλέμματά τους συναντήθηκαν και εκείνος αντιλήφθηκε πως ο άλλος τον παρατηρούσε καχύποπτα.

Δεν έδωσε σημασία. Ήταν οι μόνοι άνδρες που καθόντουσαν μόνιμοι τους στο μπαράκι και σκέφτηκε πως μάλλον αυτό δημιούργησε κάποιες σκέψεις στον άλλο.

Όταν μετά από κάμποση ώρα σηκώθηκε να φύγει, ο άλλος τον ακολούθησε και έξω από το μπαράκι τον πλησίασε.

Εκείνος κοντοστάθηκε και όταν ο άλλος τον πλησίασε τον ρώτησε ευγενικά τι ήθελε.

-Ποιος είσαι, τον ρώτησε ο άλλος στα Αγγλικά.

Εκείνος συστήθηκε και άπλωσε το χέρι για να τον χαιρετίσει.

Ο άλλος ξαναρώτησε χωρίς να ανταποδώσει την κίνηση.

-Από πού είσαι;

Εκείνος του είπε και τότε ο άλλος έδειξε ανακουφισμένος. Άπλωσε το χέρι και τον χαιρέτισε.

Χώρισαν και το επόμενο βράδυ κάθισαν μαζί στο ίδιο τραπεζάκι στο μπαράκι και έπιασαν την κουβέντα.

Ο Μάθιου ήταν κλειστός τύπος. Λιγομίλητος και απόμακρος. Εκείνος προσπάθησε να είναι όσο γινόταν περισσότερο αλέγκρος και σιγά-σιγά ο Μάθιου ανοίχτηκε.

Ήταν φανερό πως είχε ανάγκη να επικοινωνήσει και αφέθηκε.

Μια μάλλον αδικαιολόγητη εμπιστοσύνη αναπτύχθηκε μεταξύ τους και τις επόμενες μέρες είχαν γίνει αχώριστοι.

Έτσι αποφάσισαν να ταξιδέψουν μαζί μέχρι την άλλη άκρη του ωκεανού. Ο Μάθιου είχε έναν, ίσως τον μόνο, καλό φίλο που ζούσε στην Αυστραλία και αυτός ήταν ο προορισμός.

IV.

Ταξίδευαν ήδη πέντε ημέρες με πορεία δυτικά. Ο Ειρηνικός Ωκεανός παρέμενε πέντε ημέρες ειρηνικός και πολύ το χαίρονταν καθώς είχαν ακούσει πολλά γι αυτές τις θάλασσες.

Το ταξίδι με ιστιοπλοϊκό ήταν γι εκείνον ένα όνειρο μιας άλλης εποχής που είχε μείνει απραγματοποίητο.

Πάντοτε έλεγε πως η θάλασσα ήταν το φυσικό του περιβάλλον και πως δεν θα μπορούσε να ζήσει μακριά της.

Μια περίοδο είχε αποκτήσει ένα μικρό ταχύπλοο και μ' αυτό έκανε μικρές εξορμήσεις για βουτιές και για ψάρεμα, μέχρι τη στιγμή που πάτησε το πόδι του σε ένα ιστιοπλοϊκό.

Ήταν ένα παλιό, άριστα και με μεράκι συντηρημένο, ξύλινο σκαρί που ήθελες δεν ήθελες σε ταξίδευε σε άλλες εποχές. Τότε λάτρεψε τα πανιά. Τα λάτρεψε ακούγοντας τον άνεμο να τα φουσκώνει σιγασφουρίζοντας. Τα λάτρεψε για την απουσία του θορύβου των μηχανών. Τα λάτρεψε για εκείνο το άλλοτε ήρεμο και άλλοτε βίαιο λίκνισμα που έμοιαζε να εξουσιάζει τις τύχες του σκάφους που όμως χάρη στην υποταγή του είχε το πάνω χέρι.

Λίγο αργότερα είχε κάνει την εκπαίδευση και είχε πάρει το δίπλωμα, όμως αν και το είχε επιδιώξει δυο φορές τελικά δεν είχε κατορθώσει να αποκτήσει ποτέ ένα δικό του σκάφος. Τώρα, χάρη σε αυτόν τον τρελό Αμερικάνο είχε επιτέλους «ανοίξει πανιά» για μια καθόλου εύκολη τραβερσάδα στις δυσκολότερες ίσως θάλασσες του πλανήτη.

Το Vixen, πραγματικά ιδιαίτερο όνομα για σκάφος, ήταν καλοτάξιδο και εξαιρετικά οργανωμένο σκάφος. Ήταν 42 πόδια, πλαστικό και καλά εξοπλισμένο με όργανα και αυτοματισμούς. Vixen, δηλαδή «στρίγγλα», αναρωτιόταν πως άραγε κατέληξε σε ένα τέτοιο όνομα. Ίσως ήθελε μια στρίγγλα για να ξεπερνά δύσκολα εμπόδια, σκέφτηκε. Άλλωστε τα γλυκανάλατα ονόματα που συνήθιζαν να δίνουν σε σκάφη μάλλον δεν θα ταίριαζαν στον μυστήριο Μάθιου.

Βέβαια όλα αυτά ήταν καλά όσο ο ωκεανός ήταν ήρεμος καθώς, όπως αποδείχθηκε αργότερα, τίποτα δεν είναι αρκετό όταν ο ωκεανός θυμώσει.

Δυο άνδρες μόνοι τους σε ένα σκάφος στη μέση του πουθενά. Οι ώρες περνούσαν με ατέλειωτες συζητήσεις καθώς οι δουλειές του σκάφους όσο βαστούσε η καλοκαιρία ήταν ελάχιστες.

Εκείνο το απόγευμα ήταν καθισμένοι στο cockpit και έπιναν τον απογευματινό καφέ τους καθώς ο ήλιος πήγαινε προς τη δύση και ο ουρανός είχε αρχίσει να κοκκινίζει.

Είχαν μιλήσει αρκετά τις προηγούμενες ημέρες και είχαν αρχίσει να γνωρίζουν ο ένας τον άλλον. Είχαν ανταλλάξει ιδέες και προβληματισμούς. Ο Μάθιου, αν και μιλούσε πρόθυμα για τα περισσότερα ζητήματα για κάποια θέματα ήταν κρατημένος. Εκείνος προσπαθούσε με τρόπο να τον κάνει να ανοιχτεί και συνήθως εκείνος άρχιζε την κουβέντα..

-Φίλε, του είπε, εκείνο που ξέρω είναι, πως δεν είναι καθόλου εύκολο να παραδεχτείς πως μια ζωή υποστήριζες λάθος θέσεις. Πως η κοσμοθεωρία που ευαγγελιζόσουν μπορεί να είναι η καλύτερη επιλογή όμως στις σημερινές συνθήκες παραμένει ουτοπική.

Ξέρεις, ήταν η απόλυτη απογοήτευση όταν κατάλαβα πως οι περισσότεροι από αυτούς που δήλωναν προοδευτικοί δεν ήλπιζαν τίποτε άλλο παρά το κάτι περισσότερο από εκείνα που είχαν, κάποιοι μάλιστα είχαν ήδη πάρα πολλά και ονειρευόντουσαν ακόμη περισσότερα. Κανένα ενδιαφέρον για τους άλλους.

Αυτό το ονομάζω σύνδρομο του κακομαθημένου έφηβου. Εκείνου δηλαδή που πιστεύει πως όλοι του οφείλουν, πως η στέγη, η τροφή και το χαρτζιλίκι είναι κατοχυρωμένα δικαιώματα και πρέπει να του προσφέρονται χωρίς εκείνος να κάνει κάτι.

Ο Μάθιου κούνησε το κεφάλι του και έπαιξε με τα δάκτυλα στο ποτήρι που είχε μπροστά του.

-Η κουρτίνα είναι πολύ βαριά για να δεις τι κρύβεται από πίσω, του απάντησε με νόημα.

Εκείνος τον κοίταξε με απορία και περίμενε να ακούσει τη συνέχεια.

-Δεν μπορώ να μιλήσω, συνέχισε, να θυμάσαι ότι υπάρχω ακριβώς επειδή κρατάω το στόμα μου κλειστό. Αυτή είναι η προϋπόθεση για όσους δούλεψαν πίσω από την κουρτίνα.

Τότε κατάλαβε πως οι υποψίες του για την προηγούμενη ζωή του Μάθιου ήταν δικαιολογημένες. Βέβαια εκείνο που είχε υποθέσει αρχικά ήταν πως θα ήταν μπλεγμένος με τον υπόκοσμο όμως τώρα έβλεπε κάτι διαφορετικό και ήθελε πολύ να το μάθει.

-Δεν επιμένω φίλε, του είπε, αν όμως αποφασίσεις κάποτε να μοιραστείς το βάρος, ίσως δεν θα βρεις καλύτερη ευκαιρία. Βλέπεις είμαστε στη μέση του πουθενά, έχουμε σηκώσει τη δική σου σημαία και εγώ δεν αποτελώ υπολογίσιμο κίνδυνο, έτσι τουλάχιστον υποθέτω.

Ο Μάθιου κούνησε το κεφάλι του και άφησε το βλέμμα του να χαθεί στο ορίζοντα.

Ύστερα από μερικά λεπτά σιωπής αποφάσισε να μιλήσει.

-Έχεις δίκιο πως είναι ένα μεγάλο βάρος, είπε. Ξέρεις, οι περισσότεροι που παραιτήθηκαν από τη δουλειά χάθηκαν με διάφορους τρόπους. Ατυχήματα, αυτοκτονίες, εξαφανίσεις και τέτοια. Ελάχιστοι επιβιώσαμε κι αυτό ακριβώς επειδή κρίθηκε πως θα τηρούσαμε τη δέσμευση σιωπής.

Μη βλέπεις που τώρα πίνω. Τελευταία το άρχισα, το ποτό ήταν αρκετός λόγος για να αμφισβητηθεί η εχεμύθεια.

Σταμάτησε να μιλάει και εκείνος δεν διέκοψε τη σιωπή που ακολούθησε.

Είχε αρχίσει να σουρουπώνει και το κύμα σιγά-σιγά μεγάλωνε.

Ο Μάθιου είχε σκύψει και έδειχνε προβληματισμένος.

-Άκουσε φίλε, του είπε, δεν είναι πως δεν σου έχω εμπιστοσύνη, όμως είναι δυνατό να βάλω ακόμη και τη ζωή σου σε κίνδυνο και μη φαντάζεσαι πως επειδή είμαστε μεσοπέλαγα δεν μπορούν να μας παρακολουθούν. Πίστεψέ με έχουν τα μέσα!

Κούνησε τα χέρια του δείχνοντας τον ουρανό.

-Έλα, συνέχισε, να μουδάrouμε τα πανιά γιατί νυχτώνει και μάλλον θα φρεσκάρει.

Εκείνος σηκώθηκε και πιάσανε να μαζέψουν τα πανιά. Κάθε βράδυ ο καιρός αγρίευε λες και την ημέρα ο ήλιος τα έβρισκε με τον ωκεανό και μόλις έπεφτε ο ωκεανός θύμωνε.

Ξεμπέρδεψαν με το μάζεμα και κατέβηκαν στην καμπίνα, έβαλαν εμπρός τη μηχανή και ξαπλώσανε στις κουκέτες.

Έμειναν έτσι κάμποση ώρα όμως ο ύπνος δεν ερχόταν ούτε στον έναν, ούτε στον άλλο.

Ο Μάθιου μίλησε πρώτος.

-Φίλε κοιμάσαι, ρώτησε χαμηλόφωνα.

-Όχι, του απάντησε εκείνος και ανακάθισε ακουμπώντας στον αγκώνα του, τι λες να πιάσω καμιά μπύρα, ρώτησε.

-Καλή ιδέα, του απάντησε ο Μάθιου, ούτε κι εγώ έχω ύπνο. Μια μπύρα μπορεί να βοηθήσει λιγάκι.

Σηκώθηκε, πήγε στο ψυγείο και έφερε δυο μπύρες, του έδωσε τη μια και κράτησε εκείνος την άλλη.

Κάθισε στην κουκέτα του και ήταν βέβαιος ότι ο άλλος ήθελε να του μιλήσει. Είχε δίκιο!

Ο Μάθιου άνοιξε τη μπύρα, ήπιε μια γουλιά και πήρε μια βαθιά ανάσα.

-Εργαζόμουν, είπε, σε μια δουλειά όπου τα πάντα ήταν εξαιρετικά απόρρητα, ακόμη και η ύπαρξη της δουλειάς ήταν άκρως απόρρητη. Δεν υπήρχε. Δεν υπάρχει. Κανείς δεν γνωρίζει και δεν πρέπει να μάθει τίποτε γι αυτούς και τα όσα αποφασίζουν και κάνουν. Καταλαβαίνεις;

Εκείνος κούνησε καταφατικά το κεφάλι του και δεν έκρυψε με το ύφος του την προσμονή να ακούσει περισσότερα.

Ο Μάθιου συνέχισε.

-Όλα όσα φαντάζεσαι ότι συμβαίνουν επειδή τα αποφασίζουν οι κυβερνήσεις, ακόμη και των ισχυρών κρατών, είναι αποτελέσματα των επιλογών αυτής της

ομάδας ανθρώπων που έχουν στα χέρια τους τις τύχες του κόσμου. Οι κυβερνήσεις είναι πιόνια τους, κάνουν μόνον ότι εκείνοι αποφασίσουν. Με δυο λόγια τους κρατάνε και αν δεν υπακούσουν μπορούν να τους ρίξουν μέσα σε μερικές μέρες. Βέβαια τέτοια γεγονότα είναι σπάνια καθώς επιλέγουν με προσοχή ποιους θα ανεβάσουν στην εξουσία και έτσι όλα όμορφα κι ωραία.

Εκείνος είχε μείνει άφωνος, προσπάθησε να πει κάτι όμως ο Μάθιου συνέχισε να μιλάει.

-Ένας μικρός αριθμός ατόμων διαχειρίζεται τα διαδικαστικά των επαφών και των συναντήσεων, ανάμεσά τους ήμουν κι εγώ. Όταν κάποια στιγμή αποφάσισα να σταματήσω, είχαν περάσει βλέπεις είκοσι χρόνια, μου το επέτρεψαν και χάρη στην αφοσίωση και την σοβαρότητα που είχα δείξει με άφησαν να φύγω πάντα με τους όρους που ισχύουν για όλους, δηλαδή με την παραμικρή υποψία διαρροής, τετέλεστε!

-Κατάλαβα, είπε εκείνος, γιατί επέμενες στη σιωπή σου. Πραγματικά πίστευα πως όλα όσα είχαν κατά καιρούς ακουστεί ήταν συνομοσιολογικά παραμύθια, όμως τώρα, τι να πω. Σε πιστεύω και δεν θα σου ζητήσω να πεις τίποτε παραπάνω από ότι θα ήθελες να μου εμπιστευτείς.

Ο Μάθιου άδειασε το μπουκάλι της μπύρας που κρατούσε και το άφησε στο μικρό τραπεζάκι δίπλα του.

-Αυτά που συμβαίνουν, είπε, είναι πολύ περισσότερα από όσα ακούγονται εδώ κι εκεί. Πολύ περισσότερα!

Υπάρχει μια ομάδα που γνωρίζει τα πάντα πριν αυτά συμβούν ακριβώς επειδή αυτή τα καθορίζει και καθώς χρειάζονται κάποιους να κάνουν τη λάντζα, καταλαβαίνεις, ένας από αυτούς ήμουν κι εγώ.

Όχι, μη νομίζεις ότι αυτοί είναι τα αφεντικά. Αυτοί είναι οι προγραμματιστές και εκτελεστές των επιθυμιών των μεγάλων αφεντικών. Αυτούς δεν τους ξέρει παρά μόνο ο καθρέπτης τους. Τέλος πάντων, ελπίζω πως τελειωσα μ' αυτό και τώρα μπορώ να ταξιδεύω ήσυχος, ή περίπου έτσι.

Εκείνος άκουγε σιωπηλός ελπίζοντας να μάθει περισσότερα. Ο Μάθιου αναστέναξε και έδειχνε ξαλαφρωμένος.

-Άντε καληνύχτα, είπε, αύριο θα σου πω κι άλλα, αν βέβαια έχεις διάθεση ν' ακούσεις.

-Και βέβαια έχω, απάντησε εκείνος, καληνύχτα.

Έγειρε και έκλεισε τα μάτια του.

Η θάλασσα είχε δυναμώσει και το κούνημα στο σκάφος τον νανούρισε.

Όταν ξύπνησε το επόμενο πρωινό η μόνη σκέψη που κυριαρχούσε στο μυαλό του ήταν ότι αυτό που άκουγε και δεν ήθελε να πιστέψει ήταν μάλλον γεγονός. Ένα γεγονός και μάλιστα σε τέτοια έκταση που ακύρωνε κάθε αξία και κάθε έννοια ισότητας και ισονομίας.

Ο Μάθιου είχε ήδη σηκωθεί και είχε φτιάξει καφέδες.

-Άντε φίλε, του είπε, σήκω γιατί ο καιρός σήμερα έχει κέφια.

Πράγματι, διαπίστωσε πως ο άνεμος σφύριζε ανάμεσα στα ξάρτια και το κύμα είχε ψηλώσει ανησυχητικά.

-Καλημέρα, είπε, μου φαίνεται πως θα το γλεντήσουμε σήμερα.

-Έτσι φαίνεται, απάντησε ο Μάθιου και έπιασε να σφίξει τα σχοινιά στις δέστρες. Ας ελπίσουμε πως αύριο θα δούμε στεριά, να μην έχουμε παράπονο, χαλαρά μας την έφερε ο ωκεανός την τραβερσάδα. Ε, άντε να κουνηθούμε και λίγο για να καταλάβουμε πως περάσαμε ολόκληρο Ειρηνικό.

Τις επόμενες ώρες μια καταιγίδα τους υποχρέωσε να μείνουν κλεισμένοι στην καμπίνα, όμως κράτησε σχετικά λίγο και το απόγευμα ένα μαγικό σουρούπο έβαψε κατακόκκινο ότι υπήρχε, ουρανό και θάλασσα.

Ήταν καθισμένοι στο πιλοτήριο και απολάμβαναν την ηρεμία μετά την καταιγίδα, όταν ο Μάθιου ξανάπιασε το θέμα της προηγούμενης ημέρας.

-Θ' αναρωτιέσαι φαντάζομαι, του είπε, τι άλλο μπορεί να ακούσεις από εμένα. Αληθινά, δεν θα θυμώσω αν μου πεις πως δεν με παίρνεις στα σοβαρά. Ξέρω πως αυτά που σου λέω ακούγονται εξωφρενικά.

-Κάθε άλλο, του απάντησε, είναι πράγματα που πάντα υποψιαζόμουν αλλά δεν ήθελα να αποδεχτώ, δεν ήθελα να είναι αληθινά. Χωρίς αμφιβολία κάποιοι έχουν τη δύναμη και την εκμεταλλεύονται για δικό τους όφε-

λος. Το ζήτημα είναι σε πια έκταση συμβαίνει. Εσύ απλά μου επιβεβαιώνεις μια διαχρονική υποψία.

-Το χειρότερο φίλε, συνέχισε ο Μάθιου, είναι πως για να αλλάξουν τα πράγματα θα πρέπει να χυθεί πολύ αίμα. Κάποτε μέσα στην αγωνιά μου να αποφορτιστώ από όλα αυτά άρχισα να γράφω ένα δήθεν φανταστικό διήγημα το οποίο όπως υποθέτεις δεν τόλμησα ποτέ να βγάλω από εκείνη την παλιά τσάντα που βλέπεις εκεί μέσα στο πίσω ντουλάπι.

Του έδειξε με το χέρι του το ντουλάπι στο βάθος της καμπίνας με τα εργαλεία της μηχανής και συνέχισε με νόημα.

-Ίσως γι αυτό είμαι ακόμη εδώ και σου μιλάω.

-Ομολογώ ότι μου βάζεις ιδέες, είπε εκείνος.

-Εντάξει, απάντησε ο Μάθιου, νομίζω ότι θα σε αφήσω να το διαβάσεις, άλλωστε κάποιος πρέπει να το διαβάσει κάποτε και εσύ ήδη ξέρεις πολλά.

Σηκώθηκε, πήγε στο ντουλάπι και πήρε την τσάντα. Την άνοιξε και άρχισε να ανακατεύει τα άπειρα άσχετα χαρτιά που υπήρχαν μέσα μέχρι να βρει τις σκόρπιες σελίδες μέσα σε ένα λερωμένο από λάδια μηχανής φάκελο.

-Αυτά είναι, του είπε και του τα έδωσε.

Εκείνος πήρε το φάκελο και τον άνοιξε με προσοχή. Ήταν λιγότερες από πενήντα σελίδες γραμμένες με το χέρι και αρκετά δυσανάγνωστες, λες και είχαν γραφτεί επίτηδες έτσι για να διαβάζονται με δυσκολία.

-Σ' ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που μου δείχνεις, του είπε. Θα την τιμήσω, να είσαι βέβαιος.

Ο Μάθιου σηκώθηκε και μπήκε στην καμπίνα λέγοντας.

-Πάω να φτιάξω τίποτα για να φάμε, διάβασε με την ησυχία σου και πρόσεχε μην στα πάρει ο αέρας, είπε και συνέχισε, ρίχνε και καμιά ματιά γύρω μήπως έχουμε επισκέψεις, είμαστε ήδη κοντά στα επικίνδυνα νερά.

Έπλεαν κοντά στην περίφημη «θάλασσα των πειρατών» πλησιάζοντας τις ακτές της Νέας Ζηλανδίας και τα απρόοπτα δεν έλειπαν, όπως έλεγαν όσοι είχαν περάσει από εκεί.

-Εντάξει, του απάντησε, θα έχω το νου μου.

Έπιασε την πρώτη σελίδα και άρχισε να διαβάζει.

Στην πρώτη σελίδα ήταν ο τίτλος: «Ο εφιάλτης έφτασε νωρίς»

Γύρισε στη δεύτερη σελίδα και άρχισε το διάβασμα.

Πρέπει να απελευθερωθούν οι αγορές από τις κρατικές επιλογές και τους τοπικούς νόμους.

Πρέπει τα κράτη να συνταχθούν σε ομάδες με κοινούς νόμους και με ανοικτά σύνορα για τα προϊόντα και τα κεφάλαια.

Πρέπει οι νόμοι να αναδιανείμουν τον πλούτο σε βάρος των πολλών και αυτό πρέπει να γίνει με την μικρότερη δυνατή αντίδραση. Γι' αυτό πρέπει να έρθουν στην εξουσία κόμματα με σοσιαλδημοκρατικά προσώπεια που θα ελέγχουν τα συνδικάτα και θα περιορίζουν τις αντιδράσεις. Αυτές οι κυβερνήσεις πρέπει να ασκούν πολιτικές ελεύθερης αγοράς και γι' αυτό θα πρέπει να έχουν άλλοθι για τις επιλογές τους. Αυτό το άλλοθι δεν θα είναι άλλο από τις αποφάσεις των κοινών οργάνων των ομάδων κρατών που διαρκώς θα βάζουν άπιαστους στόχους και θα ζητούν διαρκή λιτότητα στο όνομα μιας ανάπτυξης που τελικά θα έρθει αλλά τους καρπούς της θα τους γευθούν λίγοι και πάντως όχι αυτοί που θα τους παράγουν και θα τους πληρώσουν.

Πρέπει ένα μέρος του πληθυσμού να δυστυχεί και αυτό να αποτελεί φόβητρο για τους υπόλοιπους ώστε να μην υπάρχει όρεξη για αντίδραση αλλά και φόβος για χειρότερες εξελίξεις σε ατομικό επίπεδο. Έτσι πρέπει το ποσοστό ανεργίας να διατηρηθεί ψηλό και ακόμη ένα μεγάλο ποσοστό, τουλάχιστον το 1/4 του πληθυσμού πρέπει να υποφέρει και να ζει κάτω από το όριο της φτώχειας.

Πρέπει οι κυβερνήσεις να αισθάνονται διαρκώς ότι τα περιθώρια αντιρρήσεων που έχουν είναι μηδαμινά και γι' αυτό απειλές και ένοπλες συγκρούσεις μικρής διάρκειας σε τοπικό επίπεδο είναι αναγκαίες. Γι' αυτό συνοριακές διαφορές και προβλήματα μεταξύ γειτονικών κρατών πρέπει να ενθαρρύνονται.

Πρέπει ο φόβος να κυριαρχεί. Οι εγκληματικές ενέργειες πρέπει να αυξηθούν ώστε η ασυδοσία στην επιβολή της τάξης να είναι κατοχυρωμένη.

Πρέπει τρομοκρατικές ενέργειες να δημιουργούν κλίμα αβεβαιότητας αλλά και αποστροφή του κόσμου προς την ιδέα κάθε αντίστασης.

Πρέπει να τονωθεί το θρησκευτικό αίσθημα. Έτσι ο υπερφυσικός φόβος θα κρατά χαμηλά το φρόνημα και θα διευκολύνει την εγκατάσταση και του φυσικού φόβου, δηλαδή την αποδοχή της εξουσίας.

Η εξουσία οφείλει να ασκείται προς διαφύλαξη των συμφερόντων των κατεχόντων και σε βάρος όσων προσπαθούν να ανατρέψουν αυτή την τάξη.

Πρέπει τα ΜΜΕ να λειτουργούν αποτελεσματικά με μοναδικό σκοπό την κατευθυνόμενη πληροφόρηση, την απόκρυψη κάθε γεγονότος που δεν συμφέρει και ακόμη να φροντίζουν ώστε τίποτα από εκείνα που θα μπορούσαν να αλλάξουν την κατάσταση να μην προβάλλεται.

Η παιδεία είναι επικίνδυνη και καλό είναι ο κόσμος να μένει αμόρφωτος και μόνο να καταρτίζεται στο τομέα της εργασίας του. Μόνον έτσι θα διατηρηθούν οι μάζες παραγωγικές και παράλληλα δεν θα έχουν την δυνατότητα να ελέγξουν την εξουσία.

Ο φόβος πρέπει να διδάσκεται με όλους τους δυνατούς τρόπους σαν το μοναδικό κύριο μάθημα. Χωρίς το φόβο δεν μπορεί να επιβιώσει η κοινωνία.

Οι επαναστατικές-ανατρεπτικές ιδέες και τα συναφή αλλά και όσοι επιμένουν σ' αυτά πρέπει να εξαφανιστούν σταδιακά και όσο το επιτρέπουν οι συνθήκες.

Μεγάλο μέρος του προϊόντος που παράγουν οι διάφορες χώρες πρέπει να φθάνει στα χέρια των μεγάλων, ένα άλλο μέρος πρέπει να κατανέμεται σε ικανό αριθμό επιλεγμένων ατόμων που θα αποτελούν την αίσθηση και στους υπόλοιπους ότι υπάρχει τρόπος να βγουν από τη μιζέρια τους.

Η διαχείριση και ο έλεγχος συστημάτων τεχνολογίας αιχμής, τόσο στον εμπορικό αλλά κυρίως στον πολεμικό τομέα, πρέπει να μείνει μακριά από τα χέρια των πολλών. Έτσι ένα ακόμη εξαιρετικά ισχυρό όπλο πίεσης μπορεί να χρησιμοποιείται ώστε να μην υπάρχει αμφισβήτηση ως προς το ποιος ελέγχει την κατάσταση.

Η επιβολή της τάξης δεν πρέπει να αποκλείει την χρήση βίας στους παρεκτρεπόμενους χωρίς δισταγμούς και πάντα με κάποια εύλογη δικαιολογία.

Άλλος τρόπος είναι η δημιουργία οικονομικών κρίσεων και η ανατροπή των κυβερνήσεων που δεν συνεργάζονται.

Ο μηχανισμός προετοιμασίας της κοινής γνώμης προκειμένου να δεχτεί κάποια σε βάρος της κατάσταση χωρίς αντιρρήσεις αποτελεί επιστημονικό τομέα υψίστης προτεραιότητας.

Η λασπολογία και ο εγκλωβισμός των διαφωνούντων σε σενάρια ποινικού νόμου αποτελεί κλασική μέθοδο εξόντωσής τους.

Η εισήγηση των managers έγινε ομόφωνα δεκτή από τους παρευρισκόμενους.

Και πως να μη γίνει δηλαδή. Γνωστά πράγματα που ακούγονται σχεδόν χωρίς αλλαγές και χωρίς τίποτα καινούργιο σε όλες τις συσκέψεις τα τελευταία χρόνια. Περισσότερα περιμένει να ακούσει κανείς στις συναντήσεις στρατηγικού σχεδιασμού της επόμενης χρονιάς παρά εδώ με τις γενικότητες και τις αοριστίες.

Αυτή η δεκαετία θα είναι αρκετά κουραστική. Μοιάζει με περίοδο αναμονής. Κάτι σαν γκαστριά, που το αποτέλεσμα θα φανεί αργότερα.

Η σύσκεψη είχε τελειώσει. Οι τεχνοκράτες είχαν αποσυρθεί και είχαν μείνει μόνοι τους. Ήταν η ώρα του καθιερωμένου κοκτέιλ που ακολουθούσε τις ετήσιες συσκέψεις. τότε γίνονταν και οι ουσιαστικότερες συζητήσεις.

-Πως σου φάνηκε η απόφαση για το χτύπημα στη Σερβία ;

-Να σου πω. Δημιούργησε περισσότερα προβλήματα από ότι η επιχείρηση στο Ιράκ, όμως ήταν επιβεβλημένο να γίνει. Πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι έχουμε μπει στη νέα εποχή.

-Νομίζω πως οι επιλογές και η τακτική δεν ήταν οι καλύτερες.

-Δεν θα διαφωνήσω. Πάντα υπάρχουν ζητήματα. Πάντα τα πράγματα μπορούν να γίνονται καλύτερα. Τι να γίνει βλέπεις δεν είναι όλα προβλέψιμα. Πάντως ο στόχος επιτεύχθηκε. Και στο κάτω-κάτω πόσοι νομίζεις πως κατάλαβαν τις παραλείψεις και τις απροσεξίες.

Λίγο πιο δίπλα η κουβέντα είχε πάρει άλλο δρόμο.

-Πιστεύω ότι γίναμε ρεζίλι. Δεν έπρεπε να ρίξουν ούτε ένα αεροπλάνο. Ήταν απαράδεκτα τα όσα έγιναν.

-Κοιτάξτε, ουσιαστικά πετύχαμε όλους τους στόχους. Η Ευρώπη έγινε κουρέλι. Η παντοδυναμία μας έγινε αποδεκτή από όλους. Τα αγροτικά μας προϊόντα θα κατακλύσουν τις αγορές ύστερα από την μόλυνση ολόκληρης της Ευρωπαϊκής ηπείρου λόγω των βομβαρδισμών. Ο ΟΗΕ εκμηδενίστηκε. Το δολάριο είναι ο απόλυτος κυρίαρχος. Τα νέα όπλα έδειξαν την τεράστια διαφορά τους από τα παλιότερα. Ελάτε δεν είναι και τόσο απελπιστικά τα αποτελέσματα.

-Παρ' όλα αυτά απέχουν πολύ από το τέλειο. Την απόλυτη εικόνα που έπρεπε να δώσουμε. Και νομίζω πως μεγάλη ευθύνη έχει ο ανόητος, ο Πρόεδρος. Τι αποτυχία ήταν αυτή η επιλογή!

-Δεν το έχετε συνηθίσει. Πάντα τα ίδια γίνονται. Όταν τελειώνει η δεύτερη θητεία παίρνουν πρωτοβουλίες που φέρνουν προβλήματα.

-Ναι, αλλά αυτός ήταν πολύ κακή επιλογή. Θυμάσαι τι είχα πει και για τον άλλο και είδες τα αποτελέσματα. Αναγκαστήκαμε να τον εξοντώσουμε πριν τελειώσει τη θητεία του.

-Κύριοι, την προσοχή σας παρακαλώ. Νομίζω πως πρέπει να δούμε το θέμα των κεφαλαίων. Οι εισηγήσεις σας είναι γνωστές, πρέπει να πάρουμε αποφάσεις.

Η μεγάλη άνοδος στα χρηματιστήρια είχε δημιουργήσει υπερθερμάνσεις και έπρεπε να αντιμετωπιστεί.

-Είμαι υπέρ της ήπιας λύσης.

-Ίσως το ενδιάμεσο σενάριο είναι καλύτερο. Άλλωστε μπορούμε να το δοκιμάσουμε και αν δεν αποδειχτεί αποτελεσματικό προχωρούμε σε δεύτερο χρόνο.

-Φοβάμαι πως η ήπια λύση δεν θα είναι αποτελεσματική. Είμαι υπέρ του ενδιάμεσου σεναρίου.

-Παρακαλώ τη γνώμη σας.

Οι περισσότεροι συμφώνησαν στο ενδιάμεσο σενάριο.

Θα προκαλούσαν μια ελεγχόμενη κρίση στις αγορές και θα απομάκρυναν τους παρείσακτους. Στη συνέχεια θα εξισορροπούσαν την κατάσταση αφού προηγουμένως θα είχαν σχηματιστεί τα νέα δεδομένα και θα είχε επικρατήσει η απαραίτητη ανασφάλεια. Αν το σενάριο δεν αποδεικνυόταν αποτελεσματικό θα προχωρούσαν στη σκληρή λύση. Βαθιά κρίση στις αγορές και αν χρειαζόταν να υποστηριχτεί από κάποιες τοπικές συρράξεις, θα τις προωθούσαν.

Συμφώνησαν και ξαναγύρισαν στο ποτό τους.

Η σύνοδος είχε τελειώσει, τώρα οι εντολές θα έφταναν στους αρμόδιους για τις λεπτομέρειες.

Ο σχεδιασμός στα πρακτικά ζητήματα θα γινόταν από τους τεχνοκράτες και θα συζητιόταν από τους Προέδρους του G 7 όπως γινόταν πάντα.

Αισθάνθηκε τα χέρια του ιδρωμένα πάνω στο τιμόνι. Οδηγούσε στη δεξιά λουρίδα της κεντρικής λεωφόρου καθώς δεν αισθανόταν πολύ καλά.

Είχε αφήσει το μυστικό κεντρικό στρατηγείο πριν λίγα λεπτά, και κατευθυνόταν προς το σπίτι του στα προάστια της πόλης.

Ήταν για δέκα χρόνια τώρα κορυφαίο στέλεχος του οργανωτικού της αόρατης οργάνωσης που ρύθμιζε τις τύχες του κόσμου.

Δέκα χρόνια που ήταν έμπιστο στέλεχος. Είχαν προηγηθεί ακόμη δεκαπέντε χρόνια εχέμυθης δουλειάς στον ίδιο χώρο.

Χρόνια που ούτε ο ίδιος δεν ήξερε για ποιον δούλευε.

Ήταν τότε που έδινε εξετάσεις ικανοτήτων και προπάντων εχεμύθειας.

Δεν είχε παράπονο από τις απολαβές του. Αν και ο μισθός δεν ήταν μεγάλος, είχε τόσα πολλά μόνους που ουσιαστικά περνούσε βασιλικά χάρη σ' αυτά.

Δήθεν υπηρεσιακά ταξίδια και ένα σωρό άλλα δήθεν, πολλαπλασίαζαν το εισόδημά του.

Δεσμευτική προϋπόθεση να μη κάνει οικογένεια και να μη συγκατοικήσει ποτέ.

Τυπικά δούλευε για μια εταιρεία εισαγωγών και έμενε σε μια μέση περιοχή όπου κατοικούσαν άτομα μέσων εισοδημάτων.

Ήταν ένας από τους περίπου πενήντα ανθρώπους που είχαν τη δυνατότητα να παραβρίσκονται στις συνεδριάσεις και που ουσιαστικά γνώριζαν με λεπτομέρειες τα τεκταινόμενα.

Η στρατολόγησή του είχε γίνει με το κλασσικό τρόπο.

Τον ανακάλυψαν όταν είχε συμπληρώσει ένα τεστ νοημοσύνης που είχε αποκαλύψει τις τεράστιες ικανότητές του.

Στη συνέχεια είχαν μελετήσει προσεκτικά την οικογενειακή του κατάσταση και τη προσωπική του ζωή.

Αφού είχε προκριθεί του πρόσφεραν μια δουλειά άσχετη με το αντικείμενο ή τουλάχιστον όχι άμεσα σχετική.

Μετά τα πρώτα δέκα χρόνια, άρχισε να μαθαίνει.

Το πρώτο πράγμα που έμαθε ήταν πως δεν είχε περιθώριο να παραιτηθεί ή να εγκαταλείψει με οποιοδήποτε τρόπο τη δουλειά.

Το δεύτερο ήταν πως απαγορευόταν να αναφέρει οτιδήποτε σε οποιονδήποτε και για κανένα λόγο.

Το τρίτο ήταν πως έπρεπε να μείνει μόνος χωρίς οικογένεια και χωρίς συγκάτοικο.

Τα είχε δεχτεί όλα και τα τηρούσε καθώς ήξερε πως ήταν σε διαρκή παρακολούθηση και κάθε ενέργειά του γινόταν αμέσως γνωστή.

Ήξερε πως αθέτηση των συμφωνιών από μέρους του θα σήμαινε το φυσικό του τέλος.

Έσφιγγε το τιμόνι και τα χέρια ίδρωναν όλο και περισσότερο. Ύστερα από τόσα χρόνια παγερής αδιαφορίας για τα όσα άκουγε και μάθαινε, είχε έρθει η στιγμή που κάτι αντιδρούσε μέσα του.

Είχε ακούσει στο ραδιόφωνο, πριν μέρες, σε μια συζήτηση για την ανελέητη εκχέρσωση του δάσους στον Αμαζόνιο, μια φράση που τον χτύπησε σα γροθιά.

«Δεν είμαστε υπεύθυνοι μόνο για τις πράξεις μας, είμαστε υπεύθυνοι και για τις παραλείψεις μας»

Αυτή η φράση είχε ταράξει σαν εφιάλτης τον εικοσιπεντάχρονο ύπνο του.

Ναι, αισθανόταν συνένοχος εκ παραλείψεων για τα όσα είχαν αποφασιστεί επώπιόν του.

Αισθανόταν συνένοχος καθώς ήταν σίγουρος πως σε πολλές περιπτώσεις οι πληροφορίες που γνώριζε και που κρατούσε μυστικές, θα μπορούσαν, αν είχαν χρησιμοποιηθεί να ανατρέψουν καταστάσεις και να σώσουν ζωές και περιουσίες.

Αυτό βέβαια θα του κόστιζε τη ζωή, όμως οι τύψεις προκύπτουν ακριβώς όταν δεν κάνεις το σωστό επειδή φοβάσαι.

Εκείνος διαφύλασσε τη ζωή του κλείνοντας τα μάτια στις απώλειες των ζωών άλλων.

Τα χρόνια περνούσαν και γέρναγε. Πολλά πράγματα σημαντικά γι' αυτόν στο παρελθόν είχαν χάσει τη σημασία τους.

Δεν τολμούσε ούτε να το σκεφτεί, όμως πολύ θα ήθελε να έβρισκε το κουράγιο να κάνει μια ηρωική, μια ανατρεπτική πράξη. Να δώσει μια γροθιά σε όλο εκείνο το υποχθόνιο σινάφι που τόσα χρόνια υπηρετούσε.

Αυτά σκεφτόταν και ίδρωνε.

Ποτέ του δεν είχε λειτουργήσει σαν ήρωας. Πάντα ήταν ο έμπιστος υποτακτικός του συστήματος. Ο έξυπνος που είχε καταφέρει να περνά καλά προσφέροντας τις ικανότητες και τις υπηρεσίες του, πράγμα που δε μπορούσαν να κάνουν πολλοί. Ήταν έξυπνος, πειθαρχημένος και ικανός.

Δεν έπινε, δεν τριγυρούσε στα μπαρ, δε πήγαινε με πόρνες, δεν έκανε πλούσια ζωή και δεν προκαλούσε.

Είχε πειστεί πως υπηρετούσε το καλό καθώς κάθε κίνηση ανατροπής του συστήματος θα επέφερε δυσάρεστα αποτελέσματα για όλους. Είχε πειστεί πως οι κάθε λογής αντιτιθέμενοι στο σύστημα ήταν ανίκανοι να επιφέρουν βελτιώσεις και επικίνδυνοι.

Δεν έβλεπε λαϊκούς αγωνιστές, έβλεπε μόνο ανόητους ή ματαιόδοξους αυριανούς ηγεμονίσκους που καλύτερα να έλειπαν.

Μια τέτοια εκπαίδευση για πολλά χρόνια και από πολλά μέσα του είχε αφήσει ένα στέρεο κατακάθι μέσα του και δεν ήταν εύκολο να δει τα πράγματα από άλλη γωνία.

Τώρα όμως που τα χρόνια είχαν δημιουργήσει εμπειρίες και κάποιες αντιστάσεις, η φωνή από το ραδιόφωνο προκάλεσε ερωτηματικά.

Ήθελε πολύ να μπορούσε να σταματήσει.

Ήξερε ότι ισοδυναμούσε με αυτοκτονία, όμως η κατάσταση τον ενοχλούσε. Δεν ήθελε άλλο.

Δεν τολμούσε ούτε να σκεφτεί διαφυγές στο εξωτερικό και πλαστικές εγχειρήσεις. Δεν υπήρχε εξωτερικό, δεν υπήρχε καμιά περίπτωση να ξεφύγει.

Σκεφτόταν να ζητήσει σύνταξη, όμως κι αυτό ήταν επικίνδυνο. Δεν ήξερε αν θα του συνέβαινε κάποιο τροχαίο προκειμένου να εξασφαλίσουν το κλειστό του στόμα.

Χωρίς να το καταλάβει έφτασε στο σπίτι του.

Έβαλε το αυτοκίνητο στο γκαράζ και ανέβηκε. Δεν τον περίμενε κανείς όπως πάντα.

Έκανε μηχανικά τις συνηθισμένες ενέργειες, γδύθηκε, πλύθηκε, ήπια ένα ποτήρι νερό και έπεσε στο κρεβάτι ελπίζοντας σε ένα λυτρωτικό όνειρο.

Όλα μπορούν να προβλεφθούν εκτός από τον έρωτα.

Αυτός είναι απρόβλεπτος και όταν χτυπήσει, το χτύπημα είναι καίριο.

Το αγορασμένο σεξ ήταν η υποχρεωτική επιλογή καθώς δεν επιτρεπόταν η σύναψη μόνιμης σχέσης, όμως ο έρωτας δεν ξέρει από τέτοια.

Έτσι όταν συνάντησε την Τερέζα το μυαλό του θόλωσε και ο φόβος παραμερίστηκε.

Ήταν απερισκεψία, όμως δεν μπορούσε να το ξεπεράσει.

Έτσι έσπασε τον κανόνα αναλαμβάνοντας το ρίσκο...

Δεν είχε περάσει ούτε μισή ώρα και κόντευε να τελειώσει την έβδομη σελίδα όταν ο αέρας έφερε στ' αυτιά του τον ήχο μηχανής. Σηκώθηκε και έπιασε τα κιάλια. Έψαξε τον ορίζοντα προς την μεριά που άκουσε το θόρυβο και διέκρινε ένα σκάφος και αμέσως μετά ένα ακόμη που έπλεαν προς το μέρος τους.

-Μάθιου, έχουμε επισκέψεις, φώναξε ανήσυχος.

Ο Μάθιου πετάχτηκε έξω και άρπαξε τα κιάλια. Εκείνος του έδειξε που να ψάξει και αμέσως αντιλήφθηκε την ταραχή του.

-Φίλε, του είπε, ώρα για μάχη. Έλα να βάλεις ένα χέρι.

Κατέβηκε τρέχοντας στην καμπίνα και εκείνος τον ακολούθησε. Σήκωσε την καταπακτή στο δάπεδο και έβγαλε από μέσα ένα μεγάλο σάκο.

-Πιάσε, του είπε. Πρόσεχε είναι βαρύ.

Εκείνος έπιασε το σάκο και ο Μάθιου έκλεισε την καταπακτή και βάλθηκε να ανοίξει γρήγορα το σάκο.

Έβγαλε από μέσα ένα εκτοξευτήρα ρουκετών και δυο ρουκέτες. Ύστερα έβγαλε δυο βαριά πολεμικά οπλοπολυβόλα.

Εκείνος τον κοιτούσε άφωνος.

-Μη κάθεις, του είπε, δεν έχουμε παρά μερικά λεπτά μέχρι να μας φτάσουν. Αν δεν τους προλάβουμε, μάλλον δεν θα καταφέρεις να διαβάσεις το αριστούργημά μου.

-Μήπως είναι ακτοφυλακή, ρώτησε εκείνος διστακτικά.

-Ούτε μια στο εκατομμύριο, πειρατές είναι, απάντησε ο Μάθιου ανεβαίνοντας στο κατάστρωμα.

Τα σκάφη είχαν πλησιάσει αρκετά, ήταν δυο μεγάλα φουσκωτά με διπλές μηχανές και τουλάχιστον τέσσε-

ρις άνδρες στο κάθε ένα. Ο Μάθιου όπλισε τον εκτοξευτήρα και τον ακούμπησε μπροστά στα πόδια του.

-Εσύ, του είπε κατέβα τη σκάλα και μόνο το κεφάλι σου να φαίνεται. Να έχεις το νου σου στο δεξιά σκάφος που θα φτάσει δεύτερο. Το άλλο άσε το σε 'μένα.

Γύρισε το τιμόνι και το σκάφος έκανε στροφή 180 μοίρες. Τώρα τα σκάφη τα είχανε στην πρύμη τους και είχαν καθαρό οπτικό πεδίο.

Χρειάστηκε να περάσουν ακόμη αρκετά λεπτά βασανιστικής αναμονής μέχρι να πλησιάσουν αρκετά. Ο Μάθιου δεν έκανε καμιά κίνηση αν και οι προθέσεις των άλλων ήταν πρόδηλες. Όσο πλησίαζαν φάνηκαν καθαρά τα όπλα στα χέρια τους

-Κανείς δεν έχει γλιτώσει από αυτούς, του είπε, ανεβαίνουν στο σκάφος και αφού σε καθαρίσουν παίρνουν ότι βρουν και αν το σκάφος είναι καλό το κρατάνε αλλιώς το βουλιάζουν. Δεν υπάρχει περιθώριο για διαπραγματεύσεις.

Μέχρι να τελειώσει τα λόγια του ακούστηκαν οι πρώτες ριπές. Ένας από αυτούς έριξε στον αέρα και αμέσως μετά φώναξε με σπαστά αγγλικά.

-Σταματήστε, θα σας κάνουμε έλεγχο.

Ο Μάθιου τους έκανε νόημα με τα χέρια ότι συμφωνούσε. Ύστερα γύρισε σε εκείνον και του είπε.

-Ετοιμάσου, ρίξε μέχρι να αδειάσει και η τελευταία σφαίρα στο άλλο δεξιά μας. Αμέσως μετά από εμένα.

Το σκάφος των πειρατών είχε πλησιάσει αρκετά. Ο Μάθιου έσκυψε πήρε τον εκτοξευτήρα γονάτισε και με μια γρήγορη κίνηση σήκωσε το όπλο σημάδεψε και έριξε.

Το πειρατικό διαλύθηκε μέσα σε μια κόλαση φωτιάς. Ο Μάθιου παράτησε τον εκτοξευτήρα ξάπλωσε μπρούμυτα στο κατάστρωμα και άρπαξε το πολυβόλο.

Άρχισε να ρίχνει προς το άλλο σκάφος, ενώ δέχονταν ήδη πυρά από αυτούς. Το άλλο σκάφος έκανε ένα ελιγμό και αύξησε την απόσταση από το δικό τους.

Εκείνος ήταν παγωμένος με το όπλο στα χέρια χωρίς να έχει ρίξει ούτε μια βολή.

Η φωνή του Μάθιου τον συνέφερε.

-Ρίξε που να πάρει, τι κάνεις κοιμάσαι;

Πάτησε την σκανδάλη και μια παράξενη αίσθηση τον κατέλαβε. Δεν είχε ποτέ άλλοτε πυροβολήσει άνθρωπο. Αισθανόταν ταραχή, όμως την ξεπέρασε γρήγορα και σαν να ξύπνησε ένα πρωτόγονο ένστικτο μέσα του ένοιωσε μια έπαρση, μια τρομακτική επιθυμία να νικήσει.

Συνέχισε να ρίχνει ενώ ο Μάθιου όπλιζε ξανά τον εκτοξευτήρα. Ύστερα ανασηκώθηκε και σημάδεψε. Έριξε το βλήμα, όμως αυτή τη φορά αστόχησε. Η έκρηξη έγινε λίγα μέτρα μακριά από το σκάφος, όμως αυτό ήταν αρκετό για να τρέψει τους άλλους σε φυγή. Φοβήθηκαν πως δεν θα απέφευγαν το επόμενο βλήμα και ύστερα από λίγο είχαν εξαφανιστεί στο βάθος του ορίζοντα.

Ο Μάθιου, έμεινε ξαπλωμένος στο κατάστρωμα. Εκείνος φοβήθηκε μήπως είχε τραυματιστεί και τον πλησίασε.

-Και που να ξέρανε πως δεν είχαμε άλλο βλήμα, του είπε μειδιώντας. Φτηνά τη γλιτώσαμε.

Εκείνος δεν μπορούσε ακόμη να μιλήσει, έκανε μια χειρονομία και μια γκριμάτσα συγκατανεύοντας.

-Λες να ξανάρθουν, ρώτησε λίγο αργότερα.

-Ελπίζω πως όχι, απάντησε ο Μάθιου. Πιστεύω ότι κάτι θα είδανε από το δορυφόρο στην ακτοφυλακή. Ο πρόβλημα είναι πως θα δικαιολογήσουμε τα όπλα μας. Αλλά δεν βαριέσαι, είναι συνηθισμένοι από τέτοια.

Το επόμενο πράγμα που πρόσεξε ήταν μια σελίδα που είχε σκαλώσει στα σκοινιά στην άκρη της κουπαστής. Γύρισε και κοίταξε στην άκρη του τραπεζιού εκεί που είχε αφήσει τα γραπτά του Μάθιου και τότε διαπίστωσε πως ο άνεμος είχε πάρει όλες τις σελίδες χωρίς να το προσέξουν μέσα στη μάχη. Γύρισε και κοίταξε το Μάθιου που κι εκείνος είχε παρατηρήσει το γεγονός.

-Ίσως αυτό έπρεπε να γίνει, είπε με νόημα, το πήρε ο άνεμος. Καλύτερα. Αν βρούμε ευκαιρία θα σου τα πω προφορικά.

Η ταραχή που αισθανόταν ήταν μεγάλη. Είχε πυροβολήσει ανθρώπους και τα συναισθήματά του ήταν ανάμεικτα. Δεν μπορούσε να εξηγήσει λογικά τα ένστικτα που είχαν αναδυθεί και τον είχαν κατακλύσει. Το αν είχε

σκοτώσει κάποιον ή όχι δεν είχε σημασία. Σημασία είχε το ότι το είχε επιχειρήσει. Ασφαλώς το διακύβευμα ήταν μεγάλο. Παιζόταν η ζωή του, όμως αυτό δεν άλλαζε τα γεγονότα. Τελικά ήταν πολύ εύκολο να σκοτώσει, αρκεί να υπήρχαν οι συνθήκες που θα το δικαιολογούσαν.

Είχαν αρχίσει να επισκευάζουν τις περισσότερες από είκοσι τρύπες που είχαν ανοίξει από τις σφαίρες. Δούλευε σιωπηλός και γεμάτος από τις σκέψεις του.

Ο Μάθιου τον πλησίασε και το είπε.

-Φίλε, είναι φανερό ότι δεν είχες πυροβολήσει ποτέ ξανά. Καταλαβαίνω πως αισθάνεσαι, είναι αναμενόμενο, όμως ξέρεις αυτή είναι η πραγματικότητα πέρα από τον κόσμο των ελεγχόμενων πόλεων που ζούμε. Εδώ είναι αλλιώς.

-Εσύ πάντως ήσουν προετοιμασμένος, του είπε εκείνος εννοώντας τα όπλα.

-Είναι όρος επιβίωσης, του απάντησε. Όταν πρόκειται να ταξιδέψεις σε τέτοια νερά οφείλεις να είσαι οργανωμένος. Η πρόβλεψη σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου. Το είδες άλλωστε.

-Σίγουρα, του είπε εκείνος. Αν και δεν φανταζόμουν ότι θα μπορούσες να έχεις τέτοιου επιπέδου οπλισμό.

Ο Μάθιου χαμογέλασε και είπε.

-Πολλά δεν μπορούμε να φανταστούμε για τα όσα συμβαίνουν γύρω μας.

-Αυτό είναι αλήθεια, απάντησε εκείνος.

-Όπως επίσης είναι αλήθεια, συνέχισε ο Μάθιου, ότι ανάμεσα στους ανθρώπους υπάρχουν προβληματικά άτομα.

-Αυτό δεν σημαίνει ότι έχουμε το δικαίωμα να τους πυροβολούμε, τον διέκοψε εκείνος.

-Δεν θα το ρίξω στη φιλοσοφία, επέμεινε ο Μάθιου, όμως όπως ξέρεις ο άνθρωπος επικράτησε ακριβώς επειδή λειτούργησε συνεργικά. Η κοινωνία με τους συνανθρώπους δημιούργησε τις προϋποθέσεις της εξέλιξης. Όμως η κοινωνία υπάρχει και λειτουργεί εφόσον ο ένας σέβεται τον άλλο, δηλαδή εφόσον οι συμφωνημένοι νόμοι τηρούνται. Αν αυτό δεν συμβαίνει, η ανθρωπότητα θα χάσει τη θέση και το ρόλο της. Καταλαβαίνεις φαντάζομαι πως οι παρεμβάσεις στις περιπτώσεις εκτροπής είναι αναγκαίες και όταν ο φυσικός δικαστής απουσιάζει πρέπει κάποιος να κάνει τη δουλειά. Ασφαλώς μόνο σε περιπτώσεις που οι συμπεριφορές είναι σαφείς, όπως στην περίπτωση μας. Δεν υπήρχε αμφιβολία πως αυτοί που μας επιτέθηκαν δεν είχαν το δίκιο με το μέρος τους καθώς και πως δεν υπήρχε άλλος τρόπος αντιμετώπισης της κατάστασης.

Εκείνος παρέμενε σκεπτικός, μια τέτοια τοποθέτηση ήταν πέρα από τα όσα είχε αποδεχτεί ως ορθά σε όλη του τη ζωή, όμως εδώ και κάτω από αυτές τις συνθήκες έβρισκε την άποψη του Μάθιου λογική. Δεν είχε να αντιτείνει κάτι, έτσι παρέμεινε σιωπηλός.

Ο Μάθιου συνέχιζε να βουλώνει με ρητίνη τις τρύπες από τις σφαίρες. Αφού τακτοποίησε και την τελευταία γύρισε και κάθισε δίπλα του.

-Φίλε, του είπε, σε βλέπω σκεπτικό όμως ξέρεις σ' αυτή τη ζωή, αυτά που καλούμαστε να διαχειριστούμε δεν τα επιλέγουμε, όμως οφείλουμε να τα αντιμετωπίσουμε. Ένας μεγαλώνει σε μια ήσυχη χώρα χωρίς ταράχες και νοιάζεται για καλοπέραση, καριέρα, σπουδές και χόμπι. Άλλος μεγαλώνει μέσα σε μάχες, συγκρούσεις, απαγορεύσεις και φτώχεια. Αυτός ο δεύτερος δεν έχει περιθώρια για να ξεφύγει, να πει, δεν θέλω να πάρω μέρος στην αντιπαράθεση και να μείνει στην άκρη. Είναι αναγκασμένος να πάρει θέση και να συμμετέχει στην όποια παράνοια συμβαίνει γύρω του όσο κι αν ο ίδιος δεν το θέλει.

Η ψυχοσύνθεση των ανθρώπων διαμορφώνεται από τέτοιους παράγοντες και είναι αναμενόμενο να φαίνονται σε έναν άλλον, όπως κάποιον της πρώτης περίπτωσης ως αδιανόητες συμπεριφορές, όμως δεν είναι!

Εκείνος κούνησε καταφατικά το κεφάλι του.

-Δεν έχω διαφορετική άποψη, του απάντησε. Μόνο που όταν έρχεσαι αντιμέτωπος με αυτή την πραγματικότητα σοκάρεσαι όσο κι αν λογικά μπορείς να το εξηγήσεις.

-Ξέρεις, συνέχισε ο Μάθιου, κι εγώ ανήκω στην πρώτη περίπτωση. Μεγάλωσα σε αστική οικογένεια και σπούδασα οικονομικά. Ατύχησα όταν στα εικοσιπέντε μου έχασα τους γονείς μου σε αυτοκινητιστικό και την αδελφή μου που βρέθηκε βιασμένη και σφαγμένη μέσα στο αυτοκίνητό της. Μάλιστα ο δράστης δεν βρέθηκε και μάλλον θα κυκλοφορεί ακόμη ελεύθερος στους δρόμους. Μετά από αυτά και καθώς δεν είχα κανένα άλλον στο

κόσμο βρέθηκα στο στρατό, στις ειδικές δυνάμεις. Δυο χρόνια αργότερα έπιασα εκείνη τη δουλειά. Να μη σε ζαλίζω με το πώς με βρήκαν. Είχα τα προσόντα, ήξερα οικονομικά, είχα προϋπηρεσία στο στρατό, δεν είχα δική μου οικογένεια και δεν είχα συγγενείς και φίλους. Με κράτησα σε δοκιμαστική περίοδο ένα χρόνο και αφού πείστηκαν πως είμαι και μπορώ να παραμείνω εχέμυθος ακόμη κι όταν υποστώ βασανιστήρια με έβαλαν στα «μεγάλα σαλόνια». Συνέβησαν κι άλλα πολλά που καλύτερα να μην τα πω. Καταλαβαίνεις φαντάζομαι πως και πότε ξεπέρασα τις ευαισθησίες του καλομαθημένου αστού οικονομολόγου.

Παρόλα αυτά ο Μάθιου έδειχνε φιλήσυχος άνθρωπος αν και τα όσα γνώριζε ήδη για το παρελθόν του μάλλον θα προμήνυαν το αντίθετο. Όπως έλεγε συχνά το όνειρό του ήταν να γίνει αγρότης και να κάνει πολλά παιδιά. Ίσως ακριβώς επειδή αυτό ήταν απαγορευμένο για εκείνον τουλάχιστον όσο εργαζόταν στην συγκεκριμένη δουλειά.

-Απορώ, του είπε, που ονειρεύεσαι να γίνεις αγρότης ύστερα από όσα έχεις ζήσει. Αλήθεια σου λείπει τόσο μια απλή ζωή χωρίς εντάσεις;

-Σίγουρα ναι, απάντησε ο Μάθιου, όμως δεν είναι μόνο αυτό. Είμαι πεισμένος πως πολύ σύντομα οι αλλαγές που θα έρθουν θα είναι καταλυτικές.

Είναι άλλο να αγωνίζεσαι για την βελτίωση της καλοπέρασής σου και άλλο να προσπαθείς να επιβιώσεις. Δυστυχώς αυτό το τελευταίο για εμάς που μάθαμε στην

καλοπέραση είναι δύσκολο να το καταλάβουμε και πολύ περισσότερο να το αντιμετωπίσουμε.

Εκτιμώ πως η καλύτερη επιλογή για όλους σήμερα είναι να προσπαθήσουν να γίνουν όσο περισσότερο γίνεται αυτοδύναμοι. Το χρήμα είναι πολύ πιθανό να είναι άχρηστο και τότε αλίμονο σε εκείνους που θα πεινάσουν και θα κρυώνουν.

V.

Δυο μέρες αργότερα έφτασαν στο λιμάνι του Πέρθ στην Αυστραλία και επιτέλους έδεσαν και τσούγκρισαν τα ποτήρια με τη μύρα για το καλό που έφτασαν σώοι.

Την επόμενη μέρα ο Μάθιου έψαξε στο σημειωματάριό του και βρήκε το τηλέφωνο του Άντριου που ζούσε εκεί.

Το ίδιο βράδυ τον επισκέφτηκαν σε ένα απέραντο κτήμα μέσα στο οποίο βρισκόταν το τεράστιο σπίτι του.

Ο Άντριου ήταν συνομήλικος του Μάθιου, ίδιο σκαρί, καλογυμνασμένος, κοκκινοτρίχης ιρλανδικής καταγωγής με ένα πλατύ χαμόγελο μονίμως απλωμένο στο φακιδιασμένο πρόσωπό του. Με τον Μάθιου ήταν συμφοιτητές στο Πανεπιστήμιο στα Οικονομικά και ήταν ο μόνος άνθρωπος με τον οποίο ο Μάθιου διατηρούσε κάποια επαφή όλα αυτά τα χρόνια.

Ο Άντριου είχε επιλέξει να στήσει τη ζωή του στην Αυστραλία και χάρη στον έρωτά του των νεανικών χρόνων που κατάληξε σε γάμο με την Ελίζα που ήταν Αυστραλέζα και γι αυτό είχαν καταλήξει εκεί.

Δεν ήταν όμως αυτός ο μόνος λόγος.

Αυτό έγινε ξεκάθαρο όταν μετά το δείπνο η κουβέντα πήγε στην παγκόσμια οικονομία και στις διεθνείς εξελίξεις.

Ο Άντριου είχε αφήσει μια ελκυστική καριέρα στην Αμερική για να καταλήξει εκεί και για ένα ακόμη λόγο. Όπως και ο Μάθιου έτσι κι εκείνος πίστευε ότι η παγκόσμια οικονομία ήταν σε μια δίνη που αργά ή γρήγορα θα την συνέθλιβε.

Ήδη από τα μέσα του '80 είχε ολοκληρώσει τη διατριβή του με θέμα «το κραχ του '29 και το ενδεχόμενο επανάληψής του στο μέλλον» και είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η επόμενη κρίση ήταν απλά θέμα χρόνου. Έτσι αποφάσισε να μαζέψει όσα χρήματα διέθετε και να τα επενδύσει σε μια φάρμα με σκοπό την απόκτηση της μεγαλύτερης δυνατής αυτοδυναμίας και αυτάρκειας στο ζήτημα της επιβίωσης.

-Ξέρετε, είπε εκείνος, δεν είμαι οικονομολόγος και δεν μπορώ να προβλέψω σε βάθος χρόνου τα οικονομικά γεγονότα που ενδέχεται να συμβούν, γι' αυτό θα ήθελα πολύ να ακούσω όσο πιο απλά γίνεται, αν μπορείτε, αυτές τις προβλέψεις που έχετε και που νομίζω ότι είναι παρόμοιες με εκείνες του Μάθιου.

Ο Άντριου σοβαρεύτηκε, ζάρωσε τα φρύδια του και είπε.

-Εντάξει, θα προσπαθήσω να το πω όσο πιο απλά γίνεται. Λοιπόν, ο τραπεζίτης ζει δανείζοντας, αν δεν υπάρχουν ενδιαφερόμενοι να πάρουν δανεικά ο τραπεζίτης θα μείνει άνεργος. Έτσι αυτό που επιζητά είναι να

υπάρχουν προβλήματα ώστε κάποιος να χρειάζονται δανεικά. Αυτό είναι η ουσία του πράγματος. Ο τραπεζίτης ευδοκίμει όταν κάποιος άλλος δεν τα βγάζουν πέρα. Όμως κι αυτό έχει τα όριά του καθώς αν οι δανειζόμενοι καταρρεύσουν ο τραπεζίτης θα χάσει και τους τόκους και τα κεφάλαια. Έτσι οφείλει να διατηρεί τους πελάτες του ζωντανούς, όμως κάποιες καταστάσεις ξεφεύγουν και τότε γίνεται μπάχαλο.

Είναι όμως και κάτι ακόμη, οι τόκοι δεν αντιστοιχούν σε εμπράγματα αξίες. Για να αντιστοιχούσαν θα έπρεπε οι δανειζόμενοι να τα επένδυαν σε παραγωγικές δραστηριότητες. Όμως αυτό δεν συμβαίνει, οι περισσότεροι τα ξοδεύουν χωρίς να δημιουργούν προϊόν ή υπεραξίες, έτσι τελικά παρουσιάζεται χρήμα το οποίο δεν έχει εμπράγματο αντίστοιχο. Αυτό δημιουργεί τη φούσκα» που κάποτε πρέπει να σπάσει. Ε, τότε ο κοσμάκης θα πεινάσει ακριβώς επειδή οι τραπεζίτες θα προσπαθούν να διασώσουν τα κέρδη τους και καθώς θα έχουν τη δύναμη θα είναι αυτοί που θα πάθουν τη μικρότερη ζημιά.

Συνεπώς, δεν πρέπει να νοιαζόμαστε πλέον για την βελτίωση της καλοπέρασής μας αλλά για την επιβίωσή μας. Αυτός είναι ο λόγος των δικών μου επιλογών.

Όση ώρα μιλούσε ο Μάθιου κουνούσε καταφατικά το κεφάλι του συμφωνώντας. Όταν τελείωσε ο Άντριου είπε αναστενάζοντας.

Έτσι ακριβώς! Άλλο πράγμα να σε απασχολεί το πώς θα μαγειρέψεις το φαγητό σου και άλλο το αν θα έχεις κάτι να φας.

Γύρισε προς τον Άντριου και του είπε:

-Φίλε, βλέπω πως έχεις οργανωθεί καλά εδώ.

-Ναι, απάντησε εκείνος. Πήρα αυτή την έκταση και μέχρι τώρα πάω πολύ καλά.

-Πως τα καταφέρνεις, ρώτησε ο Μάθιου, το κτήμα είναι πολύ μεγάλο. Έχεις προσλάβει εργάτες;

-Όχι, απάντησε ο Άντριου. Έχω ένα σύστημα με πολλά πλεονεκτήματα που αποδίδει εξαιρετικά. Ξέρεις εδώ γύρω υπάρχουν πολλοί αγρότες με μικρές ιδιοκτησίες που δεν ήταν αρκετές για να καλύψουν τον διαθέσιμο χρόνο τους. Έτσι τους έκανα πρόταση να αναλάβουν ο καθένας ένα μέρος από το κτήμα και να το δουλεύουν με ποσοστά. Καθένας μπορεί να καλλιεργεί ότι θέλει. Εγώ τους εξασφαλίζω νερό, φάρμακα, τα βαριά εργαλεία, τις αποθήκες και επίσης αναλαμβάνω την διάθεση των προϊόντων. Για όλα αυτά παίρνω το σαράντα τοις εκατό του κέρδους.

-Γενναιόδωρη συμφωνία, είπε επιδοκιμαστικά ο Μάθιου.

-Δεν είναι μόνο αυτό, συνέχισε ο Άντριου. Αν πετύχουν μεγαλύτερη παραγωγή από τη συνηθισμένη παίρνουν το ενενήντα τοις εκατό του επιπλέον κέρδους. Επίσης κάθε χρόνο αλλάζουν θέση ώστε τα καλύτερα κομμάτια να μη τα εκμεταλλεύονται συνεχώς οι ίδιοι και έτσι δεν έχω γκρίνιες.

-Φαντάζομαι ότι θα είναι πολύ ικανοποιημένοι και θα σε προσέχουν, είπε ο Μάθιου.

-Αυτό είναι η επένδυση για το μέλλον, απάντησε ο Άντριου. Ελπίζω, αν και όταν, έρθουν οι δυσκολότερες ημέρες, τότε που η πείνα θα σπρώχνει τους φτωχότερους σε απονενομημένες ενέργειες, αυτοί οι άνθρωποι να γίνουν μια ασπίδα τόσο για μένα όσο και για τα δικά τους συμφέροντα που εξαρτώνται από εμένα.

Εκείνος κούνησε το κεφάλι του δείχνοντας μια αμφίσημη σκέψη να πλανηθεί. Ο Άντριου το πρόσεξε και δεν το άφησε να πέσει κάτω.

-Κοίταξε φίλε μου, του είπε. Όταν ο κοινωνικός ιστός διαρρηγνύεται αυτό που διακυβεύεται δεν είναι η καλοπέραση, είναι η ίδια η ύπαρξη, τότε ένα είναι βέβαιο, πολλοί θα χαθούν και αυτό είναι νομοτελειακό, δεν μπορεί να συμβεί διαφορετικά. Ε, λοιπόν, τότε είναι αναγκαίο να φροντίσεις να σώσεις τους δικούς σου και τον εαυτό σου και για να συμβεί αυτό πρέπει να έχεις προνοήσει έγκαιρα. Αυτή είναι η αλήθεια και δεν χωράνε δευτερες σκέψεις.

-Έχεις δίκιο, συμφώνησε εκείνος. Δεν σκέφτηκα κάτι διαφορετικό, απλά αυτό το ενδεχόμενο μου προκαλεί ρίγος, με τρομάζει και είναι κάτι που δεν είχα φανταστεί ότι υπάρχει πιθανότητα να το ζήσω. Θέλω να ελπίζω πως δεν θα συμβεί, τουλάχιστον πως δεν θα συμβεί σύντομα.

-Η αλήθεια είναι, του απάντησε ο Άντριου, πως το πότε θα συμβεί δεν είναι δυνατόν να υπολογιστεί. Βλέπεις ο χρόνος σε αυτά τα θέματα είναι εξαιρετικά ελαστικός. Ασήμαντα γεγονότα και λεπτές αποφάσεις μπορούν να μεταθέσουν τις εξελίξεις και να τις φέρουν πιο κοντά ή να τις απομακρύνουν ακόμη και για δεκαετίες.

Μακάρι να μην τις προλάβουμε όσο θα ζούμε, αν και δεν μου φαίνεται.

Εδώ ο Μάθιου μπήκε στη κουβέντα.

-Εγώ πάλι, είπε, νομίζω ότι μάλλον θα τραβήξει το πράγμα. Όχι για κανένα άλλο λόγο, απλά επειδή μάλλον τους συμφέρει να το σώσουν παρά να το ξετινάξουν. Τουλάχιστον έτσι θέλω να ελπίζω.

-Το εύχομαι φίλε, είπε ο Άντριου. Αυτό θα είναι ότι καλύτερο, συμπλήρωσε γελώντας.

Τότε εκείνος διέκρινε ότι θα μπορούσε να μάθει περισσότερα και είπε:

-Ομολογώ πως δεν καταλαβαίνω όσα εσείς για τα διεθνή οικονομικά, όμως έχω μια εμπειρία με τα χρηματιστηριακά. Τελικά, θα ήθελα να ξέρω ποιο είναι το σενάριο και ποιος είναι αυτός που το καθορίζει. Τι πιστεύεις;

Ο Μάθιου και ο Άντριου κοιτάχτηκαν και ο Μάθιου είπε:

-Εγώ όσα είχα να σου πω στα είπα στο ταξίδι, δεν έχω κάτι άλλο.

Τότε ο Άντριου έσκυψε το κεφάλι του και πήρε μια βαθιά ανάσα.

-Εντάξει, είπε, θα σου πω κι εγώ τα δικά μου.

Ακολούθησαν αρκετά δευτερόλεπτα σιωπής και ύστερα ο Άντριου είπε:

-Δεν ξέρω αν ο Μάθιου σου είπε πως όταν είμαστε φοιτητές είχαμε γίνει μέλη της Mensa. Από εκεί βρήκαμε, ή αν προτιμάς μας βρήκαν οι εργοδότες μας. Ο Μάθιου κατέληξε εκεί που σου περιέγραψε. Εγώ κατέληξα σε μια ομάδα σχεδιασμού και υπολογισμού πιθανοτήτων. Ένα think tank όπως το λένε.

Επίσημα δουλεύαμε για μια εταιρεία συμβούλων επιχειρηματικού ρίσκου, όμως σύντομα μάθαμε, ανεπίσημα πάντα, πως δουλεύαμε για την κυβέρνηση που κι αυτή στην πραγματικότητα δούλευε για τα αφανή συμφέροντα που κινούν τα νήματα του παγκόσμιου γίνεσθαι. Όσο κι αν ακούγεται συνομοσιολογικό, αυτή είναι η αλήθεια.

Σταμάτησε, ρούφηξε μια γουλιά από τον καφέ του και συνέχισε.

-Μας ζητούσαν να κάνουμε προβλέψεις επιπτώσεων για διάφορα ζητήματα, άλλοτε εμπορικά και άλλοτε γεωπολιτικά. Κατά κάποιο τρόπο αυτά τα δυο συνδέονταν. Εξετάζαμε τις πιθανότητες να εξελιχθεί μια επένδυση ή μια δράση σε ένα περιβάλλον μεταβαλλόμενο. Έμοιαζε με άσκηση και αν θέλεις δουλεύαμε σαν να πρόκειτο για καταστάσεις που αφορούσαν σενάρια για κάποιο μυθιστόρημα και όχι για ενδεχόμενες καταστάσεις που αφορούσαν ζωές ανθρώπων. Επεξεργαζόμασταν ενδεχόμενες επιλογές για κάθε περίπτωση εκτροπής από το επιδιωκόμενο. Αν για παράδειγμα η πώληση ενός προϊόντος είχε δυσκολίες εξ αιτίας ενός ανταγωνιστή, προτείναμε τη δυσφήμιση του ανταγωνιστή ή την οικονομική του εξόντωση. Αν το πρόβλημα ήταν η νομο-

θεσία της περιοχής που ενδιέφερε, προτείναμε την άσκηση πίεσης σε πρόσωπα της κυβέρνησης ώστε να αλλάξουν το νόμο και αν αυτό δεν είχε αποτέλεσμα προτείναμε την αλλαγή της κυβέρνησης ή και την αλλαγή των συνόρων. Στα προϊόντα δεν περιλαμβάνονταν μόνο αυτοκίνητα και τσατσάρες, υπήρχαν και όπλα.

-Μα αυτό, είπε εκείνος, δεν είναι..

Ο Άντριου τον διέκοψε και είπε:

-Άκουσε, αυτό συμβαίνει εδώ και χρόνια παντού. Αν πιστεύεις ότι τις κυβερνήσεις τις εκλέγουν οι ψηφοφόροι κάνεις μεγάλο λάθος. Τις αποφάσεις των ψηφοφόρων τις έχουν προκαθορίσει προσφέροντάς τους από τα μέσα όλα όσα επιθυμούν να ακούσουν και τους έχουν πείσει για το ποιος είναι ο καλύτερος. Όσο για εκείνους που ασκούν την εξουσία τους ελέγχουν είτε με δωροδοκίες, είτε με εκβιασμό ανάλογα τον καθένα. Αν μάλιστα κάποιος δεν πιάνεται ούτε με τον ένα τρόπο, ούτε με τον άλλο, δεν έχουν πρόβλημα να τον εξοντώσουν σε κάποιο ατύχημα.

-Μένω άφωνος, ψέλλισε εκείνος κάνοντας μια χειρονομία παραίτησης με τα δυο του χέρια.

Ο Άντριου συνέχισε.

-Κάποτε, όταν η ρευστότητα των ιδιωτών εξαντλήθηκε, επέλεξαν τις πιστωτικές κάρτες για να προεισπράξουν τα εισοδήματα των επόμενων ετών. Όταν κι αυτά εξαντλήθηκαν επέλεξαν να προεξοφλήσουν τα έσοδα των κρατών. Σε αυτή τη φάση βρισκόμαστε τώρα. Αυτό δημιούργησε την φτωχοποίηση και έφερε την απελπισία.

Όμως δεν είναι αυτός ο τελικός στόχος. Το επόμενο στάδιο είναι το φρικιαστικότερο. Έβαλαν τους εξαθλιωμένους στο παιχνίδι και επειδή οι αλλαγές που θα συμβούν εκεί πρέπει να ελέγχονται, οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτες. Θα συμβούν και τότε κανείς και πουθενά δεν θα είναι ασφαλής. Η ζωή στις εύπορες χώρες και ιδιαίτερα στις πόλεις θα γίνει εφιάλτης. Αυτός είναι ο λόγος που επέλεξα να εγκατασταθώ εδώ, στην άκρη του κόσμου και οργάνωσα αυτές τις συνθήκες, αυτή την μικρή κοινότητα. Όχι πως δεν θα αντιμετωπίσω προβλήματα κι εδώ, όμως ελπίζω πως θα είναι μικρότερα.

Το κλίμα είχε βαρύνει και σταμάτησαν την κουβέντα.

Ο Μάθιου είχε σκύψει και κοιτούσε επίμονα τα παπούτσια του. Οι άλλοι δυο το πρόσεξαν και ο Άντριου ύστερα από λίγο του είπε:

-Τι έπαθες;

-Τίποτα, απάντησε εκείνος, σκεπτόμουν.

Τότε εκείνος του είπε:

-Υπάρχει κάτι που δεν θέλεις να το πεις;

Ο Μάθιου έκανε ένα μορφασμό και έσφιξε τα χείλη.

-Φοβάμαι, είπε ύστερα από λίγο, πως τα πράγματα είναι ακόμη πιο περίπλοκα. Πάντα είχα την εντύπωση πως υπήρχαν ομάδες διαφορετικών συμφερόντων και πως το ζήτημα ήταν να βρίσκουν κοινό τόπο. Μιλώ για τα αφανή συμφέροντα που βρίσκονται πίσω από τις κυβερ-

νήσεις. Όμως δεν είναι έτσι. Υπάρχει μόνο ένα κέντρο αποφάσεων και αυτό είναι το πιο επικίνδυνο. Η απόλυτη εξουσία βρίσκεται στα χέρια δυο-τριών ανθρώπων. Καταλαβαίνετε τι σημαίνει αυτό;

-Απορώ πως σε άφησαν να φύγεις από 'κει μέσα, είπε ο Άντριου. Αυτά που ξέρεις είναι πολύ επικίνδυνα για εκείνους. Για πες μας και τα υπόλοιπα.

Ο Μάθιου έμεινε σιωπηλός, πήρε μια βαθιά ανάσα και σε λίγο συνέχισε.

-Όλοι πιστεύαμε, πως δουλεύαμε για το ύψιστο κέντρο εξουσίας. Όμως συχνά διαπιστώναμε πως οι αποφάσεις που παίρνονταν δεν τηρούνταν. Αρχικά υποθέταμε πως οι αλλαγές ήταν διορθωτικές, τακτικού χαρακτήρα αλλά δεν ήταν έτσι. Σε κάποιες περιπτώσεις οι αποφάσεις ανατρέπονταν πλήρως. Ο πρώτος που το επισήμανε ήταν ένας Ιρλανδός, έκανε το λάθος να το συζητήσει και λίγο αργότερα τον χάσαμε. Κανείς δεν έμαθε τι του συνέβη και τι απέγινε. Έτσι έκλεισαν τα στόματα. Αργότερα, ύστερα δηλαδή από δυο συνόδους μετά την εξαφάνιση του Ιρλανδού, παρατήρησα μια έντονη διαφωνία σε κάποια συζήτηση και σοβαρές αντιρρήσεις για μια απόφαση από δυο κορυφαίους ηγέτες. Μερικά χρόνια αργότερα και οι δυο έχασαν την εξουσία αφού κατηγορήθηκαν και βγήκαν τα άπλυτά τους στη φόρα. Η πρώτη υπόθεση που έκανα τότε ήταν πως υπήρχε κάποιος μέσα στη σύνοδο που διέθετε αρκετή ισχύ ώστε να επιβάλει την άποψή του. Αργότερα κατάλαβα πως αυτός ο κάποιος δεν ήταν ένας από αυτούς που μετείχαν στη σύνοδο, αλλά κάποια αόρατη αρχή που έδινε τις εντολές κι

αυτό επειδή εκείνος που επέβαλε τελικά τις αποφάσεις δεν ήταν πάντα το ίδιο πρόσωπο.

Μην περιμένετε να σας πω ονόματα, άλλωστε δεν έχουν σημασία. Λέω να πάω για ύπνο. Καληνύχτα.

Ο Μάθιου έδειχνε αναστατωμένος, σαν να είχε μετανιώσει που μίλησε. Σηκώθηκε και κάνοντας ένα νεύμα χαιρετισμού τους κοίταξε χαμογελώντας αμήχανα και μπήκε στο σπίτι.

Κάπως έτσι έκλεισε εκείνη η βραδιά.

Εκείνος καληνύχτισε με τη σειρά του τον Άντριου και προσπάθησε να ηρεμήσει για να κοιμηθεί.

Το επόμενο πρωί καθισμένοι στην μεγάλη βεράντα πήραν πρωινό και εκείνος μέτρησε τουλάχιστον τριάντα ανθρώπους που δούλευαν στο κτήμα. Τίποτα δεν θύμιζε την βαριά ατμόσφαιρα της προηγούμενης νύχτας. Ο Μάθιου έδειχνε ενθουσιασμένος και ο Άντριου του το επισήμανε.

-Φαίνεται πως σ' αρέσει εδώ, του είπε.

-Είναι αλήθεια, απάντησε ο Μάθιου, πως πάντα ήθελα να ασχοληθώ με τα αγροτικά.

-Τότε να μείνεις εδώ, του απάντησε ο Άντριου. Δουλειά υπάρχει και τα κρασιά μας είναι εξαιρετικά όπως θα ξέρεις.

-Μην το ξαναπείς, του απάντησε χαριτολογώντας ο Μάθιου, γιατί σε απειλώ ότι θα δεχτώ.

-Χα, τι λες τώρα, του απάντησε ο Άντριου, αυτό θα είναι θαυμάσιο, μακάρι να το αποφάσιζες.

Τελικά ο Μάθιου έμεινε. Ήταν σαφές ότι αναζητούσε ένα απάγκιο λιμάνι για να αράξει και το είχε βρει, εκεί κοντά στον μόνο άνθρωπο που μπορούσε να εμπιστευτεί. Ανέλαβε αρχικά τις αποθήκες και τον εμπορικό τομέα.

Ο Άντριου τον εκπαίδευσε γρήγορα σε όλες τις δουλειές του κτήματος και τον προετοίμαζε για να γίνει το δεξί του χέρι.

Δυο βδομάδες αργότερα εκείνος αποφάσισε να φύγει.

-Μπορείς να μείνεις, του είχε πει ο Άντριου. Υπάρχει χώρος και δουλειά αν το θέλεις. Ο φίλος του φίλου μου είναι και δικός μου φίλος.

Εκείνος τον ευχαρίστησε και του είπε πως είχε να κάνει κάποια πράγματα ακόμη πριν αναζητήσει το δικό του λιμάνι.

Χαιρέτισε τον Μάθιου και του ευχήθηκε καλή τύχη. Ευχαρίστησε τον Άντριου για την φιλοξενία και την επόμενη πέταξε για το Παρίσι. Τα γεγονότα που είχε ζήσει αυτούς τους τελευταίους μήνες θα έμεναν ανεξίτηλα στη μνήμη του για πάντα.

Με τον μυστηριώδη Μάθιου κράτησαν επικοινωνία. Όπως του είχε πει ένα χρόνο αργότερα, έφτιαξε εκεί τη ζωή του. Βρήκε μια καλή γυναίκα και απέκτησε το πρώτο

παιδί του. Στο κτήμα ήταν πλέον το δεξί χέρι του Άντριου και το σκάφος το κράτησε μόνο για να πηγαίνουν για ψάρεμα.

VI.

Το Παρίσι ήταν γι' αυτόν κάτι παραπάνω από δεύτερη πατρίδα. Το λάτρευε. Το λάτρευε όπως λατρεύουν πολλοί αυτή τη πόλη χωρίς να αισθάνονται την ανάγκη να εξηγήσουν το γιατί. Όταν τον ρωτούσαν τι είναι αυτό που τον τραβάει τόσο πολύ στο Παρίσι, τους απαντούσε πως μάλλον ήταν ο αέρας του.

Ο αέρας που έφερνε σ' αυτή τη πόλη διανοητές και καλλιτέχνες από ολόκληρο τον κόσμο.

Σίγουρα δεν υπάρχει άλλη πόλη στον κόσμο τόσο πλήρης, διαχρονικά, από κορυφαίους. Και ποιός δεν πέρασε από εκεί; Πόσοι δεν το ύμνησαν και δεν το χάρηκαν;

Όταν περπατούσε στους δρόμους του σκεφτόταν πως εκεί, στα ίδια πεζοδρόμια, είχαν περπατήσει θρυλικές μορφές.

Περιδιάβαινε την οδό Σαιντ Μισέλ από το Καρτιέ Λατέν στο Μοντπαρνάς. Στα μέρη που είχαν περπατήσει ο Χεμινγκουέι, ο Απολυνέρ, ο Σάρτρ, ο Πικάσο, ο Μονέ αλλά και ο Λένιν ο Τρότσκι και τόσοι άλλοι.

Μπορεί οι ηλιόλουστες ημέρες να μην ήταν πολλές, μπορεί να έπρεπε να κρατά πάντα μια ομπρέλα μαζί του μιας και η βροχή ερχόταν ακόμη κι όταν δεν την περιμέ-

νες, όμως αυτά δεν μείωναν την μαγεία και την επιθυμία να βρίσκεται σ' αυτή τη πόλη.

Ήταν αρχές Νοεμβρίου και δεν υπήρχαν πολλοί τουρίστες. Αυτό ήταν καλό καθώς στις περιόδους τουριστικής αιχμής η πολυκοσμία χάλανε την ατμόσφαιρα. Το κακό ήταν ο καιρός, έβρεχε αδιάκοπα για μέρες. Εκείνο το ψιλόβροχο που δεν σε πείθει να μην βγεις από το σπίτι αλλά τελικά όταν επιστρέφεις είσαι μούσκεμα.

Νωρίς το απόγευμα ντύθηκε καλά, πήρε την ομπρέλα του και βγήκε. Είχε όρεξη για περπάτημα. Του άρεσε να περπατά μόνος, ήταν ο καλύτερος τρόπος για να τα λέει με τον εαυτό του και να συλλογίζεται.

Ξεκίνησε για την μεγάλη βόλτα.

Πέρασε στη δεξιά όχθη και βάδισε μέχρι την Place de la Concorde. Αναρωτήθηκε για μια ακόμη φορά, πώς κατάφεραν και μετέφεραν τον τεράστιο οβελίσκο με τα μέσα της εποχής και συνέχισε μέσα από τους κήπους προς την Place Vendome. Έριξε, όπως συνήθιζε, ένα υποτιμητικό βλέμμα στο Ritz και συνέχισε μέχρι την Opera Garnier.

Μπήκε στο κτήριο και ρώτησε στις πληροφορίες την νεαρή υπάλληλο αν η κεντρική αίθουσα ήταν ανοικτή για το κοινό. Πήρε τη συνηθισμένη απάντηση ότι ήταν κλειστή λόγω εργασιών, χαμογέλασε στην υπάλληλο και έφυγε.

Ήταν η πολλοστή φορά που έπαιρνε την ίδια απάντηση. Δεν ήταν δυνατόν να θυμηθεί πόσες ακριβώς φορές είχε φτάσει μέχρι εκεί και δεν είχε καταφέρει να δει

το εσωτερικό της κεντρικής αίθουσας παρά μόνο από μια μικρή οπή σαν κλειδαρότρυπα από την κλειστή πόρτα ενός θεωρείου.

Βγήκε στο δρόμο και αφού έριξε μια ακόμη υποτιμητική ματιά στο διάσημο Cafe de la Paix προχώρησε από την Avenue de l'Opera μέχρι το Louvre.

Πέρασε μπροστά από τη γυάλινη πυραμίδα, έκανε την συνηθισμένη γκριμάτσα αποδοκιμασίας καθώς θεωρούσε ιεροσυλία αυτή την κατασκευή και με γρήγορα βήματα πέρασε τη γέφυρα και ξαναβρέθηκε στη αριστερή όχθη. Η Rue Saint Michel ήταν έξι τετράγωνα πιο κάτω.

Έπιασε το φλιτζάνι και ρούφηξε μια μεγάλη γουλιά. Ο ζεστός καπουτσίνο κύλησε ευεργετικά στο λαιμό του. Ήταν καθισμένος στο ίδιο τραπέζακι που είχαν καθίσει πριν χρόνια με τη δεύτερη γυναίκα του ένα παγωμένο βροχερό απόγευμα του Γενάρη. Έτσι ήταν και τώρα, έβρεχε κι έκανε πολύ κρύο. Το Le depart Saint Michel, το γωνιακό καφέ στη γωνία της Saint Michel με το Σηκουάνα ήταν γεμάτο κόσμο.

Κοιτούσε προς τη μεγάλη γέφυρα, την Pont Neuf και στο βάθος τα φώτα του La Samaritaine μέσα από την απογευματινή ομίχλη που σκέπαζε το Παρίσι και του εξασφάλιζε ένα μέρος της μαγείας του. Έξω ο κόσμος περπατούσε βιαστικά κρατώντας ομπρέλες. Το βλέμμα του στάθηκε στην μπαμπού καρέκλα που βρισκόταν δίπλα του. Έβλεπε την άδεια καρέκλα και το μυαλό του έ-

φερνε πίσω όλες τις αναμνήσεις εκείνου του ταξιδιού που ήταν και το μόνο που είχαν κάνει μαζί στο Παρίσι.

Οι μνήμες ζωντάνευαν. Σίγουρα τότε τα δεδομένα ήταν χειρότερα για εκείνον, όμως τότε ήταν πολύ νεώτερος.

Οι εικόνες κι οι στιγμές αναδύονταν ολοζώντανες στο μυαλό του.

Η ζωή με την Λίνα ήταν ενδιαφέρουσα και ταυτόχρονα δύσκολη.

Εκείνη είχε κάποιες ιδιομορφίες που δεν του άφηναν περιθώρια υποχωρήσεων.

Παρ' όλα αυτά προσπαθούσαν και οι δυο να συμβιβάσουν τις διαφορές τους και αυτό εξ αιτίας μιας μεγάλης εκτίμησης που έτρεφαν ο ένας για τον άλλο.

Δεν ήταν εύκολο να συναντήσεις ανθρώπους με πλούσιες γνώσεις και αξιόλογη άποψη για το κάθε τι. Έτσι έμειναν μαζί για αρκετό καιρό, άλλοτε πλέοντες σε πελάγη χαράς και άλλοτε αμίλητοι για μέρες.

Στα έξη χρόνια που κράτησε η σχέση τους είχαν πάει μόνο μια φορά στο Παρίσι. Τη μοναδική φορά που την έπεισε να μπει σε αεροπλάνο. Εκείνη είχε μια φοβία με τα αεροπλάνα, μια φοβία που μετά το χωρισμό τους απέκτησε εν μέρη και ο ίδιος. Πολλά δικά της απέκτησε μετά το χωρισμό τους, όπως για παράδειγμα, τις αϋπνίες της. Ποτέ δεν μπόρεσε να δώσει σαφή απάντηση στο ερώτημα αν θα ήταν καλύτερα μαζί της ή όχι.

Στη μνήμη του είχαν μείνει ανεξίτηλα τα λόγια που της είχε πει λίγο πριν το χωρισμό.

- Όχι, της είχε πει, το πρόβλημα δεν είσαι εσύ. Το πρόβλημα, αν μπορείς να το πεις έτσι, είναι δικό μου. Από παιδί και μάλιστα για πολλούς διαφορετικούς λόγους που παραπέμπουν σε λογικά συμπεράσματα αλλά και λόγω μιας παρόρμησης που έχει να κάνει με τις εμπειρίες ολόκληρης της ζωής μου, έχω καταλήξει σε ένα πράγμα. Δεν είμαι μονογαμικός. Για μένα η ικανοποίηση δεν είναι στη διείσδυση. Η ικανοποίηση είναι στην κατάκτηση. Ξέρω, θα πεις πως είναι ανάγκη επιβεβαίωσης και επιλεξιμότητας. Μπορεί να είναι έτσι. Μπορεί και να μην είναι. Μπορεί να διατηρήθηκε από εκείνη την πρώιμη περίοδο ή ακόμη μπορεί και να υπάρχει σαν ζητούμενο μέχρι και σήμερα. Σημασία έχει πως έτσι συμβαίνει.

Είναι οι μνήμες που μας κάνουν να θέλουμε να ξαναζήσουμε καταστάσεις που μας συγκλόνισαν και τα πρώτα φλερτ μας το έχουν κάνει. Ποιος μπορεί να πει πως δεν αναπολεί τα πρώτα του σκιρτήματα; Τις πρώτες του αγάπες; Ύστερα είναι κι ο Καβάφης με την Ιθάκη του. Είναι το ταξίδι, όχι ο προορισμός. Βέβαια αυτό είναι λίγο προβοκατόρικο, όμως δελεάζει καθώς υποκρύπτει νέες εμπειρίες. Το φλερτ είναι το ταξίδι. Τότε προβάλλεται ότι καλύτερο, ότι ιδανικότερο μπορεί να προβάλλει καθένας. Ακόμη κι αν αυτό στη συνέχεια αποδεικνύεται επίπλαστο, η αίγλη του δεν ακυρώνεται. Τελικά μας αρέσει να φαινόμαστε κάπως ομορφότεροι και να βλέπουμε αυτούς που διεκδικούμε κάπως ομορφότερους. Έστω κι αν ξέρουμε πως δεν είναι ακριβώς έτσι στ' αλήθεια.

Ξέρεις εκείνες τις ώρες δεν παραμυθιάζουμε μόνο τον άλλο, παραμυθιαζόμαστε κι εμείς οι ίδιοι και μας αρέσει!

Ας μην ξεφύγουμε από την ουσία. Η συμβίωση έχει τα καλά της. Η συντροφικότητα και το μοίρασμα της καθημερινότητας είναι ευεργετικά. Η μονογαμία είναι στοιχείο που προστέθηκε και μάλλον τα διατάραξε παρά τα ενίσχυσε. Ξέρουμε άλλωστε ιστορικά τις αρχικές πηγές της επιβολής της. Δεν ήταν καθόλου αθώες.

Η φύση καθορίζει τις τάσεις και η χαλιναγώγηση των φυσικών τάσεων δεν έχει ποτέ καλά αποτελέσματα. Βέβαια κάποιοι ωφελούνται ποικιλοτρόπως μοιράζοντας αλυσίδες για τους άλλους.

Ο χωρισμός, έτσι το έβλεπε τώρα πια, ήταν αποτέλεσμα της δικής του απαράδεκτης στάσης που εξώθησε τα πράγματα στο τέλος. Η ανάγκη του να επιλέγει κάθε στιγμή χωρίς υποχρεώσεις και παράλληλα η γενικότερη εκτίμηση πως δεν είχε καταφέρει να την αλλάξει τόσο όσο ήθελε του είχαν επιβάλλει αυτή την απόφαση. Μια απόφαση που του κόστισε πολύ.

Εκείνη ήταν ο μόνος άνθρωπος που αισθανόταν ότι μπορούσε να εμπιστευτεί. Ο μόνος άνθρωπος που ένοιωθε πως κάθε τι που του έλεγε ήταν αυτό που σκεπτόταν. Ήταν απόλυτα απλή και άμεση. Μόνο όταν την έχασε κατάλαβε πόση αξία είχαν αυτά τα προσόντα.

Η επιλογή του τότε ήταν ανάμεσα στο παραμένω μέσα σε ένα τυπικό σχήμα που θέλει τους ανθρώπους σε

ζευγάρια, μονογαμικούς και αφοσιωμένους τόσο ώστε να είναι απαγορευτικές οι σχέσεις με κάθε τρίτο, και στο είμαι μόνος και επιλέγω χωρίς υποχρεώσεις τις όποιες σχέσεις μου κάνουν.

Το ζήτημα δεν αφορούσε μόνο το σεξ. Κάθε άλλο μάλιστα. Περισσότερο ήταν μια σύγκρουση με την δεδομένη φόρμα που δεν την θεωρούσε καθόλου υποχρεωτική και μάλιστα μέσα της έβλεπε το πυρήνα της δομής μιας ολόκληρης κοινωνίας που καθόλου δεν του άρεσε και που δεν τη θεωρούσε δίκαιη.

Έβλεπε τις αποκλειστικές σχέσεις σαν το πρωτογενές κύτταρο που διασφάλιζε μια εξέλιξη καταπιεστική και αδιέξοδη για τους απλούς ανθρώπους σε όφελος μιας εξουσίας που δημιουργούσε τέτοιες δομές με στόχο την δική της παντοδυναμία.

Θεωρούσε το μοντέλο σχέσεων που βασιζόταν στο ενστικτώδες πρωτογενές αίτημα της αναπαραγωγής, ως το θεμέλιο μιας οικονομικής δομής που τελικά λειτουργούσε σε όφελος της συντήρησης μιας κατάστασης που εξυπηρετούσε μόνο εκείνους που διέθεταν την οικονομική δύναμη.

Πίστευε πως οι σχέσεις των ανθρώπων έπρεπε να επιβεβαιώνονται και ν' ανανεώνονται καθημερινά.

Δεν θεωρούσε πως το να καταπιέζει τις όποιες επιθυμίες του αποτελούσε αποδεικτικό στοιχείο σεβασμού κι εκτίμησης για τον άνθρωπο που ζούσε μαζί του.

Ήξερε πως πιθανά όλα αυτά ήταν θεωρητικά και πως ίσως να μην υπήρχε ποτέ περίπτωση να ξεφύγει απ'

αυτά που όριζε η κοινά αποδεκτή δομή της σχέσης, όμως του ήταν απαραίτητο να ξέρει πως αυτό ήταν αποτέλεσμα δικής του επιλογής κι όχι υποχρέωση.

Πίστευε πως όλα αυτά ήταν πολύ βαριά για κείνη που σκεπτόταν απλά και προσδοκούσε μια καταξίωση μέσα από τα υπάρχοντα πρότυπα. Έτσι άφησε τις διαφορές τους να μεγαλώνουν και να τονίζονται ώστε στο τέλος τα χάλασαν όλα.

Την αγαπούσε και την εκτιμούσε αφάνταστα, όμως δεν μετάνιωνε ποτέ για τις επιλογές του. Πίστευε πως τελικά κάνουμε πάντα αυτό που ενδόμυχα θέλουμε, τουλάχιστον αυτό που θέλουμε τη συγκεκριμένη στιγμή.

Έτσι και τώρα έβλεπε την άδεια καρέκλα και αναρωτιόταν αν θα ήταν καλύτερα να έμενε μαζί της. Αναρωτιόταν αν το σημερινό θέλω του ήταν το ίδιο μ' εκείνο που τον είχε οδηγήσει στο χωρισμό.

Ναι, το θέλω του ήταν διαφορετικό. Είχε ακόμη μπροστά του την εικόνα της με το παλτό κουμπωμένο μέχρι το πηγούνι, τα γάντια και το μαύρο καπελάκι. Μια εικόνα που λάτρευε και που του έλειπε αφάνταστα.

-Κάθε φορά μπορούμε να διαλέξουμε μόνο μια λύση απορρίπτοντας ταυτόχρονα κάθε άλλη, σκέφτηκε. Έτσι είναι, διαλέγουμε το ένα και αφήνουμε το άλλο. Η ζωή είναι έργο που παίζεται μόνο μια φορά. Αν διαλέξουμε λάθος, χάσαμε.

-Αν και εδώ που τα λέμε ποτέ δε ξέρεις πως θα ήταν αν διάλεγες διαφορετικά, ήρθε να αντικρούσει ο εσωτερικός αντίλογος.

Δεν διαφώνησε.

Δυο τραπέζια πιο δίπλα κάθονταν ένα ηλικιωμένο ζευγάρι. Στο τραπέζι μπροστά τους υπήρχε μια τσαγιέρα και δυο φλιτζάνια. Κοιτούσαν κι οι δυο ίσια μπροστά τους το βρεγμένο πεζοδρόμιο και δεν έδειχναν να αντιλαμβάνονται ο ένας την παρουσία του άλλου. Ήταν βέβαιο πως συνυπήρχαν εντελώς αδιάφορα, κάτι σαν αποτέλεσμα αδράνειας.

Κούνησε το κεφάλι του. Θα μπορούσε να είχε κι εκείνος μια τέτοια εξέλιξη. Ο χρόνος, σκέφτηκε, παίζει παράξενα παιχνίδια. Αν είχαμε μείνει μαζί μπορεί να είχαμε καταλήξει έτσι. Ίσως η θαυμάσια και ταυτόχρονα γεμάτη θλίψη ανάμνηση, ίσως αυτό το αίσθημα απώλειας αλλά κι εκτίμησης, ίσως αυτή η υπέροχη αίσθηση που ακόμη υπήρχε για εκείνη και τα όσα είχαν ζήσει μαζί να είχε διαλυθεί, να είχε σκορπίσει μέσα σε μια ρουτίνα κι ένα ευτελισμό από τη πεζή καθημερινότητα. Ίσως να είχαν γίνει ένα ζευγάρι σαν αυτούς δίπλα.

-Ίσως όμως και όχι, ήρθε ο εσωτερικός αντίλογος.

-Σίγουρα, του απάντησε, όμως αυτό δε θα το μάθουμε ποτέ.

Τέλειωσε τον καφέ του και άφησε στο τραπέζι ένα χαρτονόμισμα. Χώθηκε βαθιά μέσα στο παλτό του και βγήκε στο πεζοδρόμιο. Η βροχή είχε σχεδόν σταματήσει, όμως το κρύο ήταν έντονο. Περπάτησε αργά στη Saint Michel κι έστριψε στα στενά του Cartie Latin.

Περπατούσε και παρατηρούσε την άχνα που έβγαίνε από το στόμα του καθώς ανέπνεε. Ήταν μόνος, το είχε

επιλέξει και βέβαια ήταν έτοιμος να καταβάλει το κόστος.

Δυο γωνίες πιο κάτω έστριψε δεξιά και έφτασε στου Giño. Ο Giño ήταν το ιταλικό φαγάδικο που συνήθιζε να πηγαίνει για βραδινό. Πάντα έλεγε πως τα καλύτερα Ιταλικά φαγάδικα δεν βρίσκονταν στη Ρώμη ή στο Μιλάνο αλλά στο Παρίσι κι εκείνος ήταν λάτρης της Ιταλικής κουζίνας. Μόλις πέρασε το κατώφλι είδε το χέρι του Ανδρέα που του έκανε νόημα από το βάθος του μαγαζιού. Του κούνησε το κεφάλι δείχνοντας πως τον είχε δει και προχώρησε προς το τραπέζι του.

Ο Ανδρέας καθόταν μόνος του κι έτρωγε με βουλιμία το οσομπούκο του.

-Τι γίνεται, του είπε χαμογελαστά καθώς σκούπιζε τα υπολείμματα της κόκκινης σάλτσας από τα χείλη του.

-Κρύο, αδελφέ μου, πολύ κρύο, του απάντησε.

-Χειμώνας είναι, τι να κάνουμε, είπε ο Ανδρέας γυρίζοντας το αναποδογυρισμένο ποτήρι που υπήρχε στο τραπέζι. Το γέμισε κρασί από τη κανάτα που είχε δίπλα του και το ακούμπησε μπροστά του, ύστερα σήκωσε το ποτήρι του και το πρότεινε για να τσουγκρίσουν.

-Άντε γεια μας, είπε και συνέχισε, πιας να ζεσταθείς.

-Γεια μας, απάντησε εκείνος.

Ρούφηξε μια γουλιά ενώ ο σερβιτόρος είχε έρθει δίπλα του. Παράγγειλε και σε λίγο έτρωγε το βραδινό του πίνοντας αργά το δυνατό κόκκινο κρασί.

Ο Ανδρέας είχε ανάψει τσιγάρο.

-Θα πάμε ν' ακούσουμε κανένα οργανάκι, τον ρώτησε χαμογελαστά.

-Έχεις όρεξη; τον ρώτησε εκείνος.

-Σε βλέπω άκεφο κι είπα να σε ανεβάσω, απάντησε ο Ανδρέας.

-Λάτιν ή τζαζ; τον ρώτησε εκείνος ξέροντας τις επιλογές.

- Ότι γουστάρεις, απάντησε ο Ανδρέας. Πάμε στη Rue Monsie Le Prince;

Κούνησε επιδοκιμαστικά το κεφάλι του, αυτό το μαγαζί του άρεσε. Ήταν άλλωστε το πρώτο μαγαζί που είχε πάει όταν πρωτοήρθε στο Παρίσι πριν πάρα πολλά χρόνια. Για την ακρίβεια εκεί τον είχε πάει ο Ανδρέας που έμενε τότε ήδη τρία χρόνια εκεί.

-Ρε συ, του είπε, όλο στα ίδια γυρνάμε, τι γίνεται;

-Έτσι είναι, του απάντησε ο Ανδρέας, το καλό πράγμα είναι πάντα καλό.

-Ρε συ, μήπως γερνάμε; ρώτησε εκείνος με νόημα.

-Άσε, μια ζωή έτσι ήμασταν, του απάντησε ο Ανδρέας και συνέχισε, μια ζωή ψάχνουμε το άλλο για να καταλήγουμε πάντα στο δικό μας.

-Έχεις δίκιο, συμφώνησε, έτσι είναι. Όλα είναι μια ιδέα.

Είχαν στραγγίξει τη τέταρτη τεκίλα όταν μέσα στο πανικό που δημιουργούσε η ορχήστρα που έπαιζε μια γρήγορη σάμπτα άκουσε τη φωνή του Ανδρέα να του λέει:

-Άντε, ξημέρωσε. Πάμε να φύγουμε, ώρα για ύπνο.

-Κι αυτές τι θα τις κάνουμε, του είπε δείχνοντάς του τις κοπέλες που κρατούσαν αγκαλιά.

-Θα τις πάρουμε μαζί, του απάντησε και συνέχισε, το κανόνισα, θέλουνε.

-Εντάξει πάμε, είπε και συνέχισε, αυτές θέλουνε, εμείς μπορούμε;

Πλήρωσαν και φόρεσαν τα παλτά τους. Βγήκαν στο δρόμο και το πρώτο πράγμα που κατάλαβαν ήταν το δυνατό κρύο.

Σε λίγα λεπτά ήταν ξαπλωμένοι στους καναπέδες του σαλονιού της σοφίτας του μεταξύ ύπνου και χαϊδολογημάτων.

Νύσταζε αφόρητα. Ευτυχώς η κοπέλα που ήταν δίπλα του σχεδόν κοιμότανε. Με την άκρη του ματιού του διαπίστωσε πως ο Ανδρέας ήταν ξύπνιος και μάλιστα εξαιρετικά δραστήριος.

Χαρά στο κουράγιο του, σκέφτηκε κι έκλεισε τα μάτια του.

VII.

Ο πονοκέφαλος από τη χτεσινή κραυπή και το ξενύχτι ήταν το πρώτο πράγμα που συνειδητοποίησε μόλις άνοιξε τα μάτια του.

Η ώρα ήταν περασμένη κι οι άλλοι είχαν φύγει. Πήγε στη κουζίνα κι άναψε τη καφετιέρα. Ύστερα μπήκε στο μπάνιο κι έκανε ένα ζεστό ντους. Κουκουλώθηκε το μπουρνούζι του και στάθηκε μπροστά στο καθρέφτη.

-Τα χάλια σου έχεις, είπε στο εαυτό του.

Κούνησε το κεφάλι του καταφατικά και περπάτησε βαριεστημένα μέχρι τη κουζίνα. Έβαλε το καφέ στο φλιτζάνι και κάθισε στη μπερζέρα που βρισκόταν ακριβώς μπροστά στο παράθυρο.

Ο καιρός ήταν καλός. Καμιά σχέση με την προηγούμενη. Τα γκρίζα κτίρια έμοιαζαν φρεσκοβαμμένα καθώς τα έλουζε ο μεσημεριάτικος ήλιος.

Άναψε ένα τσιγάρο και τεντώθηκε. Το θέαμα από το παράθυρό του ήταν ζηλευτό. Πίσω από τα πρώτα κτίρια φαινόταν ο Σηκουάνας και η Notre Dame.

Έβαλε στο ηχοσύστημα το Nesun Dorma και η θεία φωνή του Παβαρότι γέμισε το χώρο. Απλώθηκε στην πολυθρόνα του κι απόλαυσε όπως κάθε μέρα για αρκετή ώρα τη θέα ρουφώντας τον πρωινό καφέ του. Ύστερα πήγε στο μικρό γραφείο που είχε τον υπολογιστή του.

Άναψε το μηχάνημα και μπήκε στο αρχείο με τα κείμενα που έγραφε εκείνη την εποχή.

Πάντα έγραφε. Τουλάχιστον όσο θυμόταν τον εαυτό του, έγραφε. Όχι μόνο για την δουλειά του. Παλιότερα φύλαγε τα γραπτά του που άλλοτε θύμιζαν ημερολόγιο και άλλοτε απόπειρες διηγημάτων σε μπλοκάκια, σε χαρτοπετσέτες ή σε πακέτα τσιγάρων. Αργότερα τα άφηνε σε πολλά σκόρπια αρχεία στον υπολογιστή του. Από παιδί έγραφε τις εμπειρίες του, τις ιδέες του, εκείνα που τον απασχολούσαν. Έγραφε και ποιηματάκια, συνήθως όταν ήταν ερωτευμένος. Κάποτε έγραφε και ιστορίες, ιστορίες από εκείνα που βίωνε και από εκείνα που ήθελε και δεν μπορούσε να πραγματοποιήσει. Ποτέ δεν είχε επιδιώξει να τα κάνει βιβλίο, όμως κατά βάθος όποτε έγραφε στο πίσω μέρος του μυαλού του υπήρχε ένα βιβλίο.

Η δουλειά του δημοσιογράφου απαιτούσε ο ίδιος να παραμένει προστατευμένος και οι πεποιθήσεις του αφανείς. Αυτός ήταν ένας σοβαρός λόγος.

Δεν ήθελε να δημοσιοποιεί τις ενδόμυχες σκέψεις του.

-Όταν εκδίδεις ένα βιβλίο είναι σαν να βγαίνεις γυμνός στο μπαλκόνι, έλεγε όταν τον ρωτούσαν γιατί δεν το τολμά..

Αργότερα είχε αλλάξει και είχε αποφασίσει να εκτεθεί.

-Πρόσεχε τι γράφεις, του είχε πει κάποτε ο Ανδρέας. Κάθε τι που γράφεις μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον σου. Γράφεις αυτά που πιστεύεις, τις πεποιθήσεις

σου, όμως ταυτόχρονα αποκαλύπτεις τις αδυναμίες σου, τα ευαίσθητα σημεία σου. Ένας προσεκτικός αναγνώστης, είναι δυνατόν να σε μελετήσει και να σε κουμαντάρει δίνοντάς σου ή στερώνοντας σου εκείνα που είναι σημαντικά για σένα.

Έχεις δίκιο, του είχε απαντήσει. Το είπαμε είναι σαν να βγαίνεις γυμνός στο μπαλκόνι, όμως ακόμη κι αυτό, με τους όποιους κινδύνους, κάποιες στιγμές είναι ο μόνος τρόπος να αποφορτιστείς και να χαλαρώσεις. Πες το υποκατάστατο, διαφυγή. Καθ' ένας βρίσκει ένα τρόπο.

Έτσι ήθελε να το αντιμετωπίζει αν και δεν ήταν απόλυτα σίγουρος ότι αυτό ήθελε. Το ήθελε και το φοβόταν.

Διάβασε τις τελευταίες σειρές που είχε γράψει τη προηγούμενη. Κρέμασε τα χέρια του στα μπράτσα της πολυθρόνας και ξανασκέφτηκε την ιδέα της έκδοσης. Ενδόμυχα αυτή τη φορά, περισσότερο από άλλοτε, έγραφε με σκοπό να εκδώσει. Κάτι είχε συμβεί, κάποια αλλαγή είχε προκύψει και τώρα για πρώτη φορά ήθελε να εκδώσει. Η επίπτωση στη δουλειά του είχε πάψει να τον απασχολεί. Υπήρχε όμως κάτι ακόμη που δεν είχε ξεκαθαρίσει μέσα του.

Δεν τον απασχολούσε η κριτική που θα εισέπραττε, δεν τον ένοιαζε να βγει γυμνός στο μπαλκόνι. Ήθελε να παρουσιάσει τη δουλειά που έκανε κι αυτό φαινότανε από το τρόπο που έγραφε.

Πρόσεχε πολύ τις εκφράσεις του και παρά το γεγονός ότι το θέμα περιείχε πολλά αυτοβιογραφικά του είχε

φροντίσει να υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να μπερδεύουν τον αναγνώστη ώστε να αποκλείεται ο άμεσος συσχετισμός με τον ίδιο.

Η ιστορία αφορούσε ένα φτωχό νεαρό που ζούσε στην Ευρώπη λίγο πριν το μεγάλο πόλεμο, ο οποίος προσπαθούσε να επιβιώσει και ν' αναδειχτεί μέσα στην ανελέητη και ταραγμένη κοινωνία της εποχής.

Ο νεαρός αγωνιζόταν να ισορροπήσει ανάμεσα στις αξίες και στις παραχωρήσεις που ήταν απαραίτητες για να δημιουργήσει οικονομική υποδομή.

Τελικά όταν αρκετά συμβιβασμένος έβλεπε τις οικονομικές επιδιώξεις του να πραγματοποιούνται, ξεκίνησε ο πόλεμος κι όλα χάθηκαν.

Η ιστορία του άρεσε καθώς του επέτρεπε να δουλεύει μέσα στην ιδέα της ματαιότητας και τη προοπτική της απρόσμενης καταστροφής που έμοιαζε με τον αιφνίδιο θάνατο.

Το βιβλίο ήταν σχεδόν στο τέλος. Έψαχνε να βρει το οδυνηρότερο φινάλε. Θάνατος από βομβαρδισμό ή ανέχεια και επιστροφή στην αρχή του δράματος.

Δεν είχε αποφασίσει κι έτσι συνέχιζε να κοιτά απλανώς τις τελευταίες σειρές του κειμένου του όταν το τηλέφωνο δίπλα του κουδούνισε.

Το σήκωσε κι άκουσε τη φωνή του Ανδρέα.

-Ξύπνησες; τον ρώτησε εκείνος.

-Ναι, του απάντησε, ξύπνησα. Τι ήπιαμε ρε συ χτες και δε μπορώ να κουμαντάρω το κεφάλι μου;

-Ντροπή σου ρε, ήρθε η απάντηση του Ανδρέα, μας έκανες ρεζίλι στις γυναίκες. Τι 'ναι αυτά ρε, σε πήρε ο ύπνος και την άφησες ξερή τη κοπέλα.

-Καλά και συ δε μπορούσες να βολέψεις και τις δυο; τον ρώτησε πειραχτικά.

-Γέρασες ρε, του απάντησε. Που είναι οι μέρες που πέφταμε στο κρεβάτι τη Παρασκευή και σηκωνόμασταν τη Δευτέρα; Να μου χαθείς.

-Καλά, του είπε, εντάξει γεράσαμε.

-Όχι, γεράσαμε, του είπε εκείνος. Εσύ γέρασες. Όχι πληθυντικούς, εγώ μια χαρά τα πήγα.

-Καλά, καλά, του απάντησε, εσύ είσαι ακόμη έφηβος. Τι έφηβος δηλαδή, παιδί είσαι. Χέσε μας ρε κολλητέ.

-Τι κάνεις τώρα, ρώτησε ο Ανδρέας.

-Ότι κάνουν οι γέροι, του απάντησε, ακούω Πουτσίνι και χαζεύω το κόσμο από το παράθυρο. Άντε, έλα να πιούμε καφέ.

-Εντάξει γέρο, του απάντησε, θα κάνω κάτι δουλειές που έχω και θα έρθω. Μήπως θες τσιγάρα;

-Ναι, του είπε, πάρε μου δυο πακέτα να μη κατεβαίνω.

-Έκλεισε το τηλέφωνο κι ακούμπησε το κεφάλι στα χέρια του κλείνοντας τα μάτια.

-Τι σκατά ήπιαμε χτες, αναρωτήθηκε για μια ακόμη φορά.

Ο Ανδρέας είχε έρθει στο Παρίσι για σπουδές. Ύστερα αποφάσισε να μείνει, έστησε μια καλή δουλίτσα. Ένα γραφείο προβολής και προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών και επέστρεφε στην Ελλάδα μόνο για διακοπές.

Όταν εκείνος είχε πάει για πρώτη φορά στο Παρίσι ο Ανδρέας είχε αναλάβει να του δείξει όσα δεν έβλεπαν οι τουρίστες.

Είχε πάει ξανά αρκετές φορές εκείνα τα πρώτα χρόνια, φοιτητές τότε με άλλα μυαλά και άλλα ενδιαφέροντα.

-Στο πάρκο Montsouris με ένα βιβλίο του Jacques Prevert βγάζεις γκόμενα. Έλεγε ο Ανδρέας και είχε δίκιο.

Το είχαν δοκιμάσει κάμποσες φορές και δεν απέτυχε ποτέ. Ήταν πολλές αυτές που με το βιβλίο του Prevert στο χέρι διάλεγαν το Montsouris για τον περίπατό τους ελπίζοντας ενδόμυχα να συναντήσουν το μεγάλο έρωτα εκεί μέσα.

Χιλιάδες και χιλιάδες χρόνια
 Δε θα μπορούσαν να φτάσουν
 Για να πω
 Για το μικρό δευτερόλεπτο της αιωνιότητας
 Που με φίλησες
 Και σε φίλησα
 Ένα πρωί μέσα στο φως του χειμώνα
 Στο πάρκο Μονσουρί στο Παρίσι
 Στο Παρίσι

Πάνω στη γη
Στη γη που είναι ένα αστέρι

Τόσο όμορφα στιχάκια και εμείς τα χρησιμοποιούσαμε ιερόσυλα για να βγάλουμε γκόμενα. Έτσι ήμασταν τότε, αγύρτες. Φυτανάκια που κυνηγούσαν φουστανάκια.

Δεν είχε περάσει μια ώρα κι ο Ανδρέας είχε έρθει φουριόζος όπως πάντα. Είχε βάλει μόνος του καφέ κι είχε καθίσει στη δεύτερη μπερζέρα που βρισκόταν δίπλα στη δική του φάτσα στο παράθυρο. Άπλωσε τα πόδια του στο μικρό σκαμνί που υπήρχε μπροστά και τον κοίταξε έτοιμος να τον πειράξει.

-Έχω δυο βραζιλιάνες μουλάτες όνειρο για σήμερα, του είπε, είσαι;

Εκείνος χαμογέλασε πικρά και του απάντησε με ένα νεύμα αποδοκιμασίας.

-Καλά, συνέχισε ο Ανδρέας, θυμήσου να πάρεις κανένα τίλιο αύριο που θα πας για ψώνια.

-Φίλε, πέρασαν τα χρόνια, του είπε, δυστυχώς πέρασαν και καλό είναι να βάλουμε λίγο νερό στο κρασί μας. Εκείνα που ξέραμε τέλειωσαν.

-Εντάξει, του απάντησε εκείνος, άλλη φορά θα πίνουμε λιγότερο και θα γυρίζουμε σπίτι νωρίτερα. Πάρα κάτω, τι γίνεται το βιβλίο;

-Τελειώνει, του απάντησε, τελειώνει και ψάχνω για το τέλος. Το πώς θα τον σκοτώσω δηλαδή. Με σφαίρα ή με φτώχεια.

-Γιατί πρέπει να πεθάνει ντε και καλά, ρώτησε ο Ανδρέας.

-Έτσι, του απάντησε. Θα πεθάνει. Οι ιστορίες που δεν έχουν θάνατο είναι για μικρά παιδιά.

-Το έχεις πάρει πολύ ζεστά, παρατήρησε ο Ανδρέας, το τέλειωσες σε τρεις βδομάδες. Βρήκες ποιος θα το εκδώσει;

-Όχι, του απάντησε. Και πριν το βρω πρέπει να ανακαλύψω γιατί έχω λυσοσάξει να το εκδώσω.

-Έλα τώρα, του ξαναείπε ο Ανδρέας, τώρα που το τέλειωσες σε πιάσανε πάλι τα τρελά σου;

-Όχι, ρε φίλε, του απάντησε, απλά αναρωτιέμαι το γιατί. Τι θέλω τελικά απ' αυτό το βιβλίο.

-Τι θέλεις, αναρωτήθηκε ο Ανδρέας και συνέχισε να να έλεγε το φυσικότερο πράγμα του κόσμου, θέλεις να μείνεις στην ιστορία.

-Αυτό ακριβώς φοβάμαι, του απάντησε, μήπως θέλω να μείνω στην ιστορία. Δηλαδή να μείνω ή αν θες ν' αφήσω κάτι πίσω μου μετά το θάνατο.

-Εντάξει, είπε ο Ανδρέας, κακό είναι;

-Ναι, ρε συ, του απάντησε, κακό είναι. Είναι κακό γιατί αν ουσιαστικά προσπαθώ να ξεπεράσω το θάνατο, αυτό είναι ουτοπία. Είναι ματαιοδοξία. Το θάνατο πρέπει

να μπορέσουμε κάποτε να τον δούμε κατάματα. Όταν προσπαθείς ν' αφήσεις κάτι πίσω σου ουσιαστικά προσπαθείς να τον αποφύγεις κι αυτό είναι λάθος.

-Φίλε, του είπε ο Ανδρέας, αν ήταν έτσι τότε δε θα υπήρχε τίποτα γραπτό για να διαβάζουμε. Τα γραφτά είναι προσφορά στο είδος. Είναι κληρονομιά. Αυτός που γράφει, έστω και χωρίς να το επιδιώκει αφήνει κληρονομιά στους άλλους.

-Σωστό, του απάντησε, όμως για τον ίδιο μετράει το κίνητρο. Και το κίνητρο είναι ταπεινό. Δε γράφω για να αφήσω κάτι στην ανθρωπότητα, φοβάμαι πως γράφω για ν' αφήσω κάτι πίσω μου. Και το αστείο είναι πως γράφοντας ξοδεύω το πολύτιμο χρόνο που μου έχει απομείνει. Δηλαδή ξοδεύω το ακριβό μου σήμερα ελπίζοντας πως θα εξασφαλίσω μια παράταση ύπαρξης σ' ένα μέλλον απ' όπου θα απουσιάζω και δε θα με αφορά.

-Αμάν αδελφέ, αγρίεψε ο Ανδρέας, τι μιζέρια είναι αυτή που σ' έπιασε. Φτάνει. Κοντεύεις να γκρεμίσεις το κόσμο. Τέλος πάντων πριν στη δώσει και το πετάξεις κράτησέ μου μια κόπια, έτσι για ενθύμιο.

Χαμογέλασε κουνώντας το κεφάλι καταφατικά. Μόλις είχε αποφασίσει πως δε θα τύπωνε το βιβλίο. Το είχε αγαπήσει καθώς είχε προσπαθήσει αρκετά γι' αυτό όμως τώρα πια δεν το χρειαζόταν.

Σηκώθηκε, πήγε στον υπολογιστή κι έδωσε εντολή αντιγραφής του αρχείου σε δισκέτα. Σ' ένα λεπτό πήρε τη δισκέτα με το αντίγραφο και την έδωσε του Ανδρέα.

-Πάρ' το, του είπε, και βάλε ότι τέλος θέλεις. Άντε πάμε τώρα να ρουφήξουμε καμιά μπύρα.

Ο Ανδρέας πήρε τη δισκέτα και την έβαλε στη τσέπη του.

-Κάποια μέρα θα με παρακαλός να στη δώσω, του είπε και σηκώθηκε. Θα σου περάσει η κρίση και θα το μετανιώσεις. Τελικά τι τρέλα κουβαλός ρε αδελφέ μου;

-Δε πρόκειται, του απάντησε με σιγουριά, θα το δεις.

Φόρεσαν τα παλτά τους και βγήκαν. Ο ήλιος είχε γείρει προς τη Δύση. Προχώρησαν με τα πόδια μέχρι το Café du Dome και μπήκαν μέσα.

Κάθισαν στο τραπεζάκι πλάι στη τζαμαρία, σπάνιο να το βρεις ελεύθερο, και παράγγειλαν μπύρες.

Το πρόσωπό του έλαμπε. Ήταν χαρούμενος καθώς αισθανόταν πως μόλις είχε απαντήσει σε ένα ακόμη θεμελιώδες ερώτημα.

Ο Ανδρέας που τον ήξερε καλά κούνησε το κεφάλι του με νόημα.

-Γεια μας, του είπε προτείνοντας το ποτήρι για να τσουγκρίσουν. Σε βλέπω έτοιμο να σαλπάρεις, σωστά;

-Σάλπαρα ήδη κολλητέ μου, του απάντησε, πάει κι αυτό.

Λέει στον Ανδρέα για την περιπέτεια στον Ειρηνικό

VIII.

Στο Hotel des Invalids πήγαινε συχνά. Βρισκόταν στο δρόμο του όποτε έκανε τη μεγάλη βόλτα από το σπίτι του μέχρι το Champ de Mars κι επιπλέον κάτι είχε να κάνει εκεί. Κάτι που από τη πρώτη φορά που το είχε επισκεφτεί πριν πολλά χρόνια του είχε καρφωθεί στο κεφάλι.

Το τεράστιο οικοδόμημα που χτίστηκε για να νοσηλευτούν οι τραυματίες των πολέμων από τον Λουδοβίκο 14^ο στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, στέγαζε τον τάφο του Ναπολέοντα και το περίφημο Musée de l'Armée,

Τον ενδιέφεραν ιδιαίτερα τρία σημεία του επιβλητικού μουσείου, η αίθουσα με τα ξίφη του 18^{ου} αιώνα, η αίθουσα με τις στολές από την Ιαπωνία και ο τάφος του Ναπολέοντα. Το καθένα για διαφορετικούς λόγους.

Το μουσείο είχε μια τεράστια ποικιλία από εξαιρετικά ενδιαφέροντα εκθέματα σε βάθος χρόνου τουλάχιστον επτά αιώνων. Από όπλα του 13^{ου} αιώνα, περίτεχνες πανοπλίες και κανόνια του 18^{ου} αιώνα μέχρι οπλισμό και στολές του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Στα δώδεκα χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα του στέγαζε πάνω από μισό εκατομμύριο εκθέματα.

Όμως εκείνος είχε «κολλήσει» σε εκείνα τα τρία σημεία.

Στην αίθουσα με τα ξίφη είχε αισθανθεί, τη πρώτη φορά που την επισκέφτηκε, μια ιδιαίτερη εσωτερική παρόρμηση που του ζητούσε να βρει ένα συγκεκριμένο ξίφος που ήταν δικό του.

Η παράνοια της ιστορίας ήταν πως ήθελε να πιστεύει πως όταν το έβρισκε όχι μόνο θα το αναγνώριζε αλλά με κάποιο ανεξήγητο τρόπο θα μπορούσε να το πιάσει περνώντας το χέρι του με μαγικό τρόπο μέσα από τη γυάλινη προθήκη. Την απόλυτα ανόητη αυτή εκδοχή την είχε δεχτεί σα παιχνίδι, σα μέρος της μυστηριώδους γοητείας που έτσι κι αλλιώς δημιουργούν τα μουσεία, ιδιαίτερα μάλιστα ένα τέτοιο μουσείο γεμάτο με είδη δύναμης κι εξουσίας, σε κάποιο που έχει έντονο προβληματισμό με αυτά τα δυο.

Του φαινόταν παράξενο πώς ύστερα από τόσα χρόνια αυτή η φαντασίωση παρέμενε ζωντανή. Όμως δε τη πολεμούσε. Μάλλον τη διασκέδαζε κι όποτε πήγαινε συνέχιζε να ψάχνει επιμελώς για το ξίφος του που ποτέ δεν έβρισκε.

Όποτε σκεπτόταν σοβαρά το ζήτημα κατέληγε στο συμπέρασμα πως όλη η ιστορία είχε αφετηρία την επιθυμία του να αισθανθεί πως ήταν εκεί τότε που συνέβαιναν τα γεγονότα για να τα νοιώσει καλύτερα.

Το πιθανότερο ήταν πως αυτή η επιθυμία του δημιουργούσε τη παρότρυνση και γι' αυτό δε τη πολεμούσε. Του άρεσε να γίνεται μέρος εκείνων που μελετούσε, όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση η ιστορία με το ξίφος ήταν πρωτόγνωρη.

Δεν προσπαθούσε να το αναλύσει περισσότερο διατηρώντας εκείνη τη παιδιάστικη ερευνητική επιφύλαξη ανάμεσα στο παραμύθι και το άνευ ορίων άνοιγμα σε κάθε μη αναμενόμενη εμπειρία.

Ήταν πεισμένος πως τα όσα ξέραμε ήταν μόνο ένα μικρό μέρος της αλήθειας. Μιας αλήθειας που άλλαζε δραματικά κάθε φορά που μια καινούργια συνιστώσα ερχόταν να προστεθεί και να συμπληρώσει την υπάρχουσα γνώση. Έτσι ήταν θέμα θεμελιώδους θέσης του, το να είναι πάντα έτοιμος για το αναπάντεχο, ακόμη και για το πιο ακραίο. Έπαιζε λοιπόν με την ιδέα πως υπήρχε περίπτωση να βρει το ξίφος του και συνέχιζε να το ψάχνει ανάμεσα στα εκατοντάδες περίτεχνα στολισμένα ξίφη που γέμιζαν τις προθήκες.

Περπάτησε για μια ακόμη φορά ανάμεσα στα όπλα, τις στολές και τα άλλα αντικείμενα που βρίσκονταν στις συγκεκριμένες αίθουσες και ύστερα πέρασε από την αίθουσα με τα κιμονό και το όπλα των Σαμουράι.

Η αίθουσα αυτή ήταν ξεχωριστή καθώς ο χαμηλός φωτισμός, που ήταν απαραίτητος για την προστασία των υφασμάτωντων εκθεμάτων, δημιουργούσε μια επιβλητική ατμόσφαιρα.

Οι περίτεχνες στολές των σαμουράϊ και τα κυρτά ιαπωνικά σπαθιά, οι κατάνες, αν μη τι άλλο, ξέφευγαν από τα στάνταρ των υπόλοιπων εκθεμάτων.

Και σ' εκείνη την αίθουσα συνήθιζε να στέκεται αρκετή ώρα. Η μέχρι παραλογισμού αφοσίωση των Σαμουράι κι η έννοια της απόλυτης υποταγής τους τον είχαν

απασχολήσει πολύ. Η ιδιαίτερη στάση τους στην αντιμετώπιση του θανάτου που σχετιζόταν μ' αυτή την αφοσίωση του φαινόταν τόσο παράλογη που δεν μπορούσε να την αγνοήσει.

Έτσι στεκόταν μπροστά στις στολές των Σαμουράι και το μυαλό του ταξίδευε σ' όλα εκείνα, τα τόσο δυσνόητα για 'κείνον, που εκπροσωπούσαν.

Εκείνο που τον απασχολούσε περισσότερο ήταν η αξία της απόλυτης εσωτερικής πειθαρχίας που προερχόταν από μια ασφαλώς μη αποδεκτή εξωγενή αιτία. Μια εσωτερική πειθαρχία όμως που ανεξάρτητα από την γενεσιουργό της αιτία συνέχιζε να παραμένει αξιοζήλευτη και ζητούμενο, όχι τόσο για την επίτευξη ηρωικών κατορθωμάτων ή για την αγωγή στην αυτοθυσία, αλλά για την τη προσέγγιση της αυτογνωσίας που αποτελεί το τελικό ζητούμενο για το καθένα.

Αυτή η απαξία της ύπαρξης στο όνομα του καθήκοντος, ιδέα απόλυτα ξένη στο γίνεσθαι που βίωνε, τον προκαλούσε.

Δεν μπορούσε να καταλήξει αν ήταν παραλογισμός ή υπέρβαση. Αν ο σκοπός ήταν τόσο σημαντικός ώστε να δικαιολογεί μια τέτοια απόφαση.

Η έννοια της απόλυτης πειθαρχίας ήταν υπό διερεύνηση. Πάντοτε ελλόχευε η πιθανότητα, ο σκοπός να ήταν δόλιος.

Η τακτική βόλτα τελείωνε στη μεγαλόπρεπη αίθουσα του τάφου του Ναπολέοντα. Την άφηνε στο τέλος ακριβώς επειδή εκεί στοχαζόταν τα δυσκολότερα.

Θυμόταν καλά την εμπειρία της πρώτης του επίσκεψής εκεί. Το ιδιαίτερο ρίγος που είχε νοιώσει όταν είχε πρωτοβρεθεί σ' εκείνο το χώρο.

Το ίδιο ρίγος το είχε ξαναιώσει μόνο δυο φορές μπροστά σε ανθρώπινα δημιουργήματα. Τη πρώτη φορά μπροστά στη Πιετά του Μικελάντζελο και τη δεύτερη μπροστά στην Νίκη της Σαμοθράκης.

Το μνημείο είχε μια μεγαλοπρέπεια και μια δύναμη μοναδική. Ήταν λιτό και ταυτόχρονα περίτεχνο αν και δεν διέθετε στολίδια.

Η Dome des Invalides είχε κατασκευαστεί το 1706.

Ακριβώς κάτω από τον επιβλητικό τρούλο είχε γίνει το 1847 η εκσκαφή για τη δημιουργία της κρύπτης που φιλοξενεί την σαρκοφάγο του Ναπολέοντα.

Ήξερε καλά την ιστορία του Ναπολέοντα. Είχε συγκεκριμένη άποψη για το βραχύσωμο πανέξυπνο κι αδίστακτο άνθρωπο που έβαψε την Ευρώπη στο αίμα. Δεν ήταν ποτέ ένας από τους ήρωές του. Ήξερε το άδοξο τέλος του και τη μετά θάνατο θριαμβική αγιοποίησή του.

Δεν τον τιμούσε, όμως προσπαθούσε να καταλάβει το τρόπο που λειτουργούσε αλλά και το τρόπο που τον είχαν αξιολογήσει εκείνοι που τον τιμούσαν.

Την πρώτη φορά που είδε το τεράστιο μονόλιθο που αποτελούσε το έβδομο από τα φέρετρα που τον σκέπαζαν είχε συμβεί κάτι εξαιρετικό.

Στεκόταν στο περβάζι του ισογείου που περιέβαλε το κυκλικό χώρο κι έβλεπε το τάφο από ψηλά. Η εικόνα

ήταν επιβλητική κι ο ψηλός θόλος πάνω από το κεφάλι του την έκανε ακόμη επιβλητικότερη.

Η πορφυρή από χαλαζία σαρκοφάγος ακουμπισμένη πάνω στην πράσινη γρανιτένια βάση νόμιζες ότι δεν ακουμπούσε στο έδαφος. Γύρω του τα δώδεκα ολόλευκα αγάλματα των αγγέλων-νικών, ακίνητοι φρουροί έκανα κύκλο και θύμιζαν τις μεγάλες εκστρατείες του.

Καθώς παρατηρούσε το μοναδικό μνημείο μ' ένα αίσθημα καθόλου θετικό, αποτέλεσμα των απόψεων που είχε για τον άνθρωπο, αισθάνθηκε μια εσωτερική φωνή να αντιλέγει στα αισθήματά του υποστηρίζοντας μια εντελώς διαφορετική άποψη και σχηματίζοντας μια διαφορετική εικόνα.

Είχε την αίσθηση πως η εσωτερική φωνή μιλούσε Γαλλικά, πράγμα απόλυτα ξένο για το εσωτερικό του διάλογο.

Έλεγε, λοιπόν αυτός ο μυστηριώδης εσωτερικός λόγος:

-Ναι. Είναι καλύτερα να έχεις μια φανερή εξουσία παρά μια συγκαλυμμένη. Είναι καλύτερο να ακολουθείς τον ισχυρό στο πεδίο της μάχης παρά τους αδύναμους που κρύβονται πίσω από τη διπλωματία και το ψέμα. Είναι καθαρότερο να διεκδικείς με το πόλεμο παρά με τη καμαρίλα της πολιτικάντικης δολοπλοκίας. Είναι αγνότερη η δύναμη του άξιου ηγέτη από τη κυριαρχία των ύπουλων πολιτικάντιδων που σε σκοτώνουν καθημερινά με μικρές θανατηφόρες δόσεις ψεμάτων.

Και συνέχισε, γιατί άραγε είναι τιμιότερο να αποδέχεσαι αυτούς που σου λένε αυτό που θέλεις ν' ακούσεις για να τους ψηφίσεις κι όταν γίνουν κυβερνήτες ξεχνούν τα όσα έλεγαν διακορεύοντας κάθε αξία, από την αποδοχή εκείνου που εξασφάλισε την αρχή χωρίς κοινοβουλευτικές παρωδίες αγωνιζόμενος στο πεδίο της μάχης;

Ποιος μπορεί να πει πως ο δολοπλόκος πολιτικός είναι αξιότερος από το νικητή στρατηλάτη που τον σέβεται ο στρατός του και που τον αναγνωρίζει ο λαός του.

Είναι πάντα ο εκλεγμένος καλύτερος από τον ηγέτη που αναδεικνύεται μέσα από τους αγώνες;

Είναι άραγε οι επαγγελματίες της διπλωματίας, δηλαδή του κρυφού και του ψεύδους αξιότεροι του πολεμιστή που κοιτά κατάματα τον εχθρό και το θάνατο διεκδικώντας το ρόλο του;

Τουλάχιστον ο στρατηλάτης είναι στο προσκήνιο. Σωστός ή λάθος είναι εδώ, αποκαλυμμένος και εκτεθειμένος στη κριτική και τον έλεγχο. Κρίνε τον αν θέλεις, κάντο όμως με προσοχή καθώς αυτός δεν σου έκρυψε τίποτα. Στάθηκε ολόρθος απέναντί σου κι ύστερα κρίνε και τους επικριτές του, αν δηλαδή τους βρεις πουθενά.

Είχε μείνει άφωνος και παρά το ότι δεν άλλαζε γνώμη για τις συνέπειες των πράξεων του στρατηλάτη είχε πάρει ένα μάθημα. Είχε βρει μια άλλη οπτική ανάλυσης που ερχόταν από την αντίπερα όχθη.

Όποτε ξαναγύριζε στο τάφο περίμενε να ξανακούσει τη φωνή για να τις υποβάλλει τις ενστάσεις του όμως η φωνή δεν είχε ξανακουστεί ποτέ.

Συνέχιζε να επιστρέφει στο ίδιο σημείο και κάθε φορά αναλογιζόταν τι θα έλεγε στη φωνή προχωρώντας λίγο πάρα πέρα τις σκέψεις του.

Πόσο αληθινό ήταν το ότι ο λαός επέλεγε τους ηγέτες του με τις δημοκρατικές διαδικασίες;

Πόσο οι πολιτικοί εξαπατούσαν το λαό;

Πόσο μπορούσε να καταλάβει τα πολιτικά προγράμματα ο λαός;

Πόσο οι εκλογές εκφράζανε τη πραγματική επιθυμία του λαού;

Πόσα, οι κατ' επάγγελμα λαοπλόνοι και ψεύτες πολιτικοί, έκαναν σε βάρος του λαού;

Όλα αυτά δε καθαγιάζαν σε καμιά περίπτωση το σατράπη που άρπαζε την εξουσία με τη βία, όμως οι διαφορές ανάμεσα στους εκλεγμένους και στο σατράπη δεν ήταν χαώδεις.

Οι εκλεγμένοι είχαν εκλεγεί ουσιαστικά ερήμην του λαού όπως ακριβώς κι ο σατράπης. Η διαφορά βρισκόταν στο ότι ο σατράπης είχε αρπάξει την εξουσία στο προσκήνιο ενώ οι εκλεγμένοι στο παρασκήνιο.

Αυτό τον έκανε να νοιώθει μια συμπάθεια για το σατράπη, όχι βέβαια για το κάθε σατράπη. Για εκείνο το σατράπη που τελικά πέτυχε τους στόχους του, τον άξιο σατράπη.

Δεν του άρεσε η ιστορικά καταξιωμένη θετική παρουσία του φωτισμένου δεσπότη. Δεν θα επέλεγε ποτέ κάτι τέτοιο, ούτε οτιδήποτε άλλο που θα είχε στοιχεία ερήμην επιβολής όμως αναγνώριζε στο σατράπη το στοιχείο της ευθύτητας που δεν μπορούσαν να διεκδικήσουν οι εκλεγμένοι.

Οι εκλεγμένοι που κατακτούσαν την εξουσία ουσιαστικά ερήμην του λαού δεν μπορούσαν να διεκδικήσουν τη καθαρότητα.

Ο λαός δεν είχε τις προϋποθέσεις να εκλέξει λόγω ελλείμματος παιδείας. Άρα οι εκλεγμένοι ήταν νομικά κατοχυρωμένοι αλλά ουσιαστικά επιβήτορες της εξουσίας.

Τους επικίνδυνους και επισφαλείς συλλογισμούς του συμπλήρωνε η ελπίδα της μακρινής προοπτικής μιας ιδανικής εξέλιξης που θα επέτρεπε στο λαό να επιλέγει και να ελέγχει τους κυβερνήτες του και ταυτόχρονα τις τύχες του. Του λαού που θα διέθετε γνώση και παιδεία ικανή για ένα τέτοιο υψηλό καθήκον.

Οραματιζόταν μια τέτοια πορεία για τον άνθρωπο όμως έβλεπε πόσο δύσκολο ήταν να γίνει πραγματικότητα τουλάχιστον στο ορατό μέλλον.

Η εξουσία πάντα ασελγούσε ασύστολα πάνω στο πολίτη. Το έκανε με διαφορετικό κάθε εποχή τρόπο και μέσα, όμως το έκανε πάντα. Και αυτό θα συνεχιζόταν για πολύ ακόμη.

Όταν το σκεπτόταν αυτό, θύμωνε. Θύμωνε και κάπου μέσα του έλεγε: Αυτό αξίζουμε και αυτό έχουμε. Η

αξίες, ακόμη κι αυτή της ζωής, είναι μέχρι τότε υπό συζήτηση. Στο κάτω-κάτω ο Ναπολέων είναι υπεύθυνος για κάποιες εκατοντάδες χιλιάδες θανάτων, οι εκλεγμένοι πολιτικοί για πόσα εκατομμύρια καθημερινών θανάτων είναι υπεύθυνοι;

Πόσα εκατομμύρια άνθρωποι αργοπεθαίνουν ξεπουλώντας το χρόνο τους, δηλαδή τη ζωή τους, δουλεύοντας για ένα κομμάτι ψωμί προκειμένου οι κυβερνήτες και οι πάτρωνές τους, δηλαδή τα οικονομικά μεγάλα συμφέροντα, να αποκομίσουν τα υπερκέρδη τους;

Μήπως αυτοί δεν είναι θάνατοι;

Και μάλιστα, μήπως αυτοί οι θάνατοι δεν είναι χειρότεροι και περισσότερο βασανιστικοί από το θάνατο στο πεδίο της μάχης;

Μήπως η εξουσία μας αφήνει να επιβιώνουμε μόνο για να μπορεί να μας εκμεταλλεύεται;

Ανάμεσα στο άσπρο και το μαύρο λένε πως υπάρχουν οι γκριζες ζώνες. Αυτή είναι η οπτική των ανθρώπων που βλέπουν μόνο ή το άσπρο ή το μαύρο. Όμως, ανάμεσα στο άσπρο και στο μαύρο υπάρχουν όλα τα χρώματα. Αν το δεις έτσι έχεις ήδη αλλάξει στάση. Βγάζουμε συμπεράσματα με βάσει τις πληροφορίες που έχουμε. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Είναι προφανές πως αν οι πληροφορίες είναι λογοκριμένες και επιλεγμένες, τα συμπεράσματα θα είναι στρεβλά. Και δυστυχώς, οι πληροφορίες είναι λογοκριμένες ακριβώς επειδή προέρχονται από τους νικητές, τους ισχυρούς, εκείνους που έχουν τη

δύναμη να επιβάλουν όποιες πληροφορίες τους εξυπηρετούν και να εξαφανίζουν τις υπόλοιπες.

Κάθε φορά προχωρούσε λίγο περισσότερο και κάθε φορά συγχωρούσε το στρατηλάτη λίγο περισσότερο για τα ανομήματά του.

Ουσιαστικά ο λαός ήταν ο χαμένος. Έτσι ή αλλιώς η διαφορά ήταν περισσότερο στο φαίνεσθε παρά στην ουσία.

Ο τεράστιος μονόλιθος που προφύλασσε το άψυχο κορμί του αυτοκράτορα δενόταν με ένα αόρατο νήμα με τις στολές και τα ξίφη των Σαμουράι.

Ο τεράστιος μονόλιθος που κατέληγε σε δυο ανάγλυφους κοχλίες που θύμιζαν αρχαίο Ελληνικό κίονα δεν είχε πάνω του ούτε σταυρό, ούτε κανένα άλλο σύμβολο.

Στο πίσω μέρος του τύμβου βρισκόταν ο ναός του Saint Louis, το παρεκκλήσι των βετεράνων . Μια κλασική, λιτή αρχιτεκτονικά δομή με ένα εκκλησιαστικό όργανο να δεσπόζει μέχρι την οροφή πίσω από το τελετουργικό χώρο.

Το ξεχωριστό στοιχείο ήταν οι δεκάδες σημαίες που κρέμονταν κοντά στην οροφή. Ήταν τρόπαια κατακτημένα στα πεδία των μαχών. Αυτή ήταν η τραγική εικόνα του πολέμου. Κάθε σημαία είχε αφήσει πίσω της ένα ποτάμι αίμα.

Αυτό ήταν το τίμημα της κατάκτησης.

Αργότερα διάβασε πως αυτές οι σημαίες ήταν ότι διασώθηκε από τις χίλιες πεντακόσιες που είχαν κατακτηθεί συνολικά και που καταστράφηκαν, κήκων εκεί πίσω από την εκκλησία το 1814 για να μην πέσουν στα χέρια του εχθρού μετά την ήττα του Ναπολέοντα από τις δυνάμεις της Ιεράς Συμμαχίας και την πτώση του Παρισιού.

Χίλιες πεντακόσιες σημαίες! Δεν το χωρούσε το μυαλό του.

Πόσο αίμα;

Πόσοι τάφοι και για ποιο σκοπό;

Ήταν η μεγαλομανία ενός ανθρώπου αρκετή για να το προκαλέσει ή μήπως ήταν κάτι περισσότερο;

ΙΧ.

Η σχέση του με τις θρησκείες ήταν ξεκαθαρισμένη από παλιά. Για την ακρίβεια ήταν σχεδόν ξεκαθαρισμένη.

Δεν είχε αμφιβολίες πως οι εκκλησίες λειτουργούσαν σαν μηχανισμός εξουσίας.

Δεν έβλεπε κανένα πνευματικό περιεχόμενο. Έβλεπε μόνο ένα σύστημα που επικαλούμενο τις αναμφίβολα ορθές και φωτισμένες προτάσεις των ιδρυτών των θρησκειών, ασκούσε στο όνομά τους εξουσία.

Έβλεπε τη θρησκευτική πίστη σαν μια άνευ όρων αποδοχή μιας αόριστης ουράνιας εξουσίας που ζητούσε απόλυτη υποταγή στους αυτόκλητους επί γης εκπροσώπους της και στις όποιες ιδιόμορφες απαιτήσεις αυτοί προέβαλαν.

Έβλεπε αυτή τη διαδικασία σαν το βασικό μηχανισμό εκμάθησης της απόλυτης υποταγής που στη συνέχεια επεκτεινόταν και στην υποταγή στις κρατικές κι άλλες εξουσίες εξυπηρετώντας το οικονομικό σύστημα που καταδυνάστευε το κόσμο.

Είχε μελετήσει ιστορικά τις τρεις μεγάλες θρησκείες, δηλαδή την εβραϊκή, τη χριστιανική και την μουσουλμανική κι είχε άποψη γι' αυτές.

Τα μεγαλύτερα εγκλήματα έγιναν στο όνομα των αγνότερων ιδεών. Δεν δεχόταν πως οι σύγχρονες εκκλησίες είχαν οποιαδήποτε σχέση με τις προτάσεις και τα οράματα των ιδρυτών τους.

Άλλωστε υπήρχε κι ο Δαρβίνος. Υπήρχε και η επιστημονική γνώση. Δεν ήταν δυνατό να παραβλέψει όλα εκείνα που είχαν καταξιώσει τον άνθρωπο προκειμένου να αποδεχτεί θεωρίες που στηρίζονταν αποκλειστικά στην αμάθεια και στο πίστευε χωρίς να ερευνάς.

Στο Κατμαντού ήρθε επειδή είχε μια περισσότερο συγκεχυμένη εικόνα για το Βουδισμό. Το ιδιαίτερο στοιχείο αυτής της θρησκευτικής πρότασης ήταν το ότι από τη μια μεριά δεν διέθετε οργανωμένη εκκλησιαστική δομή και συνεπώς μηχανισμό εξουσίας κι από την άλλη μεριά το ότι ζητούσε από τους ζηλωτές αγώνα για ατομική ανέλιξη και όχι υποταγή.

Το Κατμαντού ήταν μια ξεχωριστή εμπειρία. Η διαφορά από την Ευρώπη και την Αμερική ήταν παραπάνω από τεράστια. Εδώ όλα ήταν σα να είχαν καθυστερήσει τουλάχιστον έναν αιώνα.

Το ξενοδοχείο ήταν πεντάστερο γνωστής διεθνούς αλυσίδας και δεν είχε καμιά σχέση με ότι υπήρχε εκεί γύρω. Η γνωστή πολυτέλεια και το στυλ που τελικά δεν ξέρεις σε ποια πόλη βρίσκεσαι μιας και παντού είναι ακριβώς τα ίδια. Βέβαια αν έκανες το λάθος να βγεις και να απομακρυνθείς, όχι πολύ, λίγα τετράγωνα εμπαινες σε έναν άλλο κόσμο. Τα αυτοκίνητα ήταν παμπάλαια και λιγοστά, οι άνθρωποι ντυμένοι με κουρέλια, η φτώχεια ήταν ολοφάνερη από όπου κι αν κοίταζε κανείς. Το πα-

ράξενο ήταν πως αυτοί οι άνθρωποι ήταν χαμογελαστοί. Αναρωτιότανε αν αυτό ήταν αποτέλεσμα του ότι δεν γνώριζαν τη κατάστασή τους ή αν ήταν αποτέλεσμα ακριβώς του ότι τη γνώριζαν.

Δεν ήξερε αν αυτή η διαφορετική κοινωνία οφειλόταν στις αξίες και τις ατομικές επιδιώξεις που πρότεινε το βουδιστικό πρότυπο ή αν ήταν το αποτέλεσμα της καθυστερημένης ανάπτυξης που είχαν επιβάλει τα οικονομικά κέντρα εξουσίας στις κοινωνίες του λεγόμενου τρίτου κόσμου.

Έβλεπε μια διαφορά από εκείνα που είχε συναντήσει στις φτωχές μουσουλμανικές χώρες και υπέθετε πως η διαφορά αυτή οφειλόταν ακριβώς στα βουδιστικά πιστεύα αυτής της κοινωνίας.

Η σχέση των ανθρώπων με το θάνατο ήταν διαφορετική. Ακόμη, οι σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους ήταν διαφορετικές.

Σ' αυτό το παράξενο τόπο που στεκόταν στους πρόποδες των Ιμαλαΐων και που ο καπνός από τις καύσεις των νεκρών στις όχθες του ποταμού ανακατευόταν με το καπνό του χασισιού ήλπιζε να βρει απαντήσεις σ' ένα ακόμη θεμελιώδες ερώτημα.

Μπήκε στο ρεστοράν του ξενοδοχείου και κατευθύνθηκε στο μπαρ. Κάθισε σ' ένα σκαμνί και ζήτησε ένα ουίσκι. Ο μελαψός μπάρμαν του έφερε το ποτό κι ένα μπουκάλι εμφιαλωμένο νερό.

-Θέλετε πάγο; Τον ρώτησε.

-Όχι, ευχαριστώ, του απάντησε ξέροντας ότι το νερό που έκαναν το πάγο δεν ήταν καθαρό.

Ο μπάρμαν προσπάθησε να του πιάσει κουβέντα ελπίζοντας σ' ένα καλύτερο πουρμπουάρ.

-Είστε Αμερικανός; Τον ρώτησε.

-Όχι, του απάντησε κι οι λέξεις κόλλησαν στη γλώσσα του. Τι ήταν άραγε, πως αισθανόταν, και τι γνώμη θα σχημάτιζε ο άλλος αν του έλεγε πως ήταν Άγγλος ή Γερμανός; Τι συνειρμούς θα δημιουργούσε άραγε λόγω καταγωγής;

Δε βαριέσαι σκέφτηκε, έτσι κι αλλιώς δεν αισθανόταν καθόλου αυτό που λένε Εθνική υπερηφάνεια, δεν είχε καμιά αίσθηση διαφορετικότητας λόγω φυλής. Δεν ένοιωθε να έχει κοινά μ' όσους τύχαινε να έχουν γεννηθεί στο ίδιο κράτος ή με εκείνους που προέρχονταν από Έλληνες γονείς.

Αν θεωρούσε κάτι σπουδαίο σε σχέση με την καταγωγή του ήταν το ότι εξ αιτίας της είχε τη δυνατότητα να μελετήσει την αρχαία Ελληνική πολιτιστική κληρονομιά στη γλώσσα του σε αντίθεση με τους υπόλοιπους που την έμαθαν από μεταφράσεις. Καταλάβαινε διαφορετικά τους βασικούς όρους «μέτρο» και «αρμονία» κι αυτό ήταν το μόνο που θεωρούσε ως πλεονέκτημα.

Τώρα το πόσοι ομοεθνείς του συμμετείχαν σ' αυτή τη διαδικασία και θα μπορούσε να τους θεωρήσει συμπατριώτες με αυτή την έννοια ήταν μια άλλη υπόθεση. Μια υπόθεση που δυστυχώς δεν διέθετε μεγάλα περιθώρια.

-Γεννήθηκα στην Ελλάδα, συνέχισε την απάντησή του στο μπάρμαν.

-Ω, αναφώνησε εκείνος συνεχίζοντας τη προσπάθεια να φανεί αρεστός με αποκλειστικό βέβαια στόχο το ανέβασμα του πουρμπουάρ, έρχονται πολλοί Έλληνες εδώ. Ανεβαίνουν στο βουνό και πηγαίνουν στα μοναστήρια. Είναι καλοί άνθρωποι οι Έλληνες.

-Ναι, του απάντησε κουνώντας το κεφάλι, και στην Ελλάδα έρχονται πολλοί Ινδοί. Καλοί άνθρωποι. Δουλεύουν για ένα κομμάτι ψωμί στα κτήματα των Ελλήνων αγροτών.

Ο μπάρμαν δε κατάλαβε κι απομακρύνθηκε χαμογελώντας.

Αυτό που ήθελε εκείνος ήταν να ανακαλύψει τη σχέση αυτών των ανθρώπων με το Θείο.

Είχαν περάσει τέσσερις μέρες. Είχε περπατήσει στα χωμάτινα σοκάκια, είχε δει τις κυράδες να ρίχνουν στο δρόμο τα βρώμικα νερά του σπιτιού τους. Είχε δει τη μιζέρια και την ανέχεια σε όλη της τη μεγαλοπρέπεια. Είχε μάθει πολλά.

Εκείνη την ημέρα γιόρταζαν σ' ένα ναό στη κορυφή ενός λόφου κοντά στη πόλη κι όλοι πήγαιναν εκεί. Πήγε κι εκείνος αναζητώντας εκείνο ακριβώς που τον είχε φέρει εδώ.

Ο ναός ήταν τεράστιος κι ο κόσμος περπατούσε επί ώρες για να φτάσει εκεί. Όλοι κουβαλούσαν αφιερώμα-

τα, τρόφιμα, κυρίως φρούτα και τα άφηναν θεωρώντας ότι έκαναν το καθήκον τους. Τα τρόφιμα κατέληγαν στους ζητιάνους και στις μαϊμούδες που είχαν τη τιμητική τους.

Όλη η κατάσταση έμοιαζε παρανοϊκή. Παρατηρούσε για ώρες τα όσα συνέβαιναν και τελικά κατέληξε στο συμπέρασμα πως πέρα από τις αρχές υπάρχουν κι εκείνοι που καλούνται να τις χειριστούν. Εκτός από τις αξίες υπάρχουν και οι άνθρωποι που άλλοτε μπορούν κι άλλοτε όχι.

Κατέληξε πως για κάποιους τα πράγματα παραμένουν δύσκολα χωρίς να έχει σημασία το ποια είναι αυτά τα πράγματα.

Με δυο λόγια έβλεπε πως στην ουσία δεν υπάρχουν κανόνες ισχυροί για όλους.

Αν ο Βουδισμός είχε περιεχόμενο αυτό οφειλόταν σ' εκείνους που μπορούσαν να το αποκωδικοποιήσουν και να το μετουσιώσουν σε τρόπο ζωής με νόημα.

Ναι, υπήρχε ουσία. Όχι Θεία ουσία. Ανθρώπινη ουσία. Ανθρώπινη επιλογή και στάση ζωής.

Άφησε το βλέμμα του να χαθεί στα κίτρινα και τα κόκκινα υφάσματα που κάλυπταν γιορταστικά το χώρο χωρίς να μπορεί να τα ξεχωρίσει από την απέραντη φτώχεια που κυριαρχούσε στους γελαστούς ανθρώπους που συμπλήρωναν το τοπίο.

Όλα είναι από εμάς για εμάς, σκέφτηκε. Ο εσωτερικός του διάλογος παρέμεινε σιωπηλός.

Χ.

Όποιος πιστεύει πως το ταξίδι από το Νεπάλ στο Θιβέτ είναι απλή υπόθεση κάνει λάθος.

Αυτό σκεπτόταν τις τελευταίες τρεις μέρες που διέσχιζε τις παγωμένες εκτάσεις για να φτάσει στο μοναστήρι.

Παγωμένος, πεινασμένος κι άπλυτος σκεπτόταν με νοσταλγία τις παραλίες της Καραϊβικής και τις ανέσεις των ακριβών ξενοδοχείων.

Είχαν σταματήσει σ' ένα χωριό για να περάσουν τη νύχτα Το προσφερόμενο κατάλυμα δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κατάλληλο ούτε γι' αστείο.

Η κούραση που ένοιωθε ήταν τόσο μεγάλη που δεν είχε κουράγιο ούτε να σκεφτεί τι είχε μέσα στο πιάτο που έτρωγε. Έπεσε να κοιμηθεί σ' ένα χορταρένιο στρώμα δίπλα στη φωτιά που έκαιγε στη μέση του δωματίου. Η τελευταία εικόνα που είδε ήταν τα μαυρισμένα από το καπνό δοκάρια του ταβανιού.

Την άλλη μέρα ο οδηγός του είπε πως θα έπρεπε να μείνουν για μια ακόμη μέρα εκεί καθώς ο καιρός δεν ήταν καλός. Το δέχτηκε υποχρεωτικά βάζοντάς τα για μια ακόμη φορά με τον εαυτό του και τις ακραίες ιδέες του.

Η επόμενη νύχτα θα του έμενε αξέχαστη.

Φυσούσε δαιμονισμένα και ο παγωμένος αέρας έμπαινε από τις χαραμάδες στο δωμάτιο σφυρίζοντας. Τα σκεπάσματα και τα βαριά ρούχα που φορούσε μόλις που τον κρατούσαν ζεστό. Η ατμόσφαιρα ήταν αποπνικτική από τον καπνό. Ήθελε πολύ να βγάλει τα παπούτσια του όμως δεν τολμούσε να το κάνει καθώς έτσι τον είχε συμβουλέψει ο οδηγός του.

Βρισκόταν στους πρόποδες των Ιμαλαΐων και καταλάβαινε στο πετσί του χωρίς αμφιβολία πως εκεί ήταν ένας άλλος κόσμος τουλάχιστον από πλευράς κλιματολογικών συνθηκών.

Την επόμενη ευτυχώς ο καιρός έφτιαξε. Δηλαδή έπεσε ο αέρας καθώς η θερμοκρασία ήταν αρκετά κάτω από το μηδέν.

Ξεκίνησαν νωρίς το πρωί και το ίδιο βράδυ, ακολουθώντας μια ιδιαίτερα επικίνδυνη διαδρομή, έφτασαν επιτέλους στο προορισμό τους.

Υπήρχαν μοναστήρια που μπορούσε να επισκεφθεί σε πολύ πιο βολικά από πλευράς θέσης σημεία, όμως εκείνος είχε επιμείνει. Ήθελε να πάει στο συγκεκριμένο για το οποίο είχε μάθει πως δεν είχε τουριστικό χαρακτήρα και θα μπορούσε να βιώσει το αυθεντικό.

Ένα τεράστιο επιβλητικό πολυώροφο οικοδόμημα δέσποζε στην κορυφή μιας πλαγιάς. Αναρωτήθηκε πόσο δύσκολο θα ήταν να χτιστεί μιας και τα υλικά έπρεπε να είχαν μεταφερθεί από μακριά.

Όταν πέρασε την είσοδο του μοναστηριού είχε την εντύπωση πως έμπαινε σε έναν διαφορετικό κόσμο. Οι

μοναχοί, τα χιλιάδες κεριά και οι ιδιόρρυθμες ψαλμωδίες δημιουργούσαν μια ατμόσφαιρα απόλυτα άγνωστη γι' αυτόν. Σκόπευε να μείνει μια βδομάδα, τελικά έμεινε τρεις.

Είχε πρόβλημα συνεννόησης καθώς οι περισσότεροι μοναχοί μιλούσαν μόνο μια Θιβητιάνικη διάλεκτο όμως χάρη στη βοήθεια ενός μεσήλικα μοναχού μπόρεσε να καταλάβει μερικά από τα πολλά ακατανόητα για κάθε δυτικό επισκέπτη που συνέβαιναν εκεί.

Το πρώτο σημαντικό που παρατήρησε ήταν πως εκεί ο χρόνος κυλούσε αργά. Ο ρυθμός ήταν εξαιρετικά αργός. Αυτή ήταν η πρώτη μεγάλη διαφορά που διαπίστωνε. Κανείς δε βιαζόταν και τίποτα δεν έπρεπε να γίνει γρήγορα. Είχε την αίσθηση πως αυτός ο αργός ρυθμός δημιουργούσε την αταραξία στα πρόσωπα. Δεν υπήρχε πίεση κι αυτό αποτυπωνόταν ανάγλυφα στα πρόσωπα.

Το δεύτερο σημαντικό που παρατήρησε ήταν η ησυχία. Όλα γινόντουσαν σιωπηλά. Κανένας θόρυβος δε διασάλευε την ηρεμία που βασίλευε παντού.

Η ώρες των καμπανοκρουσιών και των προσευχών ήταν συγκεκριμένες κι όταν ερχόντουσαν αποτελούσαν το ευχάριστο διάλειμμα μιας λυτρωτικής ησυχίας που έπρεπε να διακοπεί για να μπορέσει να ξαναρχίσει.

Αυτές οι ώρες ήταν ταυτόχρονα οι ώρες επικοινωνίας και κοινής δράσης για τους περισσότερους μοναχούς που τις υπόλοιπες ώρες έκαναν τις δουλειές τους κλειδαμπαρωμένοι στο κόσμο τους.

Το τρίτο σημαντικό πράγμα που παρατήρησε ήταν η τάξη. Η τάξη κι η καθαριότητα που επικρατούσε ήταν απίστευτη. Τα πάντα έλαμπαν και τίποτα δεν έμοιαζε να μην είναι στη θέση του.

Είχε υποχρεωθεί να φορά το ένδυμα του επισκέπτη, ένα είδος καφέ ράσου διαφορετικού από τα κόκκινα ράσα των μοναχών, όμως αυτό δεν τον ενοχλούσε καθόλου, αντίθετα του άρεσε.

Προσπαθούσε να βιώσει όσο περισσότερο μπορούσε τις τελετές και τη περιουλλογή που τις ακολουθούσε. Στην αρχή του ήταν εντελώς αδύνατο, όσο όμως περνούσαν οι μέρες αισθανόταν πως άρχιζε να αυτοσυγκεντρώνεται και να επικοινωνεί με τον εσωτερικό του κόσμο.

Από τη μια μεριά προσπαθούσε να βιώσει τα όσα συνέβαιναν κι από την άλλη με κριτικό πνεύμα προσπαθούσε να αποκωδικοποιήσει αυτή την ιδιαιτερότητα.

Η μεγάλη αίθουσα της προσευχής ήταν η καρδιά του μοναστηριού, δυο φορές την ημέρα συναντούσε εκεί όλους τους μοναχούς κι έβλεπε από μακριά τον ηγούμενο, ένα γέροντα απροσδιόριστης ηλικίας που ποτέ δεν είχε ακούσει να μιλά και ποτέ δεν είχε κάνει το παραμικρό μορφασμό.

Η εξώκοσμη αυτή μορφή καθόταν πάντοτε στη στάση του λωτού, σ' ένα μικρό μαξιλάρι στο μέσο του ανατολικού τοίχου της αίθουσας με κλειστά τα μάτια. Άνοιγε τα μάτια μόνο για λίγες στιγμές και τότε όλοι οι μοναχοί έσκυβαν κάνοντας μια υπόκλιση. Η αίσθησή του

ήταν πως εκείνη τη στιγμή ζητούσαν την ευλογία του και ο σεβασμός όλων στο πρόσωπό του ήταν απέραντος.

Όσες φορές προσπάθησε να μάθει από το μεσόκοπο μοναχό που μιλούσε μαζί του για τον ηγούμενο αντιμετώπισε δυσκολίες. Είχε την εντύπωση πως ο μοναχός δεν ήθελε να του πει πολλά πράγματα. Δεν είχε κατορθώσει να μάθει την ηλικία του γέροντα, ούτε το λόγο της απουσίας του όλες τις ώρες της ημέρας εκτός της ώρας της προσευχής.

Ο μοναχός του είχε πει πως ο ηγούμενος ήταν πολύ μεγάλης ηλικίας και πως είχε φτάσει σε πολύ ψηλό βαθμό φώτισης πράγμα που τον κρατούσε σε κατάσταση διαλογισμού σχεδόν ασταμάτητα.

Αυτό ήταν για τους μοναχούς ο υπέρτατος στόχος Έτσι έβλεπαν τον ηγούμενο σαν άγιο που είναι έτοιμος να αγγίξει το τέλειο κι ο σεβασμός στο πρόσωπό του ήταν απέραντος.

Ήθελε πολύ να πλησιάσει αυτό τον άνθρωπο, να του μιλήσει, ν' ακούσει τη φωνή του, να τον αγγίξει όμως φοβόταν ακόμη και να το ζητήσει θεωρώντας πως κάτι τέτοιο θα διασάλευε την ησυχία του που όλοι θεωρούσαν τόσο σημαντική.

Όμως το ήθελε πολύ. Δε μπορούσε να φανταστεί πως θα έφευγε από εκεί χωρίς να πλησιάσει αυτό τον άνθρωπο. Αυτός ήταν κι ο λόγος που τελικά έμεινε τρεις βδομάδες στο μοναστήρι.

Κάποια μέρα ζήτησε από το μοναχό να του επιτρέψει να δει από κοντά για λίγο τον ηγούμενο όμως εκείνος του το απέκλεισε κατηγορηματικά.

Δυο μέρες αργότερα του ζήτησε να του επιτρέψει να καθίσει λίγο πιο μπροστά την ώρα της προσευχής για να τον βλέπει καλύτερα, ούτε κι αυτό όμως έγινε δεκτό. Οι θέσεις ήταν καθορισμένες ιεραρχικά κι οι επισκέπτες κάθονταν στο τελευταίο άκρο της αίθουσας.

Προσπαθούσε ν' αποδεχτεί τη κατάσταση και σεβόμενος το χώρο και τις ισχύουσες αρχές να παραιτηθεί από το αίτημά του όμως μέσα του αντιδρούσε. Είχε κάνει πολύ δρόμο μέχρι εδώ για να παραιτηθεί τόσο εύκολα.

Στην απογευματινή προσευχή, την ώρα που ο ηγούμενος άνοιγε τα μάτια του κι οι μοναχοί έσκυβαν με σεβασμό το κεφάλι, εκείνος έσκυψε λίγο και κράτησε το βλέμμα του καρφωμένο στο πρόσωπο του γέροντα προσπαθώντας να δει στο μισοσκόταδο όσο μπορούσε περισσότερα μέσα σ' εκείνα τα μάτια.

Δεν μπόρεσε να δει τίποτα περισσότερο από δυο μαύρες κουκίδες σε απόσταση τουλάχιστον δεκαπέντε μέτρων.

Έκανε το ίδιο και την επόμενη ημέρα στην πρωινή προσευχή ελπίζοντας πως ο φωτισμός θα του επέτρεπε να δει κάτι περισσότερο, όμως δεν κατάφερε τίποτα πάρα πάνω. Έτσι τουλάχιστον νόμιζε μέχρι την ώρα που ο μεσόκοπος μοναχός τον πλησίασε και του είπε πως ο ηγούμενος ήθελε να του μιλήσει.

Δεν ήταν σίγουρος ότι κατάλαβε τα σπαστά Γαλλικά του μοναχού και ξαναρώτησε για να βεβαιωθεί. Ο μοναχός του απάντησε πως ήταν πολύ μεγάλη τιμή να μιλήσει με τον ηγούμενο, του εξήγησε πως αυτή η πρόσκληση ήταν εξαιρετικά σπάνια ακόμη και για τους μοναχούς και πως έπρεπε να φερθεί με τον ανάλογο σεβασμό.

Αναρωτήθηκε πως ήταν δυνατόν να εισακούστηκε η επιθυμία του και ρώτησε για το πότε θα γινόταν η συνάντηση. Ο μοναχός του απάντησε πως έπρεπε να αξιοποιήσει την ευκαιρία και του συνέστησε να προετοιμαστεί για δυο μέρες με προσευχή και αυτοσυγκέντρωση.

Αν και δεν έβρισκε το λόγο να κάνει κάτι ιδιαίτερο εν όψη της συνάντησης ακολούθησε τη συμβουλή του μοναχού και προσπάθησε να προετοιμαστεί για μια σημαντική συνάντηση αναζητώντας τις ερωτήσεις που θα του υπέβαλλε.

Όταν ύστερα από δυο ημέρες ήρθε η ώρα το μόνο που αισθανόταν ήταν μια ταραχή καθώς δεν έβρισκε καμιά ερώτηση και κανένα αίτημα. Εκείνο που συνειδητοποιούσε ήταν πως ήθελε να αισθανθεί κοντά του.

Ο μοναχός τον συνόδεψε προκειμένου να βοηθήσει στη συνεννόηση. Μπήκαν στο μικρό δωμάτιο που χρησιμοποιούσε ο ηγούμενος και γονάτισαν με σκυμμένα τα κεφάλια. Άκουσε μια σιγανή ήρεμη φωνή και αισθάνθηκε το χέρι του μοναχό να τον αγγίζει δείχνοντάς του πως μπορούσε να προχωρήσει.

Σήκωσε το κεφάλι και είδε τον ηγούμενο καθισμένο σ' ένα ελαφρά υπερυψωμένο πάγκο που ήταν ταυτόχρο-

να και κρεβάτι πανομοιότυπο με εκείνο που διέθεταν όλα τα δωμάτια των μοναχών αλλά και το δικό του.

Στο δωμάτιο δεν υπήρχε κανένα στοιχείο που θα το ξεχώριζε από τα άλλα. Ήταν ένα κοινό δωμάτιο μοναστηριού. Σημείωσε τις παρατηρήσεις του στο μυαλό του και συγκεντρώθηκε στην εξαϋλωμένη μορφή που είχε μπροστά του.

Ο γέροντας που ασφαλώς ήταν εξαιρετικά μεγάλης ηλικίας τον παρατηρούσε ακίνητος κι ατάραχος. Τέτοια ακινησία κι αταραξία σίγουρα δεν είχε ξαναδεί. Αν έλειπε η φλόγα στα ακίνητα μάτια θα έλεγε πως αυτός ο άνθρωπος ήταν νεκρός.

Ο γέροντας έριξε το βλέμμα του στο μοναχό και εκείνος σχεδόν γονατιστός κινήθηκε πλησιάζοντας το αυτί του στο στόμα του γέροντα.

Η φωνή του γέροντα ακούστηκε σα ψίθυρος και ύστερα ο μοναχός άρχισε να μεταφράζει τα λόγια του ενώ τα μάτια του γέροντα είχαν επιτρέψει σ' εκείνον.

Άκουγε το μοναχό χωρίς να αποστρέψει το βλέμμα του από το πρόσωπο του ηγούμενου. Μια μυστηριώδης επαφή είχε δημιουργηθεί μέσα από εκείνο το κοίταγμα. Ένας καταγισμός από σκέψεις, εικόνες και συλλογισμούς κατάκλυζε το μυαλό του και αποκάλυπτε πράγματα που νόμιζε πως τα ήξερε αλλά ποτέ δεν τα είχε αναζητήσει. Έβλεπε τη γαλήνη και τη πληρότητα που ανέδυε το βλέμμα εκείνου του ανθρώπου που είχε ζήσει όλη του τη ζωή μέσα σ' εκείνους τους τοίχους, που δεν είχε ταξιδέψει πουθενά, που δεν είχε σπουδάσει και δεν είχε γνω-

ρίσει τον έρωτα. Είχε μείνει εκστατικός απέναντι σ' εκείνη τη μορφή που έδειχνε πως είχε φτάσει στο τέλος της διαδρομής χωρίς να έχει πατήσει σε κανένα από τα μονοπάτια που εκείνος θεωρούσε απαραίτητα.

Άκουσε τη φωνή του μοναχού που μετάφραζε τα λόγια του ηγούμενου λέγοντας καλωσορίσματα και ευχές. Ύστερα του είπε πως ο ηγούμενος θα απαντούσε στις ερωτήσεις του.

Εκείνος όμως δεν είχε ερωτήσεις. Έμεινε άφωνος κι αμήχανος. Θύμωνε με τον εαυτό του που εκείνη τη στιγμή είχε βραχυκυκλωθεί κι άφηνε την ευκαιρία να χάνεται. Ήξερε πως θα μπορούσε να κάνει εκατό χιλιάδες ερωτήσεις, θα μπορούσε να ρωτάει και ν' ακούει τις απαντήσεις για τα επόμενα δέκα χρόνια.

Ο ηγούμενος κατάλαβε αμέσως την αμηχανία του. Χωρίς να κινηθεί καθόλου έστρεψε και πάλι το βλέμμα στο μοναχό κι εκείνος ξαναπλησίασε το αυτί του στο στόμα του γέροντα.

Ο λόγος του γέροντα ήρθε στα αυτιά του με τα σπασμένα Γαλλικά του μοναχού ενώ τα βλέμματα είχαν ξαναπάρει τη σωστή θέση.

-Υπάρχουν πολλοί δρόμοι για να φτάσει κανείς στο τέρμα, έλεγε ο μοναχός μεταφράζοντας το λόγο του γέροντα, ο αληθινός ζηλωτής βρίσκει πάντα το δικό του δρόμο. Καθαρή σκέψη και καθαρή καρδιά. Εγρήγορση και προσήλωση στην προσπάθεια. Προσοχή όταν ο υλικός κόσμος βάζει μπροστά μας τα παραπλανητικά του μονοπάτια. Η γνώση είναι τα μάτια που μας οδηγούν. Το

εγώ είναι αυτό που μας χωρίζει από το σύμπαν. Το έχω χτίσει τους τοίχους της απομόνωσής μας. Ο φόβος μας κλέβει το θάρρος. Ο πόθος μας στερεί την ελευθερία.

Η βέβηλη δυτική του σκέψη έτρεξε στο μαγνητόφωνο που θα ήθελε να έχει εκείνη τη στιγμή ώστε να μη χάσει ούτε μια από αυτές τις λέξεις. Αργότερα κατάλαβε πως το μόνο που δε χρειαζόταν ήταν το μαγνητόφωνο. Όχι μόνο δεν είχε χάσει καμιά, αντίθετα όλες αυτές τις λέξεις θα τις θυμότανε και θα τις κουβάλαγε μαζί του για πάντα.

Συνέχισε να κρατά το βλέμμα του καρφωμένο στα μάτια του γέροντα. Είχε την εντύπωση πως στο αχαράκωτο πρόσωπο διέκρινε ένα μειδίαμα. Ίσως να υπήρχε, ίσως να το έβλεπε εκείνος επειδή έτσι το ήθελε.

Ο μοναχός του έκανε νόημα πως έπρεπε να φύγουν. Αισθάνθηκε δυστυχής, ήθελε κι άλλο. Δεν ήθελε να αποχωριστεί αυτή τη παρουσία. Έριξε ένα βλέμμα στο μοναχό που με ένα νεύμα των φρυδιών επέμενε στο αίτημά του και ξαναγύρισε το βλέμμα του στο πρόσωπο του γέροντα με θλίψη, σα να το έβλεπε για τελευταία φορά.

Αισθάνθηκε μια παρόρμηση να πλησιάσει περισσότερο το γέροντα και ένοιωσε πως εκείνος του έδινε την άδεια. Με μια κίνηση τέντωσε το κορμί του και ξάπλωσε πέφτοντας μπροστά έτσι ώστε το κεφάλι του να φτάσει ακριβώς μπροστά στα πόδια του γέροντα. Σχεδόν είχε αγγίξει το ρούχο του. Δίπλα κατάλαβε το μοναχό να παραμερίζει ταραγμένος. Έμεινε εκεί ακίνητος διεκδικώντας την επαφή που είχε βάλει στο μυαλό του πριν ημέρες.

Αισθάνθηκε το χέρι του γέροντα ν' αγγίζει το κεφάλι του. Για την ακρίβεια δεν ήξερε αν αυτό ήταν άγγιγμα χεριού. Ίσως ήταν η ιδέα του, ίσως ήταν ένα φύσημα ανέμου, μια αύρα, κάτι που δεν μπορούσε να προσδιορίσει επειδή δεν το είχε ξανασυναντήσει.

Δεν μπορούσε να πει με σιγουριά πως εκείνη η επαφή ήταν τόσο μοναδική επειδή το χέρι του γέροντα είχε κάποια ιδιαιτερότητα ή επειδή εκείνος το ήθελε τόσο πολύ. Εκείνο που ήξερε ήταν πως αισθανόταν το είναι του να πάλλεται και να δονείται απολαμβάνοντας παράλληλα μια αταραξία και μια ανακούφιση που ποτέ δεν είχε ξανανιώσει.

Δεν μπορούσε να προσδιορίσει το χρόνο που έμεινε σ' εκείνη τη θέση. Η επόμενη εικόνα που κατέγραψε το μυαλό του ήταν το ταβάνι του δωματίου του ενώ ακουγόταν το καμπανάκι της βραδινής προσευχής.

Μήπως κοιμήθηκα, αναρωτήθηκε, μήπως τα είδα όλα στον ύπνο μου.

Σηκώθηκε και κατέβηκε στη μεγάλη αίθουσα. Πήρε τη θέση του. Όλα ήταν όπως πάντα στη θέση τους. Ο ηγούμενος στο μαξιλαράκι του στη μέση του ανατολικού τοίχου. Τα κεριά, οι μοναχοί, οι ψαλμωδίες.

Έκλεισε τα μάτια του και άφησε ένα παρατεταμένο αναστεναγμό να βγει ηχηρά από μέσα του. Ο ήχος ταίριαξε με τη ψαλμωδία. Αισθάνθηκε πως ο αναστεναγμός συμμετείχε στη τελετουργία. Αυτό του άρεσε. Συνέχισε να παράγει ήχους προσπαθώντας να ακολουθήσει τις άλλες φωνές. Άφησε τη λυτρωτική διαδικασία να τον πα-

ρασύρει. Εκείνη η νύχτα ήταν διαφορετική, πραγματικά διαφορετική.

Όταν ήρθε η ώρα να φύγει χαιρέτισε έναν-έναν όλους τους μοναχούς μοιράζοντας ευχαριστίες στα Θιβετιανά που είχε μάθει από το μεταφραστή-μοναχό. Παρέδωσε το ράσο και ξαναφόρεσε τα ρούχα του που του φάνηκαν ξένα. Ήθελε πολύ να ξαναδεί τον ηγούμενο αλλά δεν μπόρεσε. Δεν επέμεινε ξέροντας πως του είχε γίνει ήδη μεγάλη τιμή.

Βγαίνοντας από τη κεντρική πόρτα αγκάλιασε το μοναχό-μεταφραστή και τον ευχαρίστησε ιδιαίτερα. Εκείνος του δώρισε ένα κομμάτι κίτρινο πανί λέγοντάς του πως αυτό θα του θυμίζει το μοναστήρι και θα τον βοηθά τις ώρες τις περισυλλογής.

Ήθελε να του προσφέρει κάτι σε ανταπόδοση όμως δεν είχε τίποτα που να ταίριαζε ή να ήταν χρήσιμο στο μοναχό.

Τον αγκάλιασε και τον φίλησε στα δυο μάγουλα λέγοντάς του πως μ' αυτό το τρόπο εκδηλώνουμε την αγάπη τους στην πατρίδα του.

Ο μοναχός χαμογέλασε ευχαριστημένος και του ευχήθηκε καλή τύχη.

Φεύγοντας έριξε μια ακόμη ματιά στο τεράστιο κτίριο του μοναστηριού.

Δε θα ξαναγύριζε εκεί, το ήξερε.

Δεν θα ξανάβλεπε ποτέ εκείνο το τοπίο κι εκείνα τα πρόσωπα.

Δεν ήξερε πόσα από εκείνα που είχε ζήσει θα άντεχαν στο χρόνο.

Δεν ήξερε αν οι εμπειρίες του θα διατηρούσαν τη γοητεία τους ή αν θα ξεθώριαζαν.

Δεν ήξερε αν τελικά η επιλογή των μοναχών να εγκαταλείψουν τη κοσμική ζωή ήταν σωστή ή λάθος.

Εκείνο που ήξερε ήταν πως τα λόγια του γέροντα ήταν σοφά. Αδιάφορα από κάθε τι άλλο εκείνα τα λόγια ήταν αλήθειες. Μεγάλες αλήθειες.

Ο οδηγός του τον περίμενε στο μικρό όχημα και πήρε το δρόμο της επιστροφής χωρίς απρόοπτα αυτή τη φορά.

Το ξενοδοχείο στο Κατμαντού του φάνηκε ακόμη περισσότερο πολυτελές από ότι την πρώτη φορά κι εξαιρετικά ζεστό. Τα χέρια του και τα πόδια του είχαν γεμίζει χιονίστρες. Πονούσε αλλά δε γκρίνιαζε. Η εμπειρία στα χιονισμένα Ιμαλάια άξιζε το κόπο.

Κοιτούσε το βουνό πίσω από τζάμι του παραθύρου του άνετου και ζεστού δωματίου και αναλογιζόταν τις ημέρες που είχε περάσει πάνω σ' αυτό το βουνό.

Άλλο να το βλέπεις κι άλλο να το περπατάς, μονολόγησε.

Δεν είχε να κάνει τίποτ' άλλο εκεί.

Την επόμενη ημέρα πετούσε για την Αθήνα.

ΧΙ.

Έβαλε το κλειδί στη κλειδαριά και το γύρισε. Η πόρτα άνοιξε και πάτησε το πόδι του μέσα στο σπίτι. Άπλωσε το χέρι του και πίεσε το διακόπτη για ν' ανάψει το φως. Τίποτα. Ο γενικός θα είναι κλειστός, σκέφτηκε κι έψαξε στη τσέπη του για τον αναπτήρα του. Άφησε τη βαλίτσα του και με το φως τις φλόγας του αναπτήρα προχώρησε προς το διάδρομο όπου βρισκόταν ο διακόπτης του ηλεκτρικού.

Το βλέμμα του έπεφτε διαδοχικά σε κάθε σημείο της διαδρομής αναγνωρίζοντας έπιπλα, αντικείμενα, πόρτες και τοίχους. Το σπίτι του έμοιαζε με φάντασμα στο φως της αδύναμης φλόγας που τρεμόπαιζε καθώς βημάτιζε αργά.

Ένοιωσε παράξενα. Ήταν το σπίτι του, ήταν ο χώρος που είχε ζήσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του και τώρα το έβλεπε σα κάτι ξένο.

Έφτασε στο διακόπτη και τον ανέβασε, άναψε τα φώτα και ξανακοίταξε όλα όσα είχε προλάβει να δει στο φως της φλόγας του αναπτήρα.

Αισθάνθηκε καλύτερα αναγνωρίζοντας το χώρο όπως τον είχε αφήσει πριν πέντε χρόνια.

Τα παιδιά του είχαν φροντίσει να μείνουν όλα στη θέση τους. Αυτά άλλωστε φρόντιζαν τους λογαριασμούς και τη καθαριότητα.

Συνέχισε να κοιτάζει γύρω του.

Ήταν το σπίτι του, ο χώρος του και του είχε λείψει.

Πήγε στη κουζίνα, γέμισε ένα ποτήρι κρύο νερό και γύρισε στο σαλόνι. Κάθισε στο καναπέ και άναψε ένα τσιγάρο.

Όλα όσα υπήρχαν γύρω του αποτελούσαν μέρος της ζωής του. Αναπόλησε περιόδους και πρόσωπα που ήταν συνδεδεμένα με τα αντικείμενα που έβλεπε.

-Η ιστορία μου, μονολόγησε, η σκόνη που προσπάθησα να πετάξω από πάνω μου είναι εδώ. Η σκόνη μου, η δική μου σκόνη.

Όχι, δεν ήθελε ποτέ να την πετάξει στ' αλήθεια.

Ήταν δική του και δεν είχε λόγο να την απαρνηθεί. Αυτή η σκόνη είχε καταγράψει τη πορεία του. Καλή ή λάθος αυτή ήταν. Και δε σκόπευε να μετανιώσει για τα όσα είχε επιλέξει και τα όσα είχε κάνει.

Τώρα την ξανάβρισκε, για την ακρίβεια τη ξαναγνώριζε.

Πόσα πράγματα είχε μαζέψει εκεί μέσα που ήταν άχρηστα; Τα αναγνώριζε και παράλληλα αναγνώριζε τις ανάγκες που τον είχαν κάνει να τα αποκτήσει.

Πόσα πράγματα δεν είχε πετάξει επειδή του θύμιζαν κάτι;

Σήμερα ευτυχούσε επειδή δεν το είχε κάνει. Οι αναμνήσεις είναι πληγές, όμως είναι λατρεμένες αναντικατάστατες πληγές.

-Να 'μαστε λοιπόν ξανά στην αφετηρία, μονολόγησε. Ξαναγυρίσαμε εδώ απ' όπου ξεκινήσαμε όπως ο δολοφόνος γυρνά στο τόπο του εγκλήματος.

Άπλωσε το χέρι του και έπιασε το τηλεκοντρόλ του ηχοσυστήματος. Πάτησε το κουμπί.

Οι πρώτες νότες ακούστηκαν και η φωνή της Πιάφ γέμισε το δωμάτιο.

Non rien de rien.

Εκεί ακριβώς είχε μείνει πριν πέντε χρόνια.

Κούνησε το κεφάλι του, αυτό ήταν το τελευταίο πράγμα που είχε ακούσει πριν φύγει, αυτό ήταν τώρα το πρώτο πράγμα που τον συνέδεε με τη πραγματικότητα.

Non rien de rien.

Ήταν όμως όλα τα ίδια όπως τότε;

Όχι, τίποτα πια δεν ήταν το ίδιο. Όλα έμοιαζαν τα ίδια αλλά τίποτα δεν ήταν το ίδιο.

Σήκωσε το τηλέφωνο με σκοπό να ανακοινώσει την άφιξή του στα παιδιά του.

Έμεινε με το ακουστικό στο χέρι για λίγο και το ξανακούμπησε στη θέση του. Δεν ήθελε να μιλήσει ακόμη σε κανένα. Δεν ήθελε να επανέλθει τόσο απότομα πίσω.

Άφησε την Πιάφ στο Mylord και πήγε στη κρεβατοκάμαρα. Έβγαλε τα ρούχα του τα πέταξε στη πολυθρόνα κι έπεσε στο κρεβάτι.

Έκλεισε τα μάτια του και αφέθηκε στις εικόνες που πλημμύριζαν το μυαλό του.

Η άδεια μπαμπού πολυθρόνα στο μπιστρό στη Saint Michel, η στολή του Σαμουράι, το ξίφος που ποτέ δε βρήκε, ο τεράστιος μονόλιθος με τους κοχλίες στις άκρες, η πάνινη λευκή σεζλόγκ με τη κίτρινη και τη ξεθωριασμένη γαλάζια ρίγα, η μπανιέρα κι η λευκή μαρμάρινη γλάστρα με το λογχοειδές φυτό, το αλαβάστρινο πρόσωπο του γέροντα στο Θιβέτ, τα κιτρινοκόκκινα πανιά της γιορτής στο Νεπάλ, το λουλουδένιο στεφάνι στα μαλλιά της Λάιλα στο Πάκο-πάκο, το τζαζ κλαμπ στη Rue Moncie le Prince κι ο Ανδρέας, ο Μάθιου και η απίστευτη περιπέτεια στον Ειρηνικό.

Τι να γίνεται ο Ανδρέας, σκέφτηκε, τι να γίνεται η Λάιλα, τι να κάνει ο Μάθιου;

Τις επόμενες ημέρες ασχολήθηκε με το χώρο του. Μάζεψε σε σακούλες και σε κουτιά καθετί που δεν του ήταν χρήσιμο και γέμιζε το σπίτι του.

Συγκέντρωσε ένα μεγάλο σωρό βιβλία που δεν θεωρούσε σημαντικά και σχεδόν άδειασε τις ντουλάπες του από τα ρούχα που δε φορούσε. Ακόμη μάζεψε ένα σωρό αντικείμενα που του περίσσευαν όπως πιατικά,

μπιμπελό αλλά κι έπιπλα και τα έδωσε σε μια επιτροπή που συγκέντρωνε είδη για τους φτωχούς.

Ύστερα βάλθηκε να πετάξει ότι θεωρούσε άχρηστο. Πήρε σακούλες σκουπιδιών κι άρχισε να τις γεμίζει.

Όταν έφτασε σε ένα παλιό χαρτοφύλακα με παλιά χαρτιά και σημειώσεις η διάθεσή του για ξεκαθάρισμα άλλαξε. Αυτά τα χαρτιά ήταν η καταγραφή της ζωής του.

Είχε τη συνήθεια να κρατάει σημειώσεις, κάτι σαν ημερολόγιο, από δεκαεπτά χρονών. Σημείωνε και κατέγραφε όσα σημαντικά συνέβαιναν στη ζωή του. Έτσι κράταγε το νήμα με το παρελθόν του. Έτσι προσδιόριζε τις περιόδους και τα βήματα της εξέλιξής του.

-Κάποια στιγμή, σκέφτηκε, θα πρέπει να τα μελετήσω προσεκτικά.

Ανακάτεψε με το χέρι του το περιεχόμενο του χαρτοφύλακα και έπιασε ένα παλιό τετράδιο που βρισκόταν κάτω-κάτω.

Το άνοιξε και διάβασε.

«Σήμερα έγινα δεκατριών χρονών. Φέτος είναι μια καλή χρονιά, ο πατέρας πήρε προαγωγή και έτσι τώρα με τον μεγαλύτερο μισθό που θα παίρνει θα μπορούμε να τρώμε κρέας δυο φορές τη βδομάδα. Ο πατέρας εργάζεται σαν λογιστής σε μια μικρή εμπορική επιχείρηση. Εκείνα τα χρόνια ήταν δύσκολα για ολόκληρο το κόσμο και εμείς που ζούσαμε σε μια επαρχιακή πόλη μιας μικρής Ευρωπαϊκής χώρας ήταν φυσικό να νοιώθουμε τη δυσκολία αυτή περισσότερο. Πηγαίνω στο γυμνάσιο, στην πρώ-

τη. Για να μπορώ να βοηθώ το σπίτι πήγα σε νυκτερινό σχολείο και την ημέρα βοηθάω σε ένα κατάστημα τροφίμων, ένα μπακάλικο. Το καλό σ' αυτό ήταν ότι εκτός από το μεροκάματο, που το δίνω στο πατέρα μου, μαζεύω και αρκετά χαρτζιλίκια. Μ' αυτά μπορώ να παίρνω γλυκά και σοκολάτες που πολύ μου αρέσουν. Έτσι τώρα ζούμε κάπως πιο καλά από πέρυσι και αυτό μας δίνει κουράγιο για να πιστεύουμε πως και του χρόνου θα ήμασταν ακόμα καλύτερα από ότι φέτος.

Δουλεύοντας στο μπακάλικο, άρχισα να καταλαβαίνω και να βλέπω για πρώτη φορά πως ενώ εμείς τρώγαμε κρέας δυο φορές τη βδομάδα και μάλιστα ήμασταν ευχαριστημένοι γι' αυτό, υπήρχαν άνθρωποι που μπορούσαν να τρώνε κρέας δυο φορές την ημέρα. Βλέπω πως η μάνα δεν έλεγε την αλήθεια πως όλοι οι άνθρωποι ζούσαν όπως κι εμείς. Δεν ξέρω πόσο αληθινά είναι τα όσα μου λένε οι γονείς μου. Πρέπει να σκέπτομαι μόνος μου και να βγάζω τα δικά μου συμπεράσματα για το καθετί.»

Αυτή ήταν η πρώτη σελίδα από το τσαλακωμένο κίτρινο τετράδιο με το ξανθό αγγελάκι που χαμογελούσε στο εξώφυλλο.

Ήταν κάποτε δεκατριών χρονών. Αυτός ο ίδιος άνθρωπος ήταν κάποτε παιδί. Τίποτε πιο λογικό άλλωστε, όλοι μας υπήρξαμε παιδιά και ύστερα μεγαλώσαμε κι όμως κάτι δυσκόλευε αυτή την αποδοχή στο μυαλό του.

Έβλεπε εκείνη την περίοδο τόσο μακρινή που ήταν σαν να μην είχε υπάρξει, σαν να μην τον αφορούσε.

Μα μήπως δεν τον αφορούσε;

Πόσα τον χώριζαν από εκείνο το παιδί που ήταν κάποτε;

Γύρισε τις σελίδες αφηρημένα και στάθηκε κάπου στις τελευταίες εκείνου του τετραδίου.

Ήταν πέντε χρόνια αργότερα, τότε που είχε τελειώσει το σχολείο και άρχιζε τις σπουδές.

«Οι γονείς μου αποφάσισαν να με στείλουν στο Πανεπιστήμιο. Αυτό σημαίνει πως θα τους λείψουν πολλά για να μπορέσω να σπουδάσω. Ελπίζω πως θα τα καταφέρω και δεν θα πάνε χαμένες οι θυσίες τους. Τους ευγνωμονώ.

Ο πατέρας μου είπε δυο λόγια που δεν θα ξεχάσω ποτέ. Αυτό μου ζήτησε.

Μου είπε πως το να έχεις περισσότερα από όσα χρειάζεσαι είναι το ίδιο πρόβλημα με το να έχεις λιγότερα. Είναι όπως το βάρος, είπε, τα πολλά κιλά είναι το ίδιο με τα λειψά κιλά για το σώμα.

Ακούγεται παράξενο, όμως οφείλω να το θυμάμαι και θα το θυμάμαι»

Έκλεισε το τετράδιο και αναπόλησε εκείνες τις ημέρες που το παιδί του χωριού ξεκινούσε την αβέβαιη πορεία του στην πόλη και στον κόσμο.

Έβαλε το τετράδιο στο χαρτοφύλακα και τον έκλεισε.

Ξαναγύρισε στην καθημερινότητα και συνέχισε το ξεκαθάρισμα των αχρήστων.

Όταν ξανακοίταξε το σπίτι του χωρίς όλα όσα αποφάσισε να αποχωριστεί αισθάνθηκε καλύτερα.

-Δεν τα έχουμε, εκείνα μας έχουν, μονολόγησε. Τα στεγάζουμε, τα φροντίζουμε, μας πιάνουν το χώρο και τελικά μας είναι άχρηστα.

Μετακίνησε αρκετά από τα πράγματα που είχαν απομείνει στο σπίτι και τοποθέτησε το γραφείο του μπροστά στο παράθυρο έτσι ώστε όταν καθόταν εκεί να μπορεί να βλέπει έξω.

Διαμόρφωσε μια καινούργια κατάσταση ή τουλάχιστον το προσπαθούσε.

Στη μέση του καθιστικού είχε αφήσει εντελώς ελεύθερο το χώρο. Εκεί υπήρχε μόνο το μεγάλο χαλί. Ένας χώρος για να μπορεί να κάθεται και να σκέπτεται, ίσως και να διαλογίζεται.

Μετά το ταξίδι κι ιδιαίτερα μετά το Θιβέτ η ανάγκη του να ασχολείται με τον εσωτερικό του κόσμο είχε μεγαλώσει. Τώρα περνούσε αρκετές ώρες με κλειστά τα μάτια προσπαθώντας να αδειάσει το μυαλό του από κάθε τρέχουσα εφήμερη σκέψη και να επικοινωνήσει με το είναι του.

Είχε αναθεωρήσει αρκετές από τις απόψεις του ή καλύτερα είχε δει αρκετά πράγματα με άλλο μάτι.

Όλα αυτά είχαν επηρεάσει το τρόπο σκέψης του αλλά και τις αντιδράσεις του.

Ήξερε πως δεν υπάρχει μόνο άσπρο και μαύρο. Ήξερε πως το καλό και το κακό δεν είναι πάντα τόσο ξε-

κάθαρα. Είχε μάθει να βλέπει πίσω από τη βιτρίνα και να αναζητά τις απαντήσεις στην ουσία των πραγμάτων.

Ήξερε πως καθετί υπάρχει επειδή εξυπηρετεί κάτι, διαφορετικά χάνεται. Ήξερε πως τα πάντα αλληλεξαρτώνται και συμμετέχουν συνεργικά στο κάθε αποτέλεσμα.

Έτσι είχε μεταβάλει και πολλές απόψεις του παρελθόντος.

XII.

Καθόταν στο γραφείο του κι ανακάτευε κάποια από τα χαρτιά του όταν χτύπησε το κουδούνι της πόρτας. Ήταν ο Βαγγέλης, ο παιδικός φίλος και πρώην συνάδελφός του. Είχαν συμφωνήσει να βρεθούν και τον περίμενε.

Άνοιξε τη πόρτα και μετά τα πλατιά χαμόγελα αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν σταυρωτά.

-Που είσαι ρε χαμένε; είπε ο Βαγγέλης.

-Εδώ ρε, του απάντησε. Εδώ είμαι.

-Το κέρατό μου, συνέχισε ο Βαγγέλης, πέντε χρόνια ρε και δε πήρες ούτε ένα τηλέφωνο. Αϊ στο διάολο κωλόπαιδο. Έτσι κάνουνε ρε;

-Άσε τις παπαριές και παλουκώσου σε μια καρέκλα, του είπε εκείνος ενώ πήγαινε στη κουζίνα να βάλει καφέδες.

Ο Βαγγέλης κάθισε σε μια πολυθρόνα και κοίταξε γύρω του.

-Τι έγινε, αλλαγές βλέπω, είπε.

-Ναι, του απάντησε καθώς επέστρεφε στο σαλόνι με τα φλιτζάνια στα χέρια. Είπα να φέρω λίγο τα πάνω κάτω εδώ μέσα.

Του έδωσε το ένα φλιτζάνι και κάθισε στην διπλανή πολυθρόνα κρατώντας το άλλο.

-Λέγε τώρα τα νέα, του είπε χαμογελώντας.

-Τι να σου πω, απάντησε ο Βαγγέλης, εσύ να μου πεις. Εγώ δεν έχω νέα, όλα είναι όπως τα άφησες. Εσύ να μου πεις.

-Τι να σου πω, του απάντησε κάνοντας μια κίνηση κατανόησης σαν απάντηση στο ότι δεν είχε γίνει τίποτα εξαιρετικό από τότε που έφυγε, καλά ήτανε.

-Στο γραφείο κατέληξαν πως τη ψώνισες, του είπε ο Βαγγέλης.

-Κατά το κριτήριό τους, καλά το βάλανε, του απάντησε, για το μέτρο τους έτσι είναι. Τη ψώνισα. Ευτυχώς τη ψώνισα.

-Κάποιος είπε πως σε κλείσανε σε τρελάδικο, συνέχισε ο Βαγγέλης.

-Αυτός είναι ο Πετρόπουλος, τον διέκοψε.

-Σωστά, του απάντησε χαμογελώντας ο Βαγγέλης, και κάποιος άλλος είπε πως μάλλον έχεις πέσει στη πρέζα.

-Αυτή είναι η Αγγελοπούλου, τον ξαναδιέκοψε κατηγορηματικά.

Ο Βαγγέλης έγνεψε καταφατικά με το κεφάλι γελώντας.

-Α, ρε γαμώτο, είπε μορφάζοντας, μια ζωή τα ίδια. Δε θ' αλλάξουνε ποτέ αυτοί οι άνθρωποι.

-Έλα πες μου τα δικά σου, επέμεινε ο Βαγγέλης.

-Τι να σου πω, του απάντησε, γλίτωσα από όλα αυτά που είπες, γλίτωσα απ' όλους αυτούς τους ηλίθιους. Αυτό δε φτάνει;

-Μωρέ φτάνει και περισσεύει, συμφώνησε ο Βαγγέλης, όμως πες μου και τα παρακάτω.

-Καλά ήτανε ρε συ, του απάντησε. Καλά ήτανε. Καλά πέρασα. Πολλά γνώρισα και πολλά έμαθα. Έβγαλα πολύ σκουριά από πάνω μου. Άξιζε το κόπο. Δεν έχω μετανιώσει καθόλου.

Ο Βαγγέλης τον κοίταξε διερευνητικά.

-Καθόλου, καθόλου; ρώτησε.

-Ναι ρε, καθόλου. Ήταν η πιο σωστή πράξη που έκανα στη ζωή μου. Λυπάμαι μόνο που άργησα να το κάνω.

-Από γκόμενες τι έγινε, ρώτησε ο Βαγγέλης περιπαιχτικά.

-Μια ζωή το μυαλό σου στις γκόμενες ρε, του απάντησε. Πολλές γκόμενες, όσες γκόμενες γουστάρεις, τόσες γκόμενες που φτάνουν για να τις βαρεθείς, απάντησε ειρωνικά.

-Μη μου πεις πως τις βαρέθηκες, του είπε ο Βαγγέλης αγριεύοντας.

-Σχεδόν, του απάντησε σοβαρεύοντας, καλά είναι τα γκομενιλίκια αλλά έχει κι άλλα πράγματα που αξίζουν το κόπο και που τα έχουμε βάλει πολύ πίσω στις αξιολογήσεις μας.

-Κάτι μου λέει πως είσαι άρρωστος, είπε ο Βαγγέλης. Εσύ τα λες αυτά;

-Ναι ρε, του απάντησε. Έτσι είναι. Υπάρχουν κι άλλα. Ούτε πουριτάνεψα, ούτε έγινα θρησκευόμενος. Απλά διαπίστωσα πως μια ζωή ότι κάναμε, το κάναμε για τις γκόμενες. Φράγκα για τις γκόμενες, ντυσίματα για τις γκόμενες, ακριβά αυτοκίνητα για τις γκόμενες, γυμναστήρια για τις γκόμενες, μόστρες για τις γκόμενες, μέχρι και διάβασμα για τις γκόμενες κάναμε ρε μαλάκα.

-Μια ζωή υπερβολικός, του είπε επικριτικά ο Βαγγέλης.

-Γιατί ρε, συνέχισε εκείνος, ψέματα είναι. Κάτσε και σκέψου για μια στιγμή πως δεν υπάρχουν γκόμενες ή πως δε σου σηκώνεται και δεν μπορείς να πηδήσεις και τότε πες μου πόσα πράγματα από αυτά που κάνεις δε θα τα έκανες. Να σου πω εγώ, συνέχισε σα να είχε πάρει απάντηση, θα έχανες τα πόδια σου, θα σου έφευγε η γη από κάτω. Ρε κορόιδο μια ζωή όλα τα κάναμε για τις γκόμενες, για να μας γουστάρουνε, για να μας διαλέγουνε, δε το έχεις πάρει χαμπάρι;

Ο Βαγγέλης δεν είπε τίποτα.

-Καλές είναι οι γκόμενες, συνέχισε εκείνος ήρεμα, φτάνει να πάψουμε να τις βλέπουμε σα γκόμενες. Ωραία είναι και τα γαμήσια αλλά έχει και παρακάτω αυτή η ζωή.

-Δε σε αναγνωρίζω, του είπε ο Βαγγέλης πειραχτικά για να αλλάξει το κλίμα.

Άφησε μισό λεπτό να περάσει σιωπηλά ρουφώντας δυο γουλιές καφέ.

-Μερικοί από κει μέσα μου έχουνε λείψει, είπε εννοώντας τους παλιούς συναδέλφους του.

-Έχει και μερικά καλά παιδιά, είπε ο Βαγγέλης.

-Ναι, συμφώνησε, κι ο χώρος δουλειάς είναι και χώρος συναναστροφής. Κάποια μέρα θα έρθω μια βόλτα να τους δω.

-Πάντως τις προάλλες ο μεγάλος έλεγε πως αν αποφάσιζες να επιστρέψεις θα σου έδινε τη γενική διεύθυνση, είπε ο Βαγγέλης.

-Όχι, του απάντησε χαμογελώντας. Δε ξαναμπάνω στο λούκι ούτε με σφαίρες. Ούτε δεμένο με αλυσίδες δε θα με ξαναβάλουνε εκεί μέσα.

-Τέλος πάντων ξανασκέψου το, επέμεινε ο Βαγγέλης, άνθρωποι με τη δική σου πείρα δεν υπάρχουν. Θα μπορούσες να βγάζεις όσα θέλεις και θα σε παρακαλάγανε.

-Όχι, απάντησε σταθερά, δεν έχουν να μου δώσουν τίποτα που να το χρειάζομαι. Ο χρόνος μου είναι το πολυτιμότερο πράγμα που έχω και δεν το πουλάω. Δεν μπορούν ν' αγοράσουν ούτε ένα δευτερόλεπτο από το χρόνο μου. Δεν υπάρχουν τόσα λεφτά πάνω στη γη. Σοβαρά το λέω, δε πουλάω σε καμιά τιμή.

-Εντάξει, είπε ο Βαγγέλης, έτσι κι αλλιώς έχεις τόσα λεφτά που σου φτάνουν για μια άνετη ζωή.

-Κι' όμως, του απάντησε εκείνος, αν κι έχεις δίκιο στο ότι χωρίς λεφτά δε θα αποφάσιζα ποτέ να ξεκολλήσω από εκεί μέσα, τελικά αυτά τα λεφτά δεν είναι και τόσο απαραίτητα.

-Ε, πως δεν είναι, διαμαρτυρήθηκε ο Βαγγέλης. Χωρίς λεφτά δε μπορείς να κάνεις τίποτα.

-Κοίτα, του είπε κουνώντας δασκαλίστικα το δάκτυλο. Το σύστημα φέρνει μπροστά σου ένα σωρό άχρηστα είδη και σου λέει «ο γείτονας τα πήρε, μήπως τα θέλετε κι εσείς;», εσύ τη πατάς και λες «τα θέλω». Τότε εκείνο σου λέει «ωραία, δούλεψε να βγάλεις λεφτά για να τα πάρεις». Εσύ τη ξαναπατάς και πιάνεσαι στη παγίδα. Δουλεύουμε για να αγοράζουμε άχρηστα πράγματα που πιστεύουμε πως μας είναι απαραίτητα. Αυτό είναι το λάθος. Αυτά που πραγματικά χρειαζόμαστε είναι πολύ λίγα. Μόνο που το μαθαίνουμε αφού αποκτήσουμε τα πολλά.

Είχαν τελειώσει το καφέ κι η ώρα είχε προχωρήσει.

-Θα πάμε να τσιμπήσουμε; ρώτησε ο Βαγγέλης.

-Στο κουτούκι του Φάνη; είπε εκείνος ξέροντας ότι η απάντηση θα ήταν καταφατική καθώς εκεί ήταν το στέκι τους εδώ και τριάντα χρόνια.

Ο Βαγγέλης κούνησε καταφατικά το κεφάλι.

-Ελπίζω να έχει ανοίξει καινούργιο βαρέλι, είπε. Τη προηγούμενη βδομάδα είχε ένα σώσμα που δε πινότανε.

Φόρεσαν τα παλτά τους και βγήκαν στο δρόμο.

-Λοιπόν ξέρεις, του είπε, αυτή η κατάσταση δεν υπάρχει πουθενά στο κόσμο.

-Ποια; ρώτησε ο Βαγγέλης.

-Να αυτό, του απάντησε, το ταβερνάκι, το βαρέλι και η άνεση να πηγαίνεις με τα πόδια εκεί νυχτιάτικα χωρίς να φοβάσαι πως θα στη πέσουνε στο δρόμο.

-Ελλάδα, είπε ο Βαγγέλης.

-Ναι, Ελλάδα, επανέλαβε.

Κάθισαν στο τραπέζι πλάι στο τζάκι που ήταν και η μόνη θερμαντική πηγή του μαγαζιού ενώ η φωνή του Φάνη ακούστηκε από τη κουζίνα.

-Βρε καλώς τους μόνιμους που έχουνε γράψει απουσίες.

Πλησίασε χαμογελαστός σκουπίζοντας το χέρι του στη πετσέτα που είχε στον ώμο κι ύστερα το άπλωσε για χειραψία. Χαιρετήθηκαν και κάθισε μαζί τους.

-Τι έγινε ρε ψυχή, είπε ο ταβερνιάρης, χρόνια και ζαμάνια.

-Έλειπα, είπε εκείνος, στο εξωτερικό.

-Τι; δουλειές; ρώτησε ο ταβερνιάρης, εγώ ρώταγα άλλα εδώ ο δικός σου όλο μασημένα μου τα έλεγε.

-Δουλειές με φούντες, πετάχτηκε ο Βαγγέλης που ήθελε να κόψη τη κουβέντα.

-Άντε καλώς όρισες, είπε ο ταβερνιάρης και σηκώθηκε, πάω να φέρω τα συνηθισμένα.

Όταν απομακρύνθηκε γύρισε στο Βαγγέλη.

-Τι του έλεγες ρε του ανθρώπου; ρώτησε.

-Τι να του έλεγα, απάντησε ο Βαγγέλης, ότι στην έδωσε και τα βρόντηξες όλα. Δε θα καταλάβαινε και θα σε έβαζε με τους βλαμμένους.

-Δίκιο έχεις, του είπε, είναι καλός άνθρωπος αλλά δεν είναι για τέτοια.

Σε μερικά λεπτά το τραπέζι γέμισε πιάτα με μεζέδες και μια μπουκάλα κρασί με δυο ποτήρια.

-Πιάσε κι ένα ποτήρι για σένα Φάνη, φώναξε ο Βαγγέλης.

Ο Φάνης πήρε ένα ποτήρι και πλησίασε.

Ο Βαγγέλης γέμισε τα ποτήρια.

-Ελπίζω να λείει το κρασί, είπε στο Φάνη. Από το σώμα έβαλες;

-Ποιο σώμα κυρ Βαγγέλη, απάντησε ο Φάνης. Δοκίμασε να δεις. Το γιοματάρι είναι. Προχτές το άνοιξα. Πολύ καλό.

Τσουγκρίσανε κι ήπιανε μια γουλιά.

-Μμμ, καλό, είπε ο Βαγγέλης.

-Πολύ καλό, είπε εκείνος, μπράβο Φάνη. Πολύ καλό!

Το πρόσωπο του Φάνη έλαμψε. Η χαρά του ήταν ν' ακούει πως το κρασί του ήταν καλό.

-Σας το είπα, είπε. Ρούφηξε ότι υπήρχε στο ποτήρι του με μιας κι απομακρύνθηκε προς την κουζίνα χαρούμενος.

-Πες του πως το κρασί του είναι καλό και πάρ' του τη ψυχή, σχολίασε ο Βαγγέλης.

-Καθ' ένας έχει το δικό του τρόπο δικαίωσης, είπε εκείνος κουνώντας καταφατικά το κεφάλι.

-Πάντως το κρασί λέει, συμπλήρωσε ο Βαγγέλης.

-Αλίμονο σ' εκείνους που δεν ανακάλυψαν το δικό τους τρόπο, συνέχισε εκείνος. Ναι, το κρασί είναι καλό.

Είχαν ξεμπερδέψει με τα μεζεδάκια, είχαν πει ένα κιλό ρετσίνα κι είχαν θυμηθεί στα γρήγορα τους μισούς γνωστούς κι όλες τις γυναίκες της ζωής τους. Είχαν κάνει όλα τα κουτσομπολιά και τα πικρόχολα σχόλια για πρόσωπα και καταστάσεις, είχαν θάψει τους μισούς συναδέλφους τους στη δουλειά κι είχαν απλωθεί σα τις ανέμελες καρακατίνες σιγοτραγουδώντας ότι έπαιζε το κασετόφωνο του Φάνη όταν ο Βαγγέλης έριξε τη βόμβα.

-Είδες ρε γαμώτο ο Ανδρέας, είπε.

-Τι έγινε, ρώτησε εκείνος ανυποψίαστος.

Ο Βαγγέλης ξενέρωσε ακαριαία και ανακάθισε στη καρέκλα του.

-Δεν έμαθες τίποτα, τον ρώτησε εξαιρετικά ανήσυχος.

-Όχι, τι έγινε, είπε εκείνος.

Ο Βαγγέλης έχασε το χρώμα του.

-Δεν το ήξερα, του είπε.

-Τι έγινε ο Ανδρέας ρε, ξαναρώτησε εκείνος.

-Δεν είναι ο κατάλληλος χώρος για να σου πω, είπε ο Βαγγέλης σκύβοντας.

Τότε κατάλαβε πως κάτι πολύ κακό είχε συμβεί. Πετάχτηκε από τη θέση του, πλησίασε το πρόσωπό του στο πρόσωπο του Βαγγέλη κι εντελώς σοβαρά του είπε:

-Λέγε ρε τι έπαθε;

Ο Βαγγέλης βούρκωσε κι έμεινε αμίλητος.

Εκείνος τον έπιασε από το γιακά.

-Μίλα ρε συ, του είπε, τι έγινε;

-Μας άφησε, έφυγε πριν τρεις βδομάδες, απάντησε ο Βαγγέλης, νόμιζα πως το είχες μάθει.

-Εκείνος έμεινε ακίνητος με τα μάτια καρφωμένα στα μάτια του Βαγγέλη.

-Όχι, είπε, όχι.

Δε μπορούσε να το πιστέψει. Ο Ανδρέας ήταν η προσωποποίηση της υγείας και της χαράς. Δεν ήταν δυνατόν να είχε χαθεί έτσι ξαφνικά. Είχαν μιλήσει τελευταία φορά πριν περίπου έξη μήνες κι ήταν περίφημα. Τι είχε συμβεί;

-Πως έγινε, τι έπαθε, ρώτησε δαγκώνοντας τα χείλη του.

-Εγκεφαλικό, εγκεφαλική αιμορραγία, είτε ο Βαγγέλης. Εντελώς ξαφνικά, χωρίς καμιά προηγούμενη ενόχληση. Έπινε καφέ και λιποθύμησε. Δε συνήλθε ποτέ.

-Τι μου λες γαμώτο, είπε εκείνος πιάνοντας με τα χέρια το πρόσωπό του.

-Ο Πωλ μας τα είπε, συνέχισε ο Βαγγέλης, μαζί ήταν και κουβεντιάζανε όταν το έπαθε.

-Όχι, ξαναείπε εκείνος, δεν είναι δυνατόν.

-Τον πήγαν στο νοσοκομείο, συνέχισε ο Βαγγέλης, και σε δυο μέρες τελείωσε.

Ακούμπησε το δεξί του αγκώνα στο τραπέζι και στήριξε το κεφάλι του στο χέρι κλείνοντας τα μάτια. Από τα δαγκωμένα χείλη του βγήκε ένα «Πω, πω» ενώ περνούσαν μπροστά του με αστραπιαία ταχύτητα όλες οι εικόνες από όσα είχαν ζήσει μαζί τη τελευταία φορά στο Παρίσι.

Το μέτωπό του είχε γίνει χωράφι οργωμένο από τις ρυτίδες.

-Πω, πω, ξαναείπε ενώ ο Βαγγέλης είχε βάλει τα κλάματα.

XIII.

Το ταξίδι με το παλιό λεωφορείο από το λιμάνι μέχρι το πρωτάτο μόλις είχε ολοκληρωθεί. Είχαν περάσει δυο μήνες από το βράδυ στη ταβέρνα του Φάνη με το Βαγγέλη. Είχε ακολουθήσει ένα ταξίδι στο Παρίσι και μια επίσκεψη με λίγα λουλούδια στο κοιμητήριο.

Τώρα, βάνιζε στο Όρος ξεμπερδεύοντας το τελευταίο μέρος του κουβαριού του.

Μπορεί να μην είχε αλλάξει απόψεις για βασικά θρησκευτικά ζητήματα. Μπορεί να μη πίστευε σε μια μετά θάνατο ζωή, όμως είχε πάψει να βλέπει τις θρησκείες μόνο σα μηχανισμούς εξουσίας.

Συνέχιζε να βλέπει τα πολλά προβλήματα που δημιουργούσαν τόσο ο φανατισμός όσο και οι μέθοδοι συντήρησης της συγκεκριμένης κοινωνικής δομής, όμως τώρα έβλεπε και μια άλλη πλευρά που παλιότερα αγνοούσε.

Έβλεπε μια άλλη πρόταση ζωής απαλλαγμένη από το άγχος της καθημερινής ζωής, μια πρόταση αντιστάθμισμα στον απόλυτο ευτελισμό που οδηγούσε το δυτικότροπο οικονομίστικο καταναλωτικό μοντέλο της γκλαμουριάς, της αυθάδειας, της απαιδευσίας, της πρόκλησης και της υποβάθμισης κάθε ανθρώπινης αξίας.

Έφερνε στο μυαλό του τις μορφές των Θιβητιανών μοναχών και θυμότανε τις ιστορίες που είχε διαβάσει για τους φωτισμένους Αγιορίτες που με μοναδικό όπλο τη προσευχή και την άρνηση της συμμετοχής στο κοσμικό γίνεσθαι είχαν αποκαλύψει απίστευτες δυνάμεις.

Αναγνώριζε το ρόλο των θρησκειών στη διατήρηση αξιών και στην ανακοπή του αχαλίνωτου ευδαιμονισμού που οδηγεί στη παρακμή. Έβλεπε στην εγκράτεια και την εσωτερική πειθαρχία ένα μεγάλο μυστικό, άγνωστο στο σύγχρονο άνθρωπο.

Ένα μυστικό που συνέδεε όλες τις θρησκείες αλλά και τις αρχαίες φιλοσοφικές δομές μεταξύ τους.

Τώρα θεωρούσε πως χωρίς τις θρησκείες ο κόσμος δεν θα ήταν καλύτερος κι αυτό το πίστευε χωρίς να παραγνωρίζει τις όποιες αρνητικές επιπτώσεις δημιουργούσαν παράλληλα.

Έβλεπε μια άλλη πρόταση ζωής, περισσότερο χαλαρή και ήρεμη. Μια ζωή που έκανε τους ανθρώπους κοινωνικότερους και λιγότερο ανταγωνιστικούς.

Άλλωστε όπως είχε πει πολλές φορές αν οι θρησκείες δεν εξυπηρετούσαν κοινωνικές ανάγκες θα είχαν σβήσει. Υπήρχαν επειδή ήταν απαραίτητες. Αυτό πίστευε πως είναι νομοτέλεια.

Έτσι έφτασε στο Όρος θέλοντας να βιώσει ένα κομμάτι αυτής της ιδιαιτερότητας.

Τακτοποίησε τα σχετικά με την άδεια παραμονής και το ίδιο απόγευμα έφτασε με ένα τζιπ στη μονή που είχε αποφασίσει από καιρό να επισκεφθεί.

Η επαφή και η επικοινωνία με το φωτισμένο ηγούμενο της μονής ήταν εξαιρετικά εύκολη. Ο άνθρωπος αυτός ήταν απλός, ευπροσήγορος και διαθέσιμος για συζήτηση. Ήταν εντελώς διαφορετικός από το γέροντα του Θιβέτ.

Αισθάνθηκε την ανάγκη να τον πλησιάσει με σεβασμό και ταυτόχρονα αισθάνθηκε υποχρεωμένος να είναι απόλυτα ειλικρινής μαζί του.

-Γέροντα, του είπε, δεν είμαι θρησκευόμενος. Είμαι περίεργος. Θέλω να μάθω για τους φωτισμένους πατέρες που είχαν το προορατικό χάρισμα και την ικανότητα να θεραπεύουν. Αυτό με έφερε εδώ και θέλω να το εξομολογηθώ εξ αρχής.

-Δε νομίζω πως αυτό που σε έφερε μπορεί να είναι απλή περιέργεια, του απάντησε ο ηγούμενος. Θα πρέπει να ψάξεις μέσα σου βαθύτερα.

-Νομίζω, του απάντησε, πως έχω ψάξει αρκετά. Δε πιστεύω σε μετά θάνατο ζωή, σε ύπαρξη ψυχής και σε δευτέρα παρουσία. Δε πιστεύω σε παραδείσους, σε κόλασεις και σε δαίμονες. Πιστεύω ότι όλα αρχίζουν και τελειώνουν σ' αυτή τη ζωή.

Ο ηγούμενος κούνησε το κεφάλι του.

-Αν, σου πω, του είπε ύστερα από μια μικρή παύση, τις ιστορίες των φωτισμένων αγίων γερόντων θα ικανοποιηθείς αρκετά ώστε να φύγεις;

-Ίσως, του απάντησε. Ίσως όχι. Μάλλον όχι. Θα ήθελα να μείνω λίγο για να δω πως είναι εδώ η ζωή σας.

-Το φαντάστηκα, είπε ο γέροντας, μάλλον θέλεις κάτι περισσότερο. Αλήθεια πιστεύεις πως όλοι εμείς που αφιερώσαμε τη ζωή μας στο Κύριο είμαστε ψυχοπαθείς;

-Δεν θα το έλεγα, απάντησε αμέσως. Δε θα το έλεγα καθόλου μάλιστα. Πιστεύω πως κάτι πολύ σημαντικό έχετε ανακαλύψει και μακάρι να μπορούσα να το ανακαλύψω κι εγώ.

Ο ηγούμενος κούνησε το κεφάλι του καταφατικά.

-Μείνε, του είπε, είμαι βέβαιος πως θα ανακαλύψεις πολλά πριν μας αφήσεις.

-Σας ευχαριστώ, είπε εκείνος.

Ο ηγούμενος συμπλήρωσε.

-Μπορούμε να γνωρίζουμε μόνο όσα είναι αρκετά για την ύπαρξή μας. Αν το πριν και το μετά συμπεριλαμβανόταν σε αυτά θα το γνωρίζαμε. Προφανώς δεν είναι. Τι υπάρχει και αν υπάρχει είναι πέρα από τις δυνατότητές μας και καλύτερα να περιοριζόμαστε σε όσα μπορούμε να κατανοήσουμε.

Για κάποιο λόγο που δεν μπορούμε να κατανοήσουμε ακριβώς ερχόμαστε σε αυτό τον κόσμο. Κάποιο έργο επιτελούμε και μάλιστα, προκειμένου να το επιτελέσουμε μας παρέχονται κάποιες χαρές, κάποιες ικανο-

ποιήσεις, ας τις χαρούμε και ας αφήσουμε τα υπόλοιπα για τότε που θα έρθει η ώρα τους. Συλλογίσου αν θέλεις πάνω σ' αυτή τη σκέψη.

Η ζωή στη μονή ξεκινούσε τα χαράματα με λειτουργία, συνεχιζόταν το μεσημέρι με λειτουργία και τελείωνε το βράδυ με λειτουργία. Τις περισσότερες μέρες είχε και τη νύχτα λειτουργία.

Ότι χρόνος απέμενε ήταν χρόνος δουλειάς και προσευχής. Θυμήθηκε το Θιβέτ. Η ίδια γαλήνη, η ίδια ηρεμία. Όχι όμως το ίδιο τοπίο.

Οι συζητήσεις με τους γέροντες ήταν καθημερινές και πολύωρες. Τα συμπεράσματά του ποικίλα και κάποτε αντιφατικά. Κάποτε έπληττε, κάποτε έβρισκε μεγάλο ενδιαφέρον.

Καθημερινά αποκωδικοποιούσε πράγματα που για χρόνια κυκλοφορούσαν συγκεχυμένα στο μυαλό του.

Αναγνώριζε τις αξίες της διδασκαλίας του Ιησού και τη σημασία τους στη δόμηση μιας κοινωνίας πραγματικής ευημερίας. Αναγνώριζε τη σημασία των περιορισμών και τη κατάταξη πράξεων στις αμαρτίες. Κατανοούσε τη σημασία της προσευχής και το νόημα της αυταπάρνησης. Έβλεπε την αυτοπειθαρχία της νηστείας και της αγρυπνίας.

Καταλάβαινε πως αν οι επιταγές αυτές αποτελούσαν κοινωνικό δεδομένο, η κοινωνία θα λειτουργούσε πολύ καλά. Καταλάβαινε γιατί αυτά όλα είχαν προστα-

τευτεί από ένα «μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι» όταν πριν δυο χιλιάδες χρόνια ήταν αδύνατο να γίνουν κατανοητά από τους πολλούς. Καταλάβαινε πως η παιδεία και η γνώση της εποχής εκείνης δεν άφηναν περιθώρια.

Οι συζητήσεις με τον ηγούμενο είχαν γίνει συχνές. Άκουγε τα λόγια του και πίσω από αυτά έβλεπε τη σημασία τους στο καθημερινό γίνεσθαι.

Αν ο κόσμος ζούσε έτσι θα ήταν αγγελικός.

Ο παράδεισος θα ήταν επί γης.

Η σοφία του Ιησού ήταν Θεία. Εκείνα τα χρόνια δεν ήταν καθόλου απλό ένας ανθρώπινος νους να φτάσει τόσο μακριά.

Ακόμη κι αν δεν ήταν Θεός, δεν είχε σημασία. Ο λόγος του ήταν Θεϊκός ή όπως θα έλεγε κάθε άθρησκος τουλάχιστον φωτισμένος.

Όταν έλεγε, αγάπα τον πλησίον σου ως εαυτόν, ουσιαστικά έλεγε όχι στην αλαζονεία, όχι στη βία.

Όταν έλεγε ο έχων δυο χιτώνας να δίνει τον ένα, ουσιαστικά έλεγε όχι στην απληστία, όχι στην ασπλαχνία.

Όταν έλεγε, μελετάτε τας γραφάς, ουσιαστικά έλεγε όχι στην απαιδευσία, όχι στην αμάθεια.

Όταν ζητούσε εγκράτεια, ουσιαστικά έλεγε όχι στο πόθο, την ασυδοσία και την ασέλγεια.

Όταν έλεγε ακολουθήστε με και θα μπορείτε να κάνετε όσα κάνω κι εγώ, ουσιαστικά έλεγε πως ο άνθρω-

πος έχει απεριόριστες δυνάμεις που μπορεί να αποκαλύψει ακολουθώντας συγκεκριμένο τρόπο.

Δεν είχε λοιπόν τίποτα μεμπτό αυτή η διδασκαλία, οι ενστάσεις του εστιάζονταν πια μόνο σε ζητήματα που αφορούσαν στο τρόπο λειτουργίας των οργανωμένων εκκλησιών.

Εκεί έβρισκε προβλήματα και δυσανασχετούσε. Η απόσταση που διέκρινε ανάμεσα στη θεωρεία και στα δρώμενα ήταν τεράστια.

Ήταν απόλυτα πεισμένος πως μόνο οι μοναχοί είχαν δικαίωμα να ονομάζονται εκπρόσωποι του Θεού τους.

Αδιάφορα με το πως καταλάβαινε κανείς αυτό το Θεό ένα ήταν βέβαιο. Οι μοναχοί προσπαθούσαν πραγματικά να ζήσουν ακολουθώντας τις επιταγές του.

Έφυγε από το Όρος αφού είχε ξεκαθαρίσει οριστικά το ζήτημα θρησκείας.

Δεν ήξερε αν θα ξαναγύριζε ποτέ εκεί αν και κάτι μέσα του έλεγε πως κάποια στιγμή τα βήματά του θα τον οδηγούσαν και πάλι σ' αυτό το μονοπάτι.

Ουσιαστικά είχε καταλήξει. Δεν ήξερε αν αυτή η πρόταση ζωής ήταν η καλύτερη, μπορούσε όμως να πει πως ήταν προτιμότερη από εκείνη της δυτικής καταναλωτικής ευδαιμονίας.

Δεν ήξερε αν ήταν πανάκια, μπορούσε όμως να πει πως ήταν τροχοπέδη στην αχαλίνωτη κι ασύδοτη οικονο-

μίστικη άποψη που εξουθένωνε τον άνθρωπο φορτώνοντάς τον άγχος και αγωνία.

Άγχος και αγωνία για την απόκτηση μεγαλύτερου κέρδους που τελικά θα κατέληγε στη σπατάλη για την αγορά απόλυτα άχρηστων ειδών και υπηρεσιών.

Δε μπορούσε να κατανοήσει απόλυτα τη σημασία και τη σκοπιμότητα τη εγκράτειας και της άρνησης της ερωτικής ζωής. Δεν μπορούσε να πει με σιγουριά αν οι ατέλειωτες ώρες προσευχής και τελετουργιών ήταν σκόπιμες.

Εκείνο που έβλεπε ήταν η διαφορά ανάμεσα στους γαλήνιους μαυροφορεμένους γέροντες και στους καλοντυμένους γιάπηδες που δυο φορές το χρόνο έτρεχαν στα κέντρα χαλάρωσης της Ελβετίας για να απαλλαγούν από το στρες που τους είχε χρεώσει το πανάκριβο Rolex τους.

Έβλεπε τη σχέση ανάμεσα στο Μαρξιστικό μοντέλο και τη φιλοσοφική πρόταση των θρησκειών. Αντιλαμβανόταν πως για πολλούς ήταν αναγκαίο η πρόταση να περιέχει τα μυστικιστικά μέρη των θρησκευτικών λατρειών. Μπορούσε να ξεχωρίσει την ουσία από τα περιττά.

Αισθανόταν πως για τον ίδιο δεν υπήρχε λόγος μεταφυσικών πρόσθετων προκειμένου να προσεγγίσει την ουσία, καταλάβαινε όμως πως αφού αυτά συνέχιζαν να υπάρχουν ήταν σημαντικά για κάποιους άλλους.

Ο κόσμος προχωρούσε με το δικό του βήμα. Όλα γινόντουσαν στην ώρα τους, όταν ήταν ώριμα. Έτσι ήταν πάντα.

Όταν ήρθε η ώρα να φύγει επισκέφτηκε τον ηγούμενο για να τον ευχαριστήσει και να τον αποχαιρετήσει. Τον συνάντησε στο μικρό καθιστικό της μονής.

-Χαίρομαι που σε γνώρισα, του είπε ο ηγούμενος.

-Κι εγώ χάρηκα πολύ, απάντησε.

-Πως ήταν η εμπειρία σου, τον ρώτησε ο ηγούμενος.

-Θα έλεγα ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, του απάντησε. Παρά τις δομημένες επιστημονικές μου θεωρίες ομολογώ ότι θα ξαναμελετήσω αρκετά πράγματα.

-Είμαι βέβαιος πως θα το κάνεις, του απάντησε ο ηγούμενος και συνέχισε. Από όσα γνωρίσω και σε παρακαλώ να μου το βεβαιώσεις, η επιστήμη σήμερα είναι σε θέση να καταγράψει και να μελετήσει μόλις το τέσσερα τις εκατό του υπάρχοντος γενικότερα στο σύμπαν. Το υπόλοιπο το περιγράφει ως σκοτεινή ύλη και σκοτεινή ενέργεια. Σωστά;

-Μάλιστα, απάντησε εκείνος. Έτσι ακριβώς είναι.

-Συνεπώς, συνέχισε ο ηγούμενος, αυτή η σκοτεινή πλευρά σας είναι εντελώς άγνωστη και πραγματικά αναρωτιέμαι γιατί την είπατε σκοτεινή. Θα μπορούσε να είναι η φωτεινή πλευρά. Τότε θα μπορούσε να σας προβληματίσει ευκολότερα. Μήπως δηλαδή εκεί μέσα υπάρχει κάτι περισσότερο από το απόλυτο χάος, το τίποτα ή το άγνωστο.

Πραγματικά είναι τουλάχιστον τολμηρό όταν έχετε γνώση μόνο για το τέσσερα τοις εκατό να βγάξετε συ-

μπεράσματα για το σύνολο. Νομίζω ότι αυτό η επιστήμη δεν το δέχεται. Κάνω λάθος;

Εκείνος είχε μείνει με το στόμα ανοιχτό.

-Δεν κάνετε λάθος, του απάντησε. Όσα είπατε είναι σωστά, όσον αφορά στα συμπεράσματα, είναι γεγονός ότι τα γνωστά δεδομένα δεν είναι αρκετά τουλάχιστον κατά την αποδεκτή επιστημονική πρακτική.

-Χαίρομαι που συμφωνείτε, είπε με νόημα ο ηγούμενος. Να πάτε στην ευχή της Παναγίας και να μελετάτε, η μελέτη δεν είναι ποτέ άσκοπη. Επιτρέψτε μου να σας προσφέρω ένα ελάχιστο δώρο για να μας θυμάστε.

Του έδωσε ένα μικρό κομποσκοίνι και εκείνος το πήρε, τον ευχαρίστησε και πήρε το δρόμο της επιστροφής στον ..άλλο κόσμο.

-Τι είναι το πιο σημαντικό, σκεφτόταν καθώς το πλοίο απομακρυνόταν από το λιμάνι, η γνώση ή η χαρά;

Γιατί ακόμη κι αν η γνώση έχει ενστάσεις, ο σκοπός παραμένει η χαρά και αν αυτή η προσέγγιση, ακόμη κι αν δεν έχει επιστημονική θεμελίωση, αποτελεί παράγοντα που βοηθά στην συνύπαρξη, το ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο, την διάθεση για προσφορά, όλα δηλαδή όσα απαιτούνται για να ανοίξει ο δρόμος προς την χαρά, τότε καλύτερα να την ευχαριστήσουμε παρά να την πολεμάμε για να δικαιώσουμε τη γνώση.

XIV.

-Ο Μαρξ είχε έρθει πολύ νωρίς. Πρέπει να τρέξει ακόμη πολύ νερό στ' αυλάκι, είπε στο Μιχάλη προσπαθώντας να του δώσει το σίγμα των τελευταίων του εμπειριών.

-Θα μου επιτρέψεις να διαφωνήσω, απάντησε σθεναρά ο πάντα προσγειωμένος Μιχάλης, θα ήταν καλά αν ήταν τόσο απλά τα πράγματα. Η επέμβαση στα κοινά που προκύπτει από τη επίδραση των θρησκειών είναι μεγάλη και σαφώς αρνητική.

-Μιχάλη, του είπε, καταλαβαίνω τη θέση σου όμως για πολλούς ανθρώπους αυτός ο κώδικας είναι απαραίτητος προκειμένου να συμπεριφέρονται σαν κοινωνικά όντα.

-Αυτός ο κώδικας, απάντησε ο Μιχάλης, είναι η βασικότερη τροχοπέδη στην εξέλιξη. Αυτός ο κώδικας αναστέλλει και μεταθέτει κάθε δυνατότητα και κάθε προσδοκία για ένα καλύτερο αύριο. Όσοι τον ακολουθούν γίνονται βαρίδια και δυσκολεύουν τη πορεία.

Κατά βάθος ήξερε πως ο Μιχάλης είχε δίκιο και δεν είπε τίποτα, εκείνος όμως συνέχισε.

-Τι να τη κάνω τη γαλήνη που μου περιγράφεις όταν είναι βασισμένη πάνω σε μια ουτοπία;

Αυτοί οι άνθρωποι προσπαθούν να ξεπεράσουν το πρόβλημα του θανάτου ελπίζοντας μάταια σε μια άλλη ζωή. Είναι αστείο. Είναι αστείο να πιστεύεις πως με προσευχές και στερήσεις, πως με τη τήρηση ενός αυστηρού τρόπου ζωής θα αποκτήσεις το δικαίωμα ενός παράδεισου. Όχι είναι δειλία, είναι μια ιδιόμορφη υστερία για δειλούς και άτολμους. Ο αφορισμός του οικονομίστικου μοντέλου δε γίνεται με ξόρκια, θέλει πολύ εσωτερική δουλειά και πλούσιες γνώσεις. Θέλει αγώνα και προπά-ντων θέλει θάρρος. Τίποτα, έφτιαξαν ένα Θεό στα μέτρα τους και τον προσκυνάνε. Δεν έγινε ο άνθρωπος κατ' εικόνα και ομοίωση του Θεού. Ο Θεός έγινε κατ' εικόνα και ομοίωση του ανθρώπου.

Κούνησε το κεφάλι του.

-Καταλαβαίνω τι λες και δεν έχω αντιρρήσεις, του είπε, όμως ακόμη κι αυτή η ουτοπία δεν είναι προτιμότερη από ένα χάος όπου δεν υπάρχει φραγμός και καθένας κάνει ότι του καπνίσει;

-Προτιμώ το χάος από τις αλυσίδες που φτιάχνονται στο όνομα μιας μεγάλης ιδέας. Κάθε παραλογισμός, κάθε εξωφρενική εξουσία έχει την αρχή της στα υπερκόσμια. Ο υπερκόσμιος φόβος είναι ο μεγαλύτερος φόβος. Η υποταγή στην υπερκόσμια εξουσία είναι το πρώτο βήμα στην αποδοχή κάθε εξουσίας. Τα ξέρεις, μη με βάζεις να λέω πράγματα που τα έχουμε κουβεντιάσει τόσες φορές, είπε ο Μιχάλης.

Ο δογματικός αριστερός και άθρησκος λόγος του Μιχάλη ήταν αυστηρός και κατηγορηματικός.

Αισθανόταν πως ένα κομμάτι της μαγείας που τον είχε σαγηνέψει, χανόταν.

-Όλα είναι μια ουτοπία, είπε χαλαρά, κι ο καθ' ένας τρέχει πίσω από τη δική του. Αυτοί πίσω από δική τους κι εμείς πίσω από τις δικές μας.

-Δεν είναι το ίδιο, απάντησε ο Μιχάλης.

-Δε βαριέσαι, του είπε, λίγο πολύ το ίδιο είναι. Στο τέλος καθένας μετρά τη δική του συνέπεια με το δικό του μέτρο.

-Μόνο που μετρά και το προς τα που τραβάς, είπε ο Μιχάλης

-Σίγουρα, του απάντησε, συνυπολογίζοντας κάθε φορά και τις προθέσεις.

-Ναι, είπε ο Μιχάλης, κι αυτοί οδηγούν πάντα προς τα πίσω. Δεν υπάρχει καμιά περίπτωση στην ιστορία που να δραστηριοποιήθηκαν σε προοδευτική κατεύθυνση. Πάντα ήταν με το χειρότερο υπερσυντηρητισμό.

-Μιχάλη, του είπε σοβαρά, βλέπω τη θύελλα που φέρνει ο μεγάλος αδελφός, βλέπω το ζοφερό μέλλον που έρχεται. Βλέπω τους ανθρώπους να νοιάζονται μόνο για χρήμα και σεξ και τρομάζω. Ποια δύναμη νομίζεις πως μπορεί να αναχαιτίσει αυτή τη πορεία; Ποια δύναμη έχει τέτοια προοπτική; Φοβάμαι πως μετά την αποτυχία του υπαρκτού σοσιαλισμού να σηκώσει αυτό το φορτίο, δεν υπάρχει ζωντανή δύναμη να κάνει κάτι τέτοιο εκτός από την εκκλησία παρά τις όποιες επικινδυνότητες αυτό κρύβει.

Ο Μιχάλης κοκκίνισε και είπε θυμωμένα:

-Και μου λες να βάλω ανάχωμα στο μεγάλο αδελφό ποιόν; Το δεξί του χέρι; Όχι, δεν είναι δυνατόν ούτε η πιο αχαλίνωτη φαντασία να υποθέσει πως μπορεί να στηριχτεί μια τέτοια ανατροπή σε τόσο σαθρό έδαφος. Αν υπάρχει ένας σοβαρός κίνδυνος είναι να υποθέσουμε πως αυτοί που μας δίδαξαν την υποταγή, θα έρθουν να σώσουν τους υποταχτικούς από τους αφεντάδες. Το μόνο που μπορεί να μας συμβεί είναι να εναποθέσουμε ελπίδες στην ουτοπία παραλείποντας να αντισταθούμε στη λαίλαπα.

-Χρειαζόμαστε ένα ανάχωμα, Μιχάλη, του είπε.

-Αυτό που χρειαζόμαστε είναι να βρούμε τρόπο να χαλάσουμε τη μαγιονέζα της νέας τάξης, απάντησε ο Μιχάλης.

Κούνησε το κεφάλι του κάνοντας μια γκριμάτσα απογοήτευσης.

-Για να σώσουμε εκείνους που αδιαφορούν για τη σωτηρία τους, είπε ειρωνικά.

-Ο αγώνας γίνεται επειδή είναι καλός και τίμιος, του απάντησε ο Μιχάλης. Δεν γίνεται για το αποτέλεσμα. Άλλωστε πάντα έτσι ήταν. Σπάνια κάποιιοι μπόρεσαν να δουν τ' αποτελέσματα των αγώνων τους. Οι επόμενες γενιές όμως κάτι κέρδισαν κι' αυτό είναι η ουσία.

-Όλα καλά Μιχάλη, του είπε, όμως κάπου ξεφύγαμε. Βλέπεις τι γίνεται, καθένας κάνει ότι του γουστάρει και το βαφτίζει αγώνα και ταξική πάλη.

-Εντάξει, απάντησε ο Μιχάλης, όμως αν πρέπει κανείς να κάνει πρώτα διδακτορικό στον Μαρξισμό και μετά να βγει στο δρόμο...

-Δεν λέω κάτι τέτοιο, επέμεινε εκείνος, μιλάω για την υποχρέωση που πρέπει να προηγείται του δικαιώματος. Το ξέρεις καλά, συνέχισε, πως τα ξεσπάσματα αν δεν έχουν υπόβαθρο απλά εκτονώνουν την πίεση που ασκείται στην εξουσία και τελικά λειτουργούν σε βάρος των διεκδικήσεων.

-Ναι, συμφώνησε ο Μιχάλης, όμως τι θα γινόταν αν όλα περνούσαν ήσυχα και χωρίς αντίσταση. Αφού το μόνο συνταγματικό όπλο είναι οι εκλογές όμως πολλές φορές τα προβλήματα δεν μπορούν να περιμένουν. Τότε τι κάνουμε;

-Έτσι είναι, συμφώνησε κουνώντας το κεφάλι. Δεν διαφωνώ, όμως πρέπει να βλέπουμε το κίνδυνο. Πρώτα παίρνεις το δίπλωμα και μετά πιάνεις τιμόνι, αλλιώς...

-Ρε συ, απάντησε ο Μιχάλης, άντε πάλι να καταλήξουμε πως όλα είναι ζήτημα Παιδείας. Το έχουμε ξαναπεί αυτό.

-Εμμ και που το λέμε τι έγινε; Συμπλήρωσε και ζάρωσε τα χείλη του παραιτούμενος.

Ο Μιχάλης όμως, αν και σπάνιο γι' αυτόν, είχε ακόμη όρεξη για κουβέντα και συνέχισε.

-Φοβάμαι πως πρέπει να δούμε προσεκτικά όσα φανερώθηκαν τον τελευταίο καιρό και να ξαναβάλουμε κάτω τα πράγματα. Ως τώρα, τουλάχιστον οι περισσότε-

ροι, βλέπαμε πως ο εχθρός ήταν κρατική οντότητα με συγκεκριμένη δομή και ισχύ. Αντιπαρατασσόμαστε σε αυτό ξέροντας βέβαια πως από πίσω κρύβονταν οικονομικά συμφέροντα. Τώρα αυτό άλλαξε. Τα συμφέροντα βγήκαν μπροστά και χτυπάνε αλύπητα τους πάντες. Γι αυτό πρέπει να αλλάξουμε στόχευση κι αυτό δεν είναι απλό.

-Αλλάζουν γραμμή, συμπλήρωσε κοιτώντας αφηρημένα έξω από το παράθυρο, το μοντέλο που χρησιμοποιούσαν εξαντλήθηκε και δοκιμάζουν νέα κόλπα. Λέγαμε πως ο καπιταλισμός κάποια μέρα θα τρώει τις σάρκες του και να που ήρθε αυτή η μέρα. Μόνο που πριν φάει τις δικές του φαίνεται πως παλεύει να χορτάσει με τις δικές μας.

-Γι αυτό λέω πως δεν έχουμε την πολυτέλεια του χρόνου για να προηγηθεί η Παιδεία και να ακολουθήσει η αντίσταση, είπε ο Μιχάλης. Τώρα πρέπει να γίνει κάτι για να μη στηθεί το νέο μοντέλο που έχουν σχεδιάσει, γιατί αν το στήσουν, ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι, θα χρειαστούν άλλα πενήντα χρόνια για να τους ξεδοντιάσουμε.

Εκείνος κούνησε το κεφάλι δείχνοντας ότι δεν συμφωνούσε.

-Τι; Του είπε ο Μιχάλης

-Δεν το βλέπω τόσο απλά, απάντησε. Ανοίγονται περιθώρια για κάθε λογής μη συνειδητοποιημένες, ακόμη και προβοκατόρικες δράσεις που φέρνουν ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Καθένας λέει το μακρύ του και το

κοντό του κι αν αναζητήσεις το ζητούμενο του καθενός, τρέχα γύρευε τι θα ακούσεις. Φοβάμαι ότι οι πιθανότητες να συμβούν ανεξέλεγκτες ακρότητες είναι πολύ μεγάλες και ιστορικά έχουμε δυστυχώς τέτοια παραδείγματα.

-Κοίταξε, επέμεινε ο Μιχάλης, σωστό είναι αυτό που λες όμως δεν υπάρχει άλλη επιλογή. Αφήνοντας τα πράγματα στην τύχη τους το πρόβλημα βαθαίνει.

Καταλάβαινε ότι ο Μιχάλης είχε μείνει με τα όνειρα και τις δαφνοστόλιστες ουτοπίες της εφηβείας, τότε που βλέποντας τα στραβά αγωνιζόντουσαν να φτιάξουν έναν καλύτερο κόσμο.

Εκείνος είχε γίνει περισσότερο ορθολογιστής. Είχε αναγνωρίσει τις αδυναμίες και τις παγίδες στην εφαρμογή των προοδευτικών μοντέλων και πάνω απ' όλα είχε συνειδητοποιήσει πως αυτά δεν είχαν καμιά τύχη σε μια ανώριμη κοινωνία όπου ο καθένας νοιαζόταν μόνο για τον εαυτό του.

-Φίλε, του είπε, τα πράγματα έχουν αλλάξει. Ο εχθρός έχει αλλάξει όνομα και μεθόδους. Βλέπω με δέος όσα συμβαίνουν. Ο προλεταριάτο δεν έχει πλέον σαφή όρια, ούτε η αστική τάξη είναι προσδιορίσιμη. Ένα κύμα αντίδρασης έρχεται από το παρελθόν να αντιπαρατεθεί με ότι θεωρούμε κεκτημένο και να γυρίσει τον κόσμο πίσω στο μεσαίωνα. Αυτό βλέπω πως είναι σήμερα το νέο σχέδιο της επικυρίαρχης εξουσίας. Εξαπλώνει ένα δογματικό και μη αποδεκτό αντίπαλο δέος, ώστε κάθε ένας να αναγκάζεται τελικά να συνταχθεί εναντίον του. Γι' αυτό δεν βλέπω λύση με τα παραδοσιακά μέσα. Το αντίπα-

λο δέος δεν είναι ένα σκεπτόμενο παραγωγικό εργατικό δυναμικό, είναι ένα φονταμενταλιστικό οπισθοδρομικό θρησκευτικό μόρφωμα που τρομάζει.

-Θυμάμαι, είπε ο Μιχάλης, στο σχολείο είχα δυο συμμαθητές. Ο ένας ήταν φιλότιμος, διαβαστερός και πάντοτε προσπαθούσε να μεσολαβεί για να λύνονται οι καυγάδες. Ο ίδιος δεν τσακωνότανε ποτέ. Ο άλλος ήταν καβγατζής, αντέγραφε στις εξετάσεις, ήταν τεμπέλης και πάντα προσπαθούσε να κάνει τις δουλειές του με μπαγαποντιές. Ύστερα από χρόνια έμαθα πως ο πρώτος έγινε καθηγητής σε γυμνάσιο και ο δεύτερος υπουργός. Αυτό πρέπει να το αλλάξουμε, αυτός ο κόσμος δεν πάει πουθενά.

Εκείνος μειδίασε κάνοντας μια γκριμάτσα απογοήτευσης.

-Τι γυρεύεις, του απάντησε, ο δεύτερος ήταν στο πνεύμα της εποχής. Ο πρώτος ήταν ο ονειροπόλος ουτοπιστής που δεν προσαρμόστηκε. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Δυστυχώς.

-Προφανώς πρέπει να την αλλάξουμε το ζήτημα είναι το πώς θα γίνει αυτό, είπε ο Μιχάλης.

Εκείνος πήρε μια βαθειά ανάσα, άναψε ένα τσιγάρο και είπε:

-Αυτή η γενιά μεγάλωσε μέσα στη δίνη των επιπτώσεων του πολέμου. Αυτό είναι σημαντικό. Επίσης να μην ξεχνάμε πως στην εφηβεία είναι φυσικό να αναζητούνται νέες ιδέες, διαφορετικές από τις αποδεκτές της ήδη ενήλικης γενιάς. Είναι κι αυτό βασικό μέρος του α-

πογαλακτισμού των νέων και της απαραίτητης σύγκρουσης με τους παλαιότερους. Πάντα έτσι ήταν.

Ο πόλεμος δημιούργησε δυστυχία και ως υπαίτιος κρίθηκε ένας απολυταρχικός κυβερνήτης. Αυτό ήταν ένας παραπάνω λόγος να αποστασιοποιηθούν από αυτή την πρόταση οι νέοι.

Από την άλλη μεριά, ο λόγος της αριστεράς ήταν πάντοτε ελκυστικός. Μια κοινωνία ισότητας, όπου όλοι θα μπορούν να ζουν αξιοπρεπώς, χωρίς πλούσιους και φτωχούς. Αλήθεια ποιος θα μπορούσε να το αρνηθεί;

Είναι όμως εφικτό ή μήπως οι ευσεβείς πόθοι δεν αποτελούν παρά μια ακόμη ουτοπία;

Αποδείχθηκε πως για να συμβούν όλα αυτά τα ομολογουμένως ιδανικά, θα πρέπει να υπάρχουν προϋποθέσεις. Δηλαδή μια κοινωνία έτοιμη να τα δεχτεί. Μια κοινωνία χωρίς εσωτερικές συγκρούσεις, χωρίς αυτούς που βάζουν το συμφέρον τους πάνω από τους άλλους, χωρίς αυτούς που είναι έτοιμοι να κατασπαράξουν τους διπλανούς τους για να κερδίσουν.

Είναι φανερό πως αυτή η κοινωνία δεν θα υπάρξει αν δεν αλλάξει η νοοτροπία κι αυτό θα γίνει μόνο όταν η Παιδεία απλωθεί και διδάξει. Ως τότε δυστυχώς δεν θα αλλάξει τίποτα.

Όμως η διάθεση των νέων να αλλάξουν τα πράγματα και η έλλειψη εμπειρίας τους οδηγούν σχεδόν υποχρεωτικά στα αριστερά. Αν μάλιστα μελετήσουν λίγο περισσότερο την σχετική φιλολογία είναι πολύ πιθανό να

απορρίψουν κάθε τι διαφορετικό και φορώντας παρωπίδες να καταλήξουν φανατικοί.

Αυτό ξέρεις αν ποτέ συμβεί θα πάρει πολλά χρόνια για να αλλάξει προς το ορθολογικότερο. Το να μην θέλεις να δεις τα στραβά σου και να κάνεις πως δεν βλέπεις τα καλά του άλλου είναι πολύ λάθος, γιατί κανένας δεν είναι τέλειος. Όλοι έχουν και καλά και στραβά. Αυτό είναι φανατισμός.

Κι όμως, είναι τόσο φανερό πως υπάρχει αδικία. Δεν είναι δυνατόν να λέμε πως όλοι έχουν ίσα δικαιώματα όταν ο ένας ξεκινάει από το μηδέν κι ο άλλος βρίσκει το τραπέζι στρωμένο και τα πιάτα γεμάτα.

-Σωστά, απάντησε ο Μιχάλης, αν και έτσι συμβαίνει σχεδόν παντού στη φύση. Κάποιοι γεννιούνται θύματα και κάποιοι άλλοι θύτες. Άλλος γεννιέται τίγρης και άλλος αντιλόπη.

Υπάρχει όμως και κάτι άλλο. Αυτός που τα βρίσκει έτοιμα έχει άλλα προβλήματα, κυρίως με τον εαυτό του. Δεν μπορεί εύκολα να αισθανθεί ότι πέτυχε κάτι μόνος του κι αυτό του ρίχνει την αυτοεκτίμηση, τελικά τον κάνει δυστυχισμένο. Αντίθετα εκείνος που δεν βρήκε τίποτα, πετυχαίνει καθημερινούς μικρούς στόχους, μικρές νίκες στον αγώνα της επιβίωσης. Αυτός αισθάνεται δυνατός και ικανός για όλα. Μπορεί να αισθάνεται πετυχημένος μόνο και μόνο επειδή έχει ένα πιάτο φαγητό και ένα δωμάτιο για να κοιμηθεί, ενώ ο άλλος θα πρέπει να κάνει πολύ περισσότερα για να νοιώσει το ίδιο. Αυτό είναι μια σημαντική διαφορά. Αυτό τελικά είναι που διαμορφώνει το χαρακτήρα αλλά και την αίσθηση της επάρκειας.

-Ο κόσμος υπάρχει επειδή συνεχώς αλλάζει, επέμεινε εκείνος. Αν αυτό σταματήσει, όλα τελειώνουν και για να συνεχίσει να αλλάζει πρέπει να υπάρχει αμφισβήτηση. Κάποιος πρέπει να δοκιμάζει κάτι καινούργιο και ποιος άλλος θα τολμούσε παρά εκείνος που έχει άγνοια κινδύνου, δηλαδή αυτός που στερείτε εμπειριών και μπορεί να ελπίζει ακόμη και όταν οι πιθανότητες είναι αμελητέες.

-Έτσι είναι, απάντησε ο Μιχάλης, και αυτό συμβαίνει παντού είτε μας αρέσει, είτε όχι. Αυτό δεν σημαίνει πως θα γίνουν λάθη και πως θα κληθούμε να πληρώσουμε.

Βλέπεις, η κοινωνία είναι ένας οργανισμός, όπως το σώμα μας. Κάθε μέλος έχει το ρόλο του και πρέπει όλα να συνεργάζονται για να υπάρχει αποτέλεσμα. Εδώ είναι η σοφία. Οι όποιες αμφισβητήσεις πρέπει να επιφέρουν περιορισμένες αλλαγές, έτσι ώστε να μην κλονίζεται η συνολική λειτουργία του συστήματος. Βήμα-βήμα έρχεται η εξέλιξη και η βελτίωση. Έχει αποδειχτεί ιστορικά πως οι βίαιες αλλαγές φέρνουν προβλήματα αξεπέραστα.

Τίποτα δεν αλλάζει από τη μια στιγμή στην άλλη κι αυτό γιατί το πράγμα πρέπει να χωνευτεί, να γίνει αποδεκτό, να γίνει συνείδηση αν όχι για όλους τουλάχιστον για τους περισσότερους κι αυτό θέλει χρόνο.

-Θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε κάποια πράγματα. Μιλάμε για δίκαιη κατανομή του πλούτου, επέμεινε εκείνος.

Ποιου πλούτου;

Εκείνου που δημιουργεί η φύση, εκείνου που φτιάχτηκε με τη δουλειά όλων ή εκείνου που έφτιαξαν κάποιοι δουλεύοντας την ώρα που κάποιοι άλλοι έπιναν καφέ στο καφενείο;

Έχει μεγάλη διαφορά. Είναι άλλο να ζητάμε να μοιράσουμε δίκαια όσα φτιάξαμε μαζί και άλλο να ζητάμε να μοιράσουμε αυτά για τα οποία δούλεψαν κάποιοι άλλοι.

Είναι άλλο να τα βάζεις με αυτόν που έχει επειδή έκλεψε και άλλο να τα βάζεις με αυτόν που έχει επειδή κοπίασε για να τα αποκτήσει.

-Αυτός ο προβληματισμός, απάντησε ο Μιχάλης, είναι παλιός και αδόκιμος. Ο πλούτος δεν κατανέμεται μεταξύ του εργατικού και του λιγότερο εργατικού. Το σύστημα είναι έτσι δομημένο που αποσπά το συντριπτικό ποσοστό του πλούτου με δόλιο τρόπο. Η κατοχή των μέσων παραγωγής που δεν αποκτήθηκαν με νόμιμο τρόπο αλλά με παιχνίδια ενός ανύπαρκτου στην ουσία κεφαλαίου που υπάρχει δήθεν στις τράπεζες, είναι το πρόβλημα.

-Είναι εξαιρετική ιδέα, είπε εκείνος, τα μέσα παραγωγής να ανήκουν στην κοινωνία και όχι σε κάποιους που κερδίζουν μόνο και μόνο επειδή τα κατέχουν, όμως μπορούμε να εξασφαλίσουμε την χρηστή διοίκηση των μέσων;

Μπορούμε να είμαστε βέβαιοι πως αυτοί που θα καταλάβουν τις θέσεις κλειδιά, μια και αυτό είναι απα-

ραίτητο, δεν θα γίνουν εκμεταλλευτές στη θέση των προηγούμενων ιδιοκτητών.

Ακόμη, μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι η απόδοση θα είναι εξίσου ικανοποιητική όταν δεν θα υπάρχει ιδιωτικό όφελος με ότι αυτό σημαίνει για την ένταση εργασίας;

Μήπως δηλαδή, κάποιιο λιγότερο ικανοί ή περισσότερο τεμπέληδες να ζουν καλύτερα από ότι δικαιούνται με βάση την προσφορά τους και τελικά σε βάρος εκείνων που θα συμπεριφέρονται φιλότιμα;

-Αυτό που λες έχει ουσία, απάντησε ο Μιχάλης, όμως είναι ένα ζήτημα που μπορεί να αντιμετωπιστεί και σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν προκύψουν εκτροπές, η κατανομή του πλούτου θα είναι δικαιότερη από ότι είναι σήμερα.

Ήταν ορθολογιστής και η θεώρησή του ήταν τετράγωνη όμως είχε αφεθεί για λίγο κι αυτό το παράδοξο τον χαλάρωνε.

Κατά βάθος δεν είχε αμφιβολίες, ήξερε την ουσία.

Κουδούνισε τα ζάρια και τα έριξε με δύναμη.

Συνέχισαν το τάβλι τους χωρίς να πουν άλλη κουβέντα για το θέμα.

Ο ήλιος είχε ακουμπήσει στο βουνό κι ο ουρανός ήταν κατακόκκινος σαν αίμα.

Από το δρόμο ακούγονταν φωνές. Είχε τελειώσει το ποδόσφαιρο και οι νικητές πανηγύριζαν δικαιωμένοι και

ευτυχείς, αδιάφοροι για όλα τα υπόλοιπα που συνέβαιναν στον κόσμο.

XV.

Προσπαθούσε να δολώσει ένα κομμάτι γαρίδα στο αγκίστρι. Ήταν καθισμένος στο μικρό καρεκλάκι στην παραλία του μικρού χωριού στην άκρη του λιμανιού όταν άκουσε τη φωνή του Γιάννη.

-Πάλι γαρίδα βάζεις, γιατί δε παίρνεις σκουλήκι να πιάσεις κανένα μεγάλο ψάρι;

Ο Γιάννης ήταν ο χαζός του χωριού. Τριγύριζε στη παραλία και όποτε ερχόταν πλοίο έτρεχε να δέσει τους κάβους.

-Το σιχαίνομαι ρε Γιάννη, του απάντησε.

-Καλά είσαι χαζός, του απάντησε ο Γιάννης, αφού με τη γαρίδα δε πιάνεις τίποτα. Μόνο τσέρουλες και χάνους πιάνεις.

-Δε βαριέσαι, του ξαναείπε, καλά είναι κι αυτά.

Η μπάσα σειρήνα του πλοίου ακούστηκε πίσω από το κάβο και ο Γιάννης έφυγε τρέχοντας προς το λιμάνι.

Έριξε το αγκίστρι στο νερό και το βλέμμα του πλανήθηκε από την άκρη του καλαμιού μέχρι το λευκό φελλό που έπλεε κρατώντας τη πετονιά και δείχνοντας το ενδιαφέρον των ψαριών για το δόλωμά του.

Είχε ξορκίσει τους δαίμονές του και είχε επιστρέψει σ' εκείνα που πάντα είχε αλλά ποτέ δεν αξιολόγησε όπως έπρεπε.

Είχε γυρίσει εκεί από όπου είχε ξεκινήσει όμως τώρα έβλεπε με άλλα μάτια όλο εκείνο το κόσμο.

Είχε γυρίσει όμως τώρα ήταν αλλιώς. Ο τόπος ήταν ίδιος, όμως εκείνος ήταν ένας άλλος.

Τον είχαν πείσει, όπως όλους άλλωστε, πως ήθελε διάφορα που όφειλε να τα βιώσει. Διάφορα που ήθελαν πολλά χρήματα για να γίνουν. Έτσι αρχίζει το μαγανοπήγαδο. Στο όνομα αυτών άφησε το χρόνο να περνά και δούλεψε σα γαϊδούρι για να αποκτήσει χρήμα. Χρήμα που τελικά δεν το χρειαζόταν. Χρήμα που ακριβώς επειδή δεν το χρειαζόταν το πέταξε, το ξόδεψε γελώντας και κλαίγοντας ταυτόχρονα. Το μόνο που δεν μπορούσε να φέρει πίσω ήταν ο χαμένος χρόνος. Αυτός ο χρόνος που ήταν το ακριβότερο πράγμα που είχε και που το ξόδεψε επειδή νόμιζε πως έτσι έπρεπε.

Ήταν ο άνθρωπος που έδινε. Εκείνο που ζητούσε ήταν να του το αναγνωρίζουν. Αυτή ήταν η απαίτηση και η αδυναμία του.

Το πρότυπο των παιδικών του χρόνων ήταν ο παππούς του. Στα παιδικά του μάτια φάνταζε τεράστιος. Ήταν ένας καλοκάγαθος άνθρωπος, ικανός να κάνει όλες τις δουλειές και πάντα καλοπροαίρετος. Η δύναμή του ήταν η ανεκτικότητα και η προσφορά.

Τον θυμόταν να γυρίζει στο σπίτι από την αγορά φορτωμένος με δυο τεράστιες πάνινες τσάντες με τα ψώνια.

Κάθε μέρα του έφερνε κι ένα μικρό παιχνιδάκι. Αν τυχόν κάποια μέρα το ξεχνούσε ή δεν είχε αρκετά χρήματα για να το αγοράσει, εκείνος θύμωνε και προσπαθούσε να τον κλωτσήσει για να του δείξει το θυμό του. Ο παππούς χαμογελούσε ατάραχος σαν να μην είχε αισθανθεί απολύτως τίποτα. Συνέχιζε να του χαμογελά και να του ετοιμάζει κολατσιό με το ζεστό ψωμί που μόλις είχε φέρει.

Εκείνη ακριβώς την στάση θαύμαζε και ζήλευε. Αυτό αναγνώριζε ως ανωτερότητα και ήθελε να αντιγράψει.

Ήθελε να είναι ο άτρωτος, ο ικανός, ο δότης.

Πολλές φορές τον είχαν εκμεταλλευτεί αναγνωρίζοντας την αδυναμία του. Όταν γινόταν αντιληπτό πως είχε ανάγκη να προσφέρει καθώς μόνο έτσι αισθανόταν χρήσιμος και σπουδαίος, έπαιζαν το παιχνίδι του αναξιοπαθούντα και εκείνος έσπευδε να προσφέρει χείρα βοήθειας.

Κατά βάθος γνώριζε πως γινόταν θύμα, όμως το άφηνε να συμβεί. Έτσι προσέγγιζε το πρότυπό του.

Ήξερε. Τώρα ήξερε. Η παγίδα είχε ανοίξει. Ο λύκος είχε την ευκαιρία να ξανατρέξει ελεύθερος στα βουνά, όμως δεν μπορούσε να κάνει και πολλά πράγματα πια, είχε αρθριτικά.

Είχε απομυθοποιήσει όλα εκείνα που συνέθεταν το τραγικό σκηνικό. Δεν υπήρχαν οφειλές, δεν υπήρχαν θέλω, δεν υπήρχαν πρέπει.

Τρελαινόμαστε για να αποκτήσουμε εκείνο που νομίζουμε ότι μας πέφτει πολύ. Όχι πως είναι πραγματικά κάτι που μας υπερβαίνει, κάτι που δεν μας αξίζει, αλλά επειδή αυτό πιστεύουμε εμείς για τον εαυτό μας.

Τα πάντα έχουν ένα τελικό στόχο.

Τον έλεγχο.

Αυτό που μας κινητοποιεί, η τελική κρυφή μας επιδίωξη είναι ο έλεγχος. Η δύναμη, η ανάγκη να εξουσιάζουμε, να συμβουλευόμαστε, να πείθουμε, να γίνεται το δικό μας, ακόμα και να υποτιμάμε ή να ταπεινώνουμε τους άλλους γύρω μας, είναι επιλογές με σκοπό τον έλεγχο.

Και γιατί άραγε το επιζητούμε τόσο επίμονα;

Προφανώς γιατί φοβόμαστε!

Ο φόβος και το αίσθημα της ανεπάρκειας, η γνώμη που έχουμε για τον εαυτό μας και η εντύπωση πως δεν είμαστε αρκετά καλοί ή τουλάχιστον τόσο καλοί όσο θα θέλαμε μας οδηγεί.

Ήξερε. Τώρα ήξερε.

Ένοιες όπως καταγωγή, πατρίδα, θρησκεία, οικογένεια, καθήκον και προδοσία είχαν ξεθωριάσει.

Ανάγκες για αποδοχή, για έρωτα, για τιμή, για κοινωνική θέση, για οικονομική άνεση με ότι αυτό συνεπάγεται είχαν εξαφανιστεί.

Αυτά που άξιζαν ήταν τώρα πια κάποια άλλα.

Σεβασμός στον συνάνθρωπο. Σεβασμός στη μάνα φύση.

Τελικά ο μόνος κριτής είναι ο ίδιος σου ο εαυτός. Σ' αυτόν απολογείσαι. Μπορεί όσο είσαι νέος να νομίζεις ότι όλα τα κάνεις για να πετύχεις την αποδοχή των άλλων, όμως στο τέλος το καταλαβαίνεις. Μόνο στον εαυτό σου θέλεις να δώσεις εξετάσεις.

Μ' αυτόν είχε να κάνει. Μ' αυτόν μετριόταν και μ' αυτόν καθάριζε.

Ο φελλός βούλιαζε πράγμα που σήμαινε πως κάποιο ψάρι είχε πιαστεί. Το έβλεπε αλλά δεν αντιδρούσε, σα να μη το είχε καταλάβει. Σα να μην είχε πιαστεί ψάρι στο δικό του αγκίστρι. Έμεινε ακίνητος. Σε λίγο ο φελλός ξαναήρθε ήρεμος στην επιφάνεια, το ψάρι είχε καταφέρει να ξαγκιστρωθεί. Σήκωσε το καλάμι και μάζεψε τα σύνεργά του. Πήρε το δρόμο για το μικρό σπίτι που κατοικούσε.

Η σειρήνα του πλοίου που έφευγε ακούστηκε πάλι βαριά.

Άφησε τα σύνεργα στο σπίτι και φόρεσε το μπουφάν του. Σουρούπωνε κι η υγρασία πιρούνιαζε. Πήγε στο ταβερνάκι κι άραξε απέναντι στο κατακόκκινο ηλιοβασίλεμα που άλλαζε κάθε μέρα το τοπίο για μια ώρα.

Ο Δημήτρης, ο γιος του ταβερνιάρη έφερε τη ρακί και το μεζεδάκι. Κάθε βράδυ το ίδιο γινόταν και δε χρειαζόταν να παραγγείλει.

-Τι έγινε ρε Μήτσο, του είπε όπως συνήθιζε.

-Μια από τα ίδια καπετάνιε, απάντησε το παιδί.

Τον ήξερε για βαρκάρη και τον έλεγε καπετάνιο όπως έλεγε όλους τους βαρκάρηδες του νησιού. Δεν είχε πει σε κανένα ποιός ήταν. Άλλωστε το ότι κάποτε σπούδασε δε σήμαινε πως όφειλε σε όλη του τη ζωή είναι αυτό που σπούδασε.

Δεν όφειλε τίποτα. Άλλωστε το «αρχισυντάκτης» ήταν κάτι που πέρα από την επαγγελματική ιδιότητα, έδειχνε κάποιον που έχει κάνει σπουδές, έχει αξιόλογη κοινωνική θέση και καλά οικονομικά. Δηλαδή έδειχνε το κοινωνικό του προφίλ. Αυτό ακριβώς δεν ήθελε. Δεν ήθελε να είναι κάποιος με βάση τους τίτλους του. Ήθελε να είναι ένας όπως όλοι οι άλλοι.

Σε λίγο ήρθε ο Σωτήρης, κάθισε στη διπλανή καρέκλα και χαμογελαστός όπως πάντα του είπε:

-Τι έγινε ρε κολλητέ;

Χαμογέλασε.

-Τι να γίνει, όλα καλά, του απάντησε, τα δικά σου.

-Γάμα τα με μεγάλα γράμματα, απάντησε εκείνος κι άπλωσε το πόδι του στη τρίτη καρέκλα του τραπεζιού ενώ ο Μήτσος έτρεχε με το δίσκο που είχε επάνω τη ρακί του Σωτήρη και το μεζέ.

-Τι σκατά μεζές είναι αυτός ρε, του είπε ο Σωτήρης και συνέχισε, βάλε ρε και καμιά γαρίδα.

Ο Μήτσος έφυγε τρέχοντας.

-Και καμιά ελιά, του φώναξε ο Σωτήρης καθώς έφευγε.

Κοιτάχτηκαν, χαμογέλασαν ήρεμα και τσούγγρισαν τα ποτήρια.

-Άντε, γεια μας, είπε ο Σωτήρης.

-Γεια μας, του απάντησε, μια ζωή είναι, θα περάσει, και το πρώτο ρακί της βραδιάς εξαφανίστηκε στα σωθικά τους.

Θα ακολουθούσαν μερικά ακόμη όπως άλλωστε κάθε βράδυ.

Αυτή η ρουτίνα ήταν τελικά εκείνο που τους είχε απομείνει ή ίσως εκείνο που πάντα ήθελαν.

Αυτό ήταν.

